

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 05812

Y.L. PERETS IN DER YIDISHER
DIKHTUNG

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION



NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG



MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center



The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

י.ל. פרץ אין דער יידישער דיכטונג



א"י כ"ט תר"ץ : פארווארט

י. ל. פרץ

אין דער יידישער דיכטונג

אנטהאלט

צונויפגעשטעלט פון

נחמן מייזל

פארלאג
י. ל. פרץ
ישראל

1965

J. L. PERETZ IN DER JDISHER DICHTUNG

Editing by

NACHMAN MEISEL

I. L. Peretz Publishing House
31, Allenby str., Tel-Aviv, Israel

*

י. ל. פרץ אין דער יידישער דיכטונג

צוגעפגעשטעלט פון נחמן מייזל

פארלאג י. ל. פרץ, תל-אביב, אלנבי 31

©

נדפס בישראל תשכ"ה

Printed in Israel 1965

א י נ ה א ל ט

זייט	צו די לייענער / נחמן מייזל .	זייט
130	חיים לייב פוקס . 9	מאָריס ווינטשעווסקי . 17
132	לייב אָליצקי . 17	שלום עליכם . 21
136	משה שולטטיין . 21	מאָריס ראָזענפעלד . 22
145	משה וואַלדמאַן . 22	דוד גרינבערג . 25
147	ישעיהו שפיגל . 25	משה לייב האַלפערן . 27
152	מאַרק שווייד . 27	משה נאָדיר . 30
153	יעקב גלאַטשטיין . 30	יעקב אַדלער . 31
155	שלום שטרן . 31	עוזיאל פליישמאַן . 34
159	שרה פעלייעלין . 34	ה. רויזענבלאַט . 35
161	מאַטעס דייטש . 35	י. ב. ביילין . 37
162	מלכה לי . 37	דוד בערגעלסאָן . 38
164	לייב מאָרגנטוי . 38	ישראל צינבערג . 39
165	אליעזר אַראָנאָווסקי . 39	דער נסתר . 41
167	יעקב גלאַנץ . 41	יואל סלאָנים . 43
170	יצחק בערלינער . 43	מרדכי יאַפע . 46
173	יאָסל גאַלדבערג . 46	לייב קוויטקאָ . 48
175	י. ח. ראָזאַשיצקי . 48	קאָדיע מאָלאָדאָווסקי . 49
177	משה שקליאַר . 49	זעליק אַקסעלראָד . 51
178	משה זאַלצמאַן . 51	אברהם רייזען . 52
180	ל. פיינבערג . 52	מנחם באַריישא . 74
182	ישראל עמיאַט . 74	נ. י. גאַטליב . 79
184	גוטע גוטערמאַן . 79	ברוך אָליצקי . 84
187	י. י. סיגאַל . 84	מ. גינבורג . 86
188	אפרים אויערבאַך . 86	מאַטל האַרצמאַן . 88
190	בינם העלער . 88	א. גאַנטאר . 92
192	ז. וויינפער . 92	לייזער וואַלף . 94
197	אריה שמרי . 94	ה. לייחויק . 95
199	משה יונגמאַן . 95	ש. ראָסין . 99
202	י. ח. בילעצקי . 99	ב. י. ביאַלאַסטאַצקי . 100
204	י. צ. שאַרגעל . 100	איציק פעפער . 102
206	א. נ. שטענצל . 102	ב. לאַפּין . 106
207	ש. בודין . 106	א. לעיעלעס . 107
209	אליהו רייזמאַן . 107	אברהם סוצקעווער . 112
211	דוד ספאָרד . 112	רחל קאַרן . 115
213	בער גרין . 115	אברהם לעוו . 117
215	ל. מילער . 117	יהושע גרינבערג . 119
218	אליעזר גרינבערג . 119	אברהם זאַק . 121
222	מלך ראָוויטש . 121	אהרן צייטלין . 123
224	(באַטייליקטע לויטן א"ב)	

אַרויסגעגעבן מיט דער הילף פון
קרובים און פריינד אין ליכטיקן
אַנדענק פון דער אומפאַרגעסלעכער,
באַליבטער
נעללי (נעכע) בערניקער

צו די לייענער

פופציק יאר טיילן אונדז אָפּ פון יענעם טאָג, ווען יצחק לייבוש פּרץ האָט פּלוצעם אויסגעהויכט זיין לעצטן אַטעם. שבת אין דער פּרי, דעם דריטן טאָג חוה"מ פּסח (דעם 3טן אַפּריל 1915), האָט ער אָנגעהויבן שרייבן אַ ליד „שטילער, שטילער, לעבן וויל ער“, באַקומען אַ האַרץ־אַטאַק און אַוועק פון דער וועלט.

עס איז געווען די צייט פון דער ערשטער וועלט־מלחמה, וועלכע האָט געבראַכט מוראדיקע פּורעניותן און פאַרוויסטונגען, ספּעציעל דעם יידישן פּאַלק, וואָס האָט געלעבט אין געדיכטע מאַסן נאָענט צו די קריגס־געביטן און געווען אויסגעשטעלט דורך דער צאַרישער מאַכט אויף כלערליי בל־בולים און פאַרפּאַלגונגען. געיאָגטע און געפּלאַגטע, האָבן זיך דאָן טויזנטער יידן, פאַרטריבענע פון זייערע היימען, קוים דערשלעפט ביז וואַרשע, און אינעם גמינע־הויף געפונען אַ צייטווייליקן מקום־מקלט. פון זיין גמינע־פענצטער האָט פּרץ צוגעזען די גרויליקע בילדער, זיין האַרץ האָט דאָס אַלץ איבערגעלעבט און נישט אויסגעהאַלטן.

עס געדענקען זיך יענע טעג, ווען עס איז אָנגעקומען קיין קיעוו די אויפּטרייסלענדיקע ידיעה, אַז פּרץ איז געשטאַרבן. ווי פאַרלורענע יתומים, וואָס זייער פּאַטער איז פון זיי אַוועקגעריסן געוואָרן, האָט מען אין גרויס פאַרצווייפלונג געזאָגט צו זיך: מיר זענען יתומים, אָבער — אויך יורשים, אויף וועמען עס ליגט איצט דער חוב נישט נאָר אָפּצוהיטן די רייכע פּרץ־אוצרות, נאָר מיר זענען מחוייב זיי פאַרמערן און פאַרטיפּן. דאָס זעלבע געפיל איז געווען דאָן ביי פיל יידישע שאַפּער, די מיטשותפים צום יידישן רענעסאַנס אין יענער טראַגישער אָבער דערהויבענער תקופּה אינעם יידישן קולטור־געזעלשאַפּטלעכן לעבן איבער דער גאַרער וועלט, וואָס י. ל. פּרץ איז געווען זייער פּאַנען־טרעגער.

אין אַ יידישן בריוו (פונעם 3טן מאַי 1915) צו יעקב דינעזאָן, האָט

ח. נ. ביאליק געשריבן: „פרצעס טויט האָט עפעס אויף מיר געמאַכט אַן איינדרוק ווי אַ מין „עלה בסערה“ [ער איז אַרויף אין אַ שטורעם — ווי אליהו הנביא — נ. מ.]; זיין שאַפן איז דאָך אויך געווען אַזוי: ברכב וסוסי אש. — שטורמיש איז ער דורכגעפּלויגן אין זיין פייערדיקער מרכבה, און בליצן זענען אים געלאָפּן פּאַרויס און נאָך אים. מיר דאַכט זיך, אַז ער וועט זיך נאָך נישט איין מאָל באַווייזן און דווקא אַ גוטמוטיקער, פונקט ווי יענער אַלטער זיידע... ער איז דאָך ווי יענער קנאי בן קנאי [אליהו הנביא — נ. מ.] נישט געשטאַרבן“...

און אַזוי איז געשען: פאַר די פּופציק יאָר באַווייזט זיך צו אונדז פּרץ אַלע מאָל פון דאָס ניי, דערהויבענער און צעשטראָלטער. פּרץ גופא האָט אַ מאָל געזאָגט: „אין ערגעץ נישט פאַרשטיינערט ווערן, אין ערגעץ נישט פאַרגליווערט ווערן, אין ערגעץ נישט בלייבן שטיין!...“ און אַזוי איז געווען אַלע יאָרן, אין די זיבן מאָל זיבן יאָרן: מיר זעצן פאַר צו לעבן מיט פּרצן, און יעדעס מאָל מיט אַ נייער פאַרהערלעכונג און מיט אַ נייער פאַרגאַפונג פאַר אים, פאַר זיין פּערזענלעכקייט, פאַר זיין גייסט און שאַפן. יוחנן דער מלמד (וואָס איז געווען פאַר פּרצן, וואָס מענדעלע מוכר ספרים איז געווען פאַר שלום יעקב אַבראַמאָוויטש) זאָגט: „איך זאָפּ איין די ניצוצות, איך זאָפּ איין די ליכטיקע פונקען פון צווישן די שורות, פון צווישן די אותיות; די נשמה זאָפּט זיי דאָך איין ווי אַ שוואַם!“ און אַזוי טוען מיר די פינף צענדליק יאָר מיט פּרצן: מיר זאָפּן איין די ניצוצות, זיינע ליכטיקע פונקען...

אינטערעסאַנט: ביי פּרצעס לעבן איז וועגן אים און זיין שאַפן קיין איין בוך נישט דערשינען (נישט צו רעכענען די צוויי ביכלעך-פּאַשקווילן פון א. גאַלדבערג — דוד פרישמאַן קעגן פּרצן און זיינע „יום-טוב-בלעט“ לעך“, אַרויסגעגעבן מיט דער אונטערשיצונג פון פאַרלאַג „אחיאסף“, וואַרשע, 1894)*, ערשט נאָך פּרצעס טויט איז פאַרעפנטלעכט געוואָרן

* אברהם גאַלדבערג — „לאַקשען“, אַ בלעטעל צור אונטערהאַלטונג, אַרויסגע- געבן דורך א. י. וואַרשע, תרנ"ד, 26 שפּאַלטן; „א 1901 19 תשעה באב“, פאַרפאַסט פון אַברהם גאַלדבערג, אַרויסגעגעבן דורך א. יאלאָוו, א שוואַרץ שפּרינגענדיק, לעבעדיק בייסנדיק בלעטל, וואַרשע, תרנ"ד, 30 שפּאַלטן. אין די ביידע בלעטלעך האָבן מיר חוזק אַנפאַלן, פאַראַדיעס, פאַראַפּראַזירונגען, נאַרישע גראַבע וויצן און אַנצהערענישן קעגן פּרצן און זיינע „יום-טוב-בלעטלעך“.

דאס ביכל פון שכנא עפשטיין „י. ל. פרץ — אלס סאציאלער דיכטער“ (ניו-יאָרק, 72 זייטן). און ביי היינט צו טאָג האָבן מיר שוין אַ רייכע ביב-ליאָטעק, געווידמעט פּרצן און זיינע ווערק, 35 ביכער און ביכלעך, אויסער צענדליקער זאַמלונגען און ספּעציעלע צייטשריפטן וועגן פּרץ און זיין שאַפּן. דאָס נעמלעכע איז מיט לידער און פּאַעמעס, געווידמעט זיין ליכטיקן אַנדענק און אומרויקן גייסט, וווּ עס ווערט געבראַכט צום אויסדרוק די פּאַרערלעכונג פאַר פּרצן, דאָס איבעררופן זיך מיט אים, מיט זיינע אויס-געטרוימעט טיפּן און העלדן — אָנגעהויבן פון זיין יידישן ערשטלינג-ווערק „מאַניש“, „באַנטשע שוויג“, „דריי נייטאַרינס“ און אַלע אַנדערע רעאַלע און סימבאָלישע, אַלעגאָרישע און העראָישע געשטאַלטן פון פאַר-שידענערליי שיכטן און סביבות פונעם יידישן היסטאָרישן און היינט-צייטיקן לעבן.

עס איז פון די ועלטענסטע פּאַלן אין דער ליטעראַרישער וועלט, אַז אַ דיכטערישע פּערזענלעכקייט זאָל אַזוי באַווירקן, רעגן און סטימולירן אַזאַ לאַנגע צייט ווי עס איז דער פּאַל מיט יצחק לייבוש פּרץ. עס ווייזט זיין גרויסקייט און רייכקייט, און באַווייזט אויך די מזל-ברכה, דעם דאַנקבאַרן באַדן פון דער ווייט-גייענדיקער געבענטשטער השפּעה, ווען דורות דיכטער פון פאַרשיידענעם כאַראַקטער ווערן אַלץ מער באַאיינפלוסט פון אים.

די דאָזיקע אַנטאַלאָגיע פון פאַרשידנסטע לידער און פּאַעמעס, די מער-מיסטערישע און קינסטלערישע און די גאַנץ פּרימייטיווע און סענטי-מענטאַלע, געשאַפּן אין פאַרשיידענע צייטן און געלעגנהייטן האָט אָן ספּק אַ וויכטיקן קולטור-היסטאָרישן באַטייט. מיר האָבן דאָ שאַפּונגען און דאַקומענטן, פון וועלכע מיר זעען, ווי יידישע דיכטער האָבן אויפגעפאַסט די פּרץ-געשטאַלט, אַרויסגערוקט און אַרויסגעהויבן זיינע פאַרשידענע מאַמענטן, שטריכן און עלעמענטן.

באַלד נאָך פּרצעס טויט, האָט בער באַראַכאָוו פאַרעפנטלעכט אַ פּרץ-ביבליאָגראַפיע, געמאַכט, ווי ער האָט אַליין געזאָגט, „אין דער גרעסטער איילעניש“, ער האָט זי אָנגעהויבן אַזוי: „זאָל דער נאַמען „פּרציאָנאַ“ פונעם היינטיקן טאָג והלאה [און ווייטער — ג. מ.] באַצייכענען יענעם מין ביבליאָגראַפיע, וואָס וועט זיך אָפגעבן מיט דעם לעבן און מיט די ווערק פון דעם פאַרשטאַרבענעם פּאַטער פון דער יידישער ליטעראַטור, און

זאל אַט אַ די קליינע אַרבעט אונדזערע זיין דער ערשטער, באַשיידענער
 כבוד, וואָס די ביבליאָגראַפישע וויסנשאַפט גיט אָפּ פון איר זייט דעם
 פאַרגאַנגענעם שטערן פון יידישן שאַפן. אינעם געוואַלטיקן אוצר פון פאַר-
 שידנשפראַכיקע יידישע ספרים און פעריאָדישע אויסגאַבן ווערט צום
 ערשטן מאַל אַריינגעשטעלט אַ נייער שראַנק מיט דער אויפשריפט:
 „פּרציאנאַ“; דאָרט וועט באַהאַלטן און אָפּגעהיט ווערן פאַר די אומצייליקע
 קומענדיקע דורות אַלצדינג, וואָס יצחק לייבוש פּרץ האָט געבוירן פון
 זיין גייסט, און אַלצדינג, וואָס האָט אַ שייכות צו זיינע ווערק און צו זיין
 פּערזענלעכקייט... און אויסרעכנדיק אַ צאַל „אַנדערע ענלעכע שראַנקען אין
 דער יידישער ביבליאָטעק“, וואָס „גאַנצע דורות ביבליאָגראַפן האָבן מיט
 ליבע און מעטאָדישע אַרבעטס-לוסט אַריינגעגעבן אַהין אַלץ מער און מער
 אוצרות“, האָט ב. באַראַכאָוו צוגעגעבן, אַז „אין אין שורה מיט די דאָזיקע
 שאַפעס וועלן אויך די שיפלאָדן פון דער „פּרציאנאַ“ פאַרנעמען אַ בכבודיקן
 פּלאַץ אין דעם מוזיי פון יידישער קולטור און יידישן שאַפונגס-גייסט“
 (זאַמלבוך „י. ל. פּרץ“, ניו-יאָרק, 1915, ז' 103).

מיר רעכענען, אַז די דאָזיקע אַנטאַלאָגיע פון די לידער, געשריבן
 דורך זעקס און זיבעציק דיכטער אין לויף פון צענדליקער יאָרן, וועט
 פיל צוטראַגן צו די רייכע און קאָלירפולע פּרץ-אוצרות.

מיר זענען געשטאַנען פאַר אַ נסיון: לכתחילה האָבן מיר געוואַלט
 אַרייננעמען אין דער אַנטאַלאָגיע אויך אויסצוגן פון פּראָזע-ווערק, פון
 זכרונות, אָפּהאַנדלונגען און עסייען, געשריבן דורך דערציילער און קרי-
 טיקער, וווּ עס איז אויף פאַרשידענע אופנים אַרויסגעבראַכט די פּרץ-
 געשטאַלט אין אירע פאַרשידענע אַספעקטן, און פון פאַרשידענע צוגאַנגען.
 עס וואַלטן אמת געווען אַ טראַפן פונעם גרויסן ים אַרטיקלען, אָפּשאַצונגען
 און כאַראַקטעריסטיקעס. אַוודאי וואַלט אַזאַ פּרץ-אַנטאַלאָגיע געווען וויכטיק
 און באַלערנדיק. אָבער דאָן וואַלט עס אַרויס פון די געשטעלטע ראַמען
 און איבער אונדזערע מעגלעכקייטן. מיר האָבן געמאַכט אַן אויסנאַם פאַר
 די דריי פּראָזע-שאַפונגען פון דוד בערגעלסאָן, ישראל צינבערג און דער
 נסתר, ווייל זיי זענען אין תוך לידער אין פּראָזע...

ביים צונויפשטעלן דעם געזאַמלטן לידער-מאַטעריאַל, האָבן מיר
 זיך געשלאָגן מיט דער דעה, אין וועלכער אַרדענונג צו געבן די לידער

און פאָעמעס. עס איז אָפֿט אָנגענומען דער סדר: לויטן אַלף־בית פון די מחברים. אַ מאָל באַנוצט מען זיך, ביים צונויפשטעלן אַזאַ מין זאַמלונג, מיטן עלטער פון די פאַרפאַסער. אַודאי איז עס דאָס גרינגסטע פאַר דעם צונויפשטעלער. עס לאָזט זיך אויך אַ דריטער אופן: געבן די לידער לויט די יאָרן, ווען זיי זענען געשאַפן געוואָרן. אָבער נישט אַלע מאָל איז צו דערגיין ווען אייגנטלעך עס איז אָנגעשריבן דאָס ליד, וואָס איז געדרוקט אין אַ זשורנאַל, אָדער אַריין אין דעם בוך פונעם דיכטער.

האַבן מיר געגעבן דעם גאַנצן מאַטעריאַל אין באַשטימטע אָפטיילן: קודם כל — געבראַכט די לידער, וואָס זענען געשריבן ביי פרצעס לעבן. מיר האָבן אָנגעהויבן מיטן ליד פון מאָריס ווינטשעווסקי, געשריבן אין 1894. אָנגערעגט פון פרצעס אַ ליד „אויסגעשטאַרבן“ (געדרוקט אין ניו־יאָרקער „אַרבעטער־צייטונג“, סוף 1894), וווּ ער האָט זיך געקלאָגט, אַז ער האָט געזוכט אַ העלד, אין פאַרשידענע ערטער, פאַר זיינער אַ פּאָעמע, און נישט געפונען. דערויף האָט אים מ. ווינטשעווסקי געענטפערט מיט דעם ליד. מיר האָבן אויך געגעבן שלום עליכמס אייגנאַרטיקע באַגריסונג פון 1901 צו פרצן, וווּ מיר האָבן אויך אַנדייטונגען אויף די פּרץ־שלום־עליכמס־באַצייגונגען און אויף דער באַנייטער גוטפריינדשאַפֿט צווישן זיי.

דערנאָך קומען לידער, געשאַפן גלייך נאָך פרצעס טויט, ביים „אַפּענעם קבר“, געשריבן דורך פאַרשיידענע דיכטער: סתם הספד־ווערטער, און אויך — פון העכערער קינסטלערישער מדרגה.

נאָך די דערמאָנטע דריי פּראָזע־שאַפּונגען, ליד און פּראָזע, גע־שריבן אין די יאָרן 1915—1917, האָבן מיר לידער, פאַרפאַסט אין די שפּעטערדיקע יאָרן, ביי די יאַרצייטן, ביי די געבוירנטעג פון י. ל. פּרץ, — אָנגעהויבן פון 1920 און אַזוי ביז היינטיקס יאָר, 1965, צום 50סטן יאַרצייט. גאַר באַזונדערס טיילן זיך אויס די לידער, געשריבן נאָכן גרויסן גרויזאַמען חורבן פונעם פּוילישן יידנטום, נאָך חורבן וואַרשע, ווי אויך די לידער, אָנגערעגט און סטימולירט דורך דעם נס, וואָס דער „אוהל פּרץ“ איז געבליבן גאַנץ. — עס ווערט אויפגעפאַסט, ווי אַ סימבאָל און רמז, אַז נצח פּויליש יידנטום לאַ ישקר... דער „אוהל פּרץ“ וואַקסט אויס אין אַ מין כּותל מערבי, פאַר וועלכן יידישע דיכטער ווינען און קלאַגן אויס דעם גרויסן פּאַלקס־אומגליק. גלייכצייטיק אָבער שעפּן זיי פון פרצן,

פון זיין גייסט דערהויבנקייט, אמונה, בטחון, טרייסט און גבורה פאר יידישן פאלק אויף ווייטערדיקע יארן, אויף נייע פארמעסטן צו לעבן און צו שאפן. און ווי אנדערשדיק און פארשיידן עס זענען די דיכטער, אזוי אויך אב-דערש איז זייער צוגאנג ביים אויפנעמען פרצן, זיין געשטאלט, זיין מהות, זיין לעבעדיקע ירושה!

ביים לייענען די לידער, די פראגמענטן פון גרעסערע פאָעמעס, ווערן מיר איבעראַשט, ווי פיל אָנגעזעענע דיכטער, ביים שאַפן אַ פּרָץ-ליד, מאַכן זיי באַמיונגען צו דערגיין און צו דערקלייבן זיך צו זיין הויך און הויכקייט, צו זיין תוך, צום לפני ולפנים פונעם דיכטער-דענקער, דעם שטענדיקן אומרויזן זוכער פון אינהאַלט און פאַרעם, צום עיקר העיקרים פון זיינע זוכענישן און אַנטפלעקונגען. אַפט באַרגן די דיכטער די פּרָצישע וויזיאַנערישע געשטאַלטן, כדי דורך זיי אַרויסצוברענגען זייערע אייגענע זוכענישן, דיכטערישע פאַרמעסטן, אייגענעם אומרו און פּראָטעסט, בונט און צווייפל, מיר ווילן נישט טייטשן און אויסטייטשן, זוכן די שייכותן און איינפלוסן פון פּרָץ-שאַפונגען אויף די לידער פון די דיכטער, וואָס זענען פאַרטראַטן אין דער אַנטאַלאָגיע. עס איז אינטערעסאַנט, ווי פּרָץ האָט געווירקט און באַאיינפלוסט פאַרשיידענע דיכטער, סיי די, וואָס זענען געווען נאָענט און אייגן צו אים, און סיי די, וואָס זענען צו אים צוגע-גאַנגען פון דער ווייט, פון דער זייט. קלאַר, דורך די געבראַכטע לידער, געווידמעט פרצן, קאָנען מיר אויך פאַרשן די דיכטער, וועלכע האָבן דורך די פּרָץ-לידער אַרויסאַנטפלעקט זייער אייגענעם תוך, מהות און דיכטע-ריש-מייסטערישן ניוואָ...

און אין סך-הכל — איז עס אַן אינטערעסאַנטער פאַרמעסט פון צענד-ליקער דיכטער, וואָרט-מייסטער און קינסטלער-דענקער, וווּ יעדער איינער פאַסט-אויף, מאַלט אויס און רוקט אַרויס די גרויסע פּרָץ-געשטאַלט, די ווונדערבאַרע פּרָץ-פּיגור. עס זענען אין תוך וואַריאַציעס אויף דער גרויסער טעמע יצחק לייבוש פּרָץ. עס לאָזט זיך לערנען און שטודירן די פאַרשי-דנערליי וואַריאַציעס און מאַכן באַלערנדיקע אויספירן, וואָס קאָנען באַווייזן דעם כסדרדיקן וווקס און נאַכאַנאַנדיקע אַנטוויקלונג פון דער יידישער דיכטונג און איר מייסטערשאַפט. עס איז אויסערסט אינטערעסאַנט, ווי די פּרָץ-פּערזענלעכקייט איז געוואַקסן אין לויף פון יאַרן, אין גאַנג פון

דורות. פון די ערשטע פרץ־לידער, אַרויסגעוונגען פון עלטערע דיכטער ביז די ווייטערדיקע און עלצטערע — איז פאָלג מיך אַ גאַנג! דערפאַר האָבן מיר געגעבן עטלעכע פרץ־לידער פון איין און דעמזעלביקן דיכטער, געגעבן זיי איינס נאָכן אַנדערן, הגם זיי זענען געשריבן אין פאַרשידענע צייטן. עס ווייזט אויך דעם גאַנג, דעם געענדערטן געמיט־צושטאַנד פונעם דיכטער. מיר האָבן ביי פיל לידער אָנגעגעבן די שטאַט, דאָס לאַנד, וווּ דאָס ליד איז געשאַפן, און אויך — ווען נאָר געוואוסט, — אויך די דאַטע פונעם ליד.

לאַמיר צוגעבן, אַז מיט אַ 15 יאָר צוריק האָבן מיר אין אונדזער בוך „ל. ל. פרץ און זיין דור שרייבער“, (ניו־יאָרק, 1951 — זייטן 184—214), געהאַט אַן אָפהאַנדלונג „ל. ל. פרץ אין דער דיכטערישער אויפפאַסונג“, וווּ מיר האָבן גערעדט וועגן די דיכטער, וואָס האָבן געשאַפן לידער וועגן פרצן און געבראַכט פון זיי אויסצוגן. אין יענער אָפהאַנדלונג האָבן מיר געהאַט פאַר זיך 48 לידער פון 38 יידישע דיכטער. זענען מיר צופרידן, וואָס איצט, אַנהייב 1965, האָבן מיר באַוווּן אויפצוזאַמלען ביי אַ צוויי הונדערט לידער פון 76 דיכטער.

עס האָט מיר אַרויסגעהאַלפן אין דער אַרבעט ביים זאַמלען די לידער מיין פרוי כיענע. קומט איר אַ גאָר באַזונדערן דאַנק.

מיר האָבן מסתמא אַדורכגעלאָזט וויכטיקע פרץ־לידער, וואָס זענען ראוי צו קומען אין דער אַנטאַלאָגיע. וועל איך דאַנקבאַר זיין די, וואָס וועלן מיר אַנווייזן אויף דעם. ביי אַזאַ מין אַרבעט מוז מען זיך האַלטן ביים כלל: „לאַ עליך המלאכה לגמור!“

מיר דריקן אויס אונדזער דאַנק די דעטראַיטער פריינד, וואָס האָבן מעגלעך געמאַכט, אַז די אַנטאַלאָגיע זאָל דערשיינען. די ביישטייערונג איז דורך זיי געגעבן געוואָרן צו פאַראייביקן דעם אַנדענק פון דער באַליבטער, פריי־פאַרשטאַרבענער נעללי (נעכט) בערניקער (פון דער היים — לאַזניק), וועלכע האָט אַלע אירע יאָרן געטראָגן אין זיך ליבשאַפט און פאַרערונג פאַרן קינסטלערישן יידישן וואָרט, און געבראַכט עס צום אויסדרוק דורך אירע אַקטיוויטעטן.

נחמן מייזל

אלונים, אַפּריל 1965.

זײַ לעבן נאָך!*

אַלזאָ ליכער, גוטער ברודער,
דו, װאָס האָסט אַזאַ טאַלאַנט
אַנצומאַכן אַ גערודער
צװישן יידן אַלערהאַנט.

מיט גלייכווערטלעך, מיט געשיכטן,
מיט אַ װײַץ, װאָס האָט אַ שפּײַץ,
דו, װאָס דונערסט אין געדיכטן
און באַלייכטסט מיט דיין בלייץ —

אונדזער חושך, און לאַקאַניש
שילדערסט אונדז אַזאַ געשטאַלט
פון אַ יידעלע װײַ „מאַניש“
אין פרוי לילית געװאַלט —

דו באַקלאַגסט זיך, אַז פאַרדאַרבן
איז לחלוטין היינט די װעלט,
אַז עס איז שוין אויסגעשטאַרבן
גאַר אין גאַנצן יעדער העלד?!

ניין, איר קאַן בײַ זיך ניט פּװעלן,
עס זאַל האַלטן אַזױ שמאַל
אין דעם „קעניגרייך פון פּװילן“,
װוּ עס פּלעגן אָן אַ צאַל

* אַן ענטפּער אויף י. ל. פּרצעס ליד „אויסגעשטאַרבן“ (געדרוקט אין גיריאַרקער
„אַרבעטער צײַטונג“ סוף 1894).
נ. מ.

גרויסע העלדן זיך געפינען,
וועלכע האבן זייער בלומ
שטארק געלאזן שפריצן, רינען,
אונטער אלעקסאנדערס קנוט.

איז עס אבער ווירקלעך ערגער,
ווי מיר וואלטן דאָ געגלויבט.
און דער גרויסער העלדן-ווערגער,
האָט אזוי ווייט אייך באַרויבט,

אז אפילו אין דער דיכטונג
איז אין פוילן ניט פאַראַן,
אין קיין מענטשלעך פרייער ריכטונג
אויף קיין אופן ניט אַ מאַן,

וואָס זאָל קאַנען פיגורירן
אין פאַעזיע אלס העלד —
דאָן, מיין ברודער, קום שפאַצירן
אין די גרויסע, נייע וועלט.

העלדן דאָ וועסטו געפינען מאַסן,
העלדן צווישן אַרבעטס-לייט,
וועלכע אַפּפערן געלאַסן
לייב און לעבן, אין דעם שטרייט

מיט דעם באַס דעם אונטערדריקער,
מיט דעם אומגעקרוינטן צאַר,
וועלכער שטרעכט צו ווערן דיקער
דורך די הענט, וואָס בלייבן דאַר.

א, דו, דארפסט זיי נאָר באַטראַכטן
דיזע בראַווע אַרבעטס-לייט,
ווי זיי קעמפן אין די שלאַכטן,
האַנט אין האַנט, און זייט-ביי-זייט

אַן געווער, אַן גענעראַלן,
זייער אַפט אויך אַן פּראַוויאַנט,
פאַר פּרינציפּן, אידעאַלן,
מיט דער הוילער דאַרער האַנט.

ווי זיי ווערן גיך איין גאַנצער
גרויסער פּאַלק, באַרייט צום קריג,
מיט דער פּרייהייט פון אַ פּאַנצער,
שרייענדיק „טויט אַדער זיג“.

ווי זיי גייען און מאַרשירן,
יונג און אַלט, מיט ווייב און קינד,
קעגן רויב' צו פּראַטעסטירן,
קעגן גיהנומס הוינגעזינד.

א, דו דארפסט זיי נאָר באַטראַכטן,
דיזע קעמפּער אַן געווער,
אין דעם לאַגער, וווּ זיי שמאַכטן,
אַדער שטאַלץ אויף יוניאַן סקווער,

און דו וועסט ניט בעטן שכנים,
אַדער מענטשן אויפן גאַס,
דיר אַ העלד צו געבן איינעם,
ווען דו האַסט אַ גאַנצן קלאַס.

און דיין שיינע, קלוגע מוזע,
וואלט געפונען אויפן פעלד,
אין א פראלעמאריער-בלוזע,
אין דעם פאלק א ווארן העלד.

1894

שלום עליכם

צו י. ל. פּרץ

(צו זיין 50סטן געבוירנטאג — ל"ג בעומר, תרס"א—1901)

היום שלושה ושלשים יום, שהם ארבעה שבועות וחמשה ימים
לעומר, בשנת תרס"א, שהיא שנת היובל לפרץ; ובכן יהי רצון
שבזכות ספירת העומר שמפירתי היום יתקן מה שפגמתי בספירה —
תוד שבתוד, אמן מלה ...
פון א גויאישער שמאט טרינק איך א יידישן מאסט,
פון יידישן וויין גאנץ יידישלעך פראסט.
צוויי שמידן קלאפן מיט צווייערליי האמערס אין איין,
צוויי ארבעטער הארעווען מיט צווייערליי געצייג איבער איין ארבעט.
צוויי רייזנדע שפאנען פון צווייערליי פונקטן צו איין ציל.
צוויי ליטעראטן שרייבן מיט צווייערליי פענעס צוליב איין פאלק.
פון א גויאישער שמאט טרינק איך א יידישן מאסט,
פון יידישן וויין גאנץ יידישלעך פראסט.
לעבן זאל אונדזער פאלק!
לעבן זאל זיין ליטעראטור!
לעבן זאלן אירע געטרייע ארבעטער,
לעבן זאל דער פאלקס-יובילאר פּרץ!

הידד!

שלום עליכם

קיעוו, 1901

זון-אונטער גאַנג

ער האָט געשריבן לידער, סקיצן,
ער האָט לעגענדעס אונדז געבראַכט,
עס האָבן זיין נשמהס בליצן
באַלויכטן אונדזער גלות-נאַכט.

זיין גייסט איז העל געווען און ניכטער,
זיין אויג האָט הויך און ווייט געזען.
ער איז געווען זיין פּאַלקס אַ דיכטער,
ער איז אַ שמאַרקע קראַפט געווען.

ער האָט פון ווייטן לאַנד פון קוואַלן
אַזש איבערן ים צו אונדז געשיינט,
געשיקט אונדז זיינע גאַלדענע שמראַלן, —
דאַרום רירט אונדז מיף זיין שיידן היינט.

דאַרום פאַלן אונדזערע הייסע טרערן
אויף זיין פאַרגיין פון דיזער וועלט.
פאַרלאַשן איז אַ העלער שמערן —
ר' יצחק לייבוש פּרץ פעלט!

ניו־יאָרק, 1915

יצחק לייבוש פרץ

(א קראנץ פון זיינע אייגענע בלומען)

עס שווייגט דאס פאלק ... עס איז אַנטשוויגן.
אַ שלוכצן צימערט אין דער שטיל.
איך הער אַ „גלגול פון אַ ניגון“
ציט דורך די לופט מיט אַ געפיל.

„ר' יוחננס מעשהלעך“ פאַרשטומען.
מען מורמלט: „אייזיקל שעכט“ ...
און „באַנמשע שווייגט“ ... קברנים קומען ...
„פרינצעסין קוניגונדע“ ברעכט

די הענט: דער קיניג איז פאַרגאַנגען! ...
פון „צווישן צוויי בערג“ קלינגט אַ שמים:
„באַגלייט פון הימלשע געזאַנגען
איז פרץ גלייך אַרויף צו אים“ ...

דאָס „קראַנקע יינגל“ רעדט פון פיבער,
און „מאַניש“ חזרט קדיש איין ...
און שטים, און לאַנגזאַם צווישן גריבער
אַ טויטן-וואַגן פאַרט אַריין ...

דער „משוגענער בטלן“ וויינט משונה,
אַ „שטריימל“ ווייזט זיך אין דער לופט ...
„ער לעכט ... ער בלייבט אין אייער שכונה“ ...
פאַרנעם איך ווי אַ שטימע רופט.

די „ניטאַרין“ ברענגט די מלבושים ...
די „חופּה-קלייד“ איז אויפגענייט ...

די שכינה קומט און גיט אַ קוש אים,
און טוט אים אַן די „גאַלדענע קייט“ ...

און כרובים מיט לולבים-פעכער
דערוואַרטן זייער טייערן פריינד.
אַרויף גאַנץ הויך „אויב נישט נאָך העכער“
איז ער, אַוונ דער מאַרגן שיינט ...

1915

א טרער אויפן קבר

א שמערן איז פלוצלינג פארלאשן געווארן
אין טרויער איז יעקבס געצעלמ, —
דער טויט האט די מעכטיקע פעדער צעבראכן
אין האנט פון דעם גייסטיקן העלד.

אין קבר שלאפט פריץ, דער דענקער, דער דיכטער,
דער ליבלינג, דער שמאליץ פונעם ייד,
צעבראכן זיין הארפע, צעריסן די סטרונע,
פארקלונגען זיין הימלשעם ליד!

ער האט אין די רייכסטע בריליאנטענע פערזן
אונדז סודות, רמזים אנטפלעקט, —
געפונען די חסידישע „נשמה יתירה“,
איר געטלעכע שיינקייט אנטדעקט...

ער האט ווי דער נביא געוועקט און געווארנט,
געשמראפט און געטרייסט זיין נאציאן:
צעשמעטערט די געצן, פארשטומט דעם „מה יפית“
אין קאמף מיט אסימילאציאן.

רעספעקט פאר דעם קבר, דא שלאפט אונדזער פריץ,
רעספעקט פאר דעם בערגעלע ערד.
דא טרוימט אונדזער העלד פון דער מעכטיקסטער פעדער,
פיל שמארקער און שארפער פון שווערד!

דיין הארפע, יצחק לייבוש פריץ,
האט דיך אומשמערכלעך געמאכט:

אין דיינע פערזן, שנירלעך פערל
שוועכט דיין גייסט פון גלאַנץ און פראַכט!
!

אויף דיין קבר שטראַמען טרערן,
וויינען ביידע זייטן מעער,
זאל דיין קבר אויך באַפייכטן
מיין נשמהם הייסע טרער.

אַפּריל 1915, סיגסיגעטי

משה לייב האלפערן

און דו ביסט טויט

און דו ביסט טויט. —

און מיר וואָס דאַרפן ווי אַכלים איצט אַרומגיין שמוס
און טיף-געבויעגענע, מיר רינגלען אונדזער פּאַלק אַרום
ווי מוידן אין אַ שענק ביי נאַכט אַ שיכורן מאַננאַט.
און טרערן האָבן מיר, און רייד ווי פּערל, רונד און גלאַט.
און הענט אויך ברעכן מיר, צו ווייזן אונדזער טיפן וויי.
און איבער גאַסן ווייט און ברייט צעטראָגט זיך דאָס געשריי
פון סוחרים, אַלמע לייט און קינדער אויך, וואָס אײלן זיך,
און באַטן אָן צום קויף דאָס בלאַט, ווי טעלעגראַפּיש-גיך
אַנטפּלעקט מען אונדז, מיט רויט אויף ווייס, אַז ס'קלאַפט ניט מער דיין האַרץ.
און ווי אַ שטייול-פּויך-רעקלאַם, איז איינגעפאַסט אין שוואַרץ
דיין גרויער טויטער קאַפּ. און ווער עס האָט אין מויל אַ צונג,
קלאַפט אויס אַ ריטמיש וויי-געזאַנג, ווי ס'קלאַפט אַ שוסטער-יונג
אַ גראַבן טשוואַק אַריין אין קנאַפל פון אַן אַלמן שוך.

מיר האַנדלען דאָך מיט אַלץ, מיט אַלץ, מיט וואָס עס לאָזט זיך נאָר,
מיט תּוּרוֹת, ווי מיט חזיר-האַר, מיט מענטש און טייול-קויט.
איין וונדער נאָר: פאַר וואָס מיר האָבן נאָך ביז היינט, ביים טויט
ניט אויסגענאַרט זיין מאַרד-געצייג פאַר שנאַפּס און קופּער-געלט.
ווייל וואָס קאָן זיין נישט מעגלעך דען, אין אַט דער נייער וועלט?
ווי אַלע, אַלע דרייען זיך אַרום דעם קרעמער-גאַט,
ווי רויטע, ווילדע וועלדער-זיג, וואָס טאַנצן אין אַ ראַד,
אַרום צעלייגטע פייערן מיט פּויקן און געזאַנג. — — —
יא! קיין מאַל, קיין מאַל נאָך האָט נישט דער שרעק פון אונטער-גאַנג
גערעדט צו מיר אזוי ווי איצט; מיט וויסן מאַרק-געשריי
פאַרמיליקן מיר דאָס הייליקסטע אין אונדז, דאָס טיפּסטע וויי
פאַרקויפן מיר אויף וואָג און מאַס — און גאַרנישט שרעקט אונדז מער

דער טויט אליין — ווי שמאָרק ער זאָל אונדז טרעפן נישט, ווי שווער
זאָל זיין, אַ קעניג אונדזערער ליגט טויט — מיר דעקן אָפּ
אזוי אַן שאַנד זיין האַרץ, ווי ס'צייט דער שינדער-יונג אַראָפּ
דאָס פעל פון טויטן לייב. און ווי די שוואַרצע ראַכ באַפאַלט
דעם טויטן אַדלער אויף דער ערד, באַפאַלן יונג און אַלט
דעם קעניגס טויטן-כעט און מאַפן אַן זיין קרוין, זיין שווערד;
און סמאָטשקען מיטן צונג פון פרייד און שעצן פיל ס'איז ווערט. —
און אויב ס'איז וואָר, אַז דו ביסט טויט, פאַר וואָס זשע זאָלן מיר
נישט וואַנג היינט צו האַנדלען אויך מיט אונדז אליין? — מיט דיר
דו מענטש, דו שטויב, דו העכסטע אַרעמקייט פון לעבנס-שמאַלץ,
וואָס ביסטו דען געווען פאַר אונדז? אַ לעצטע גלאַוונע האַלץ,
וואָס ברענט אין סטעפּ ביי נאַכט, אין רינג פון אַ ציגיינער-שטאַם;
אַ מאַסמבויס פון אַ שיף, וואָס ראַנגלט זיך מיט ווינט און ים;
אַ לעצטער בוים פון אַ פאַרכישופט-וואַגלענדיקן וואַלד,
אוווּ דער בליץ האַט דעמבעס-ריזן טויזנט-יאָריק אַלט,
פון זייערע וואַרצלען אָפּגעהאַקט. און איצט? וואָס ביסטו איצט?
אַ מענטש אויף קאַלטער ערד, באַוועגלאָז-שמום, ווי אויסגעשניצט
פון מאַרמאַר-שטיין, אין שיין פון טויטן-ליכט. אַן אַנהייב-סוף,
אַ בילד, אַ רגע זעונג בלוז, פון יענעם לאַנגן שלאָף,
וואָס נעמט ביי אונדז דאָס ליכט פון מאַג, דעם שיין פון שמערן צו,
מיט גאַר דער שיינקייט פון דער גאַנצער וועלט. איז דאָס די רח,
וואָס אַלע זוכן מיר אין יענעם ווייטאַג-שפיל,
וואָס רופט זיך לעבן אָן? איז דאָס דער גאַנג צו יענעם ציל,
פון וואַנען קיינער קערט זיך שוין נישט אום? פאַרגיב, פאַרגיב,
פאַר וואָס איך פרעג אזוי. איך האָב דאָך אויך דאָס לעבן ליב,
און אויגן האָב איך אויך, און אָפּענע, און איך בין בלינד.
און צוויי מאַל היימלאָז איז מיין האַרץ, און הפקר ווי דער ווינט.
איך בין דאָך אויך אַ רינג פון יענער אַלטער גאַלדענער קייט,
וואָס ליגט אין אַלע ווינקלען וועלט צעוואַרפן און צעזויט,
ווי שטיינער אין דער ווילדעניש. און קראַנק בין איך, און מיד.
פון זיך אליין, ווי פון דעם אייביק אַלטן קרעמער-ליד.

וואָס וויינט אַרויס דורך יעדן פענצטער-שפּאַלם, דורך יעדער טיר,
פון אונדזער גרויער גאַס. פאַרגיב! — דאָס איז מיין בלוט אין מיר,
וואָס וויינט אַזוי. איך זע זיך איצט אַליין אין שווימ-קלייד,
און אַלע זע איך אונדז אין קברים בלויז צעזייט, צעשפּרייט.
און ווייטער, ווייטער זע איך גיין אַ רוניקן, דעם טויט.
און אויף זיין אַקסל גלאַנצט זיין סערפּ, אַזוי ווי אַוונט-רויט,
אַזוי ווי אַוונט-רויט. —

אַזוי ווי גאַלד. —

אַזוי ווי בלוט. —

נייאָרק, 1915

צינד אָן אַ ליכט

צינד אָן אַ ליכט און שפייז דעם קנויט
מיט הייסע טרערן.
און לאָז דער טרערן-קוואַל ביי דיר
נישט טרוקן ווערן ...

צינד אָן אַ ליכט! און ציטריק זאָל
דער פלאַם זיך נייגן:
און ציטריק-שמיל זאָל אויך דיין קאַפּ
צו דר'ערד זיך נייגן.

צינד אָן אַ ליכט צום גרויסן מת
און זאָג אַ תפילה:
און זיין זאָל דיין געבעט צו גאָט
פון טרערן שמילע ...

און זיין זאָל דיין געבעט צו גאָט
פון רייד — וואָס שמומען:
דער רייכער רויזן-גאַרטן דאַרף
קיין ליפן-בלומען ...

צינד אָן אַ ליכט! און שפייז דעם קנויט
מיט הייסע טרערן:
און לעש דאָס ליכט — לאָז אויך דיין אויג
פאַרלאַשן ווערן ...

אַפּריל 1915

אייביק בלייבן איינגעקריצט

ווייט, גאנץ ווייט פון אונדז, אבלים,
אויף א שטילן טויטן-פעלד
רוט דער מענטש און דיכטער פּרץ,
רוט דער גרויסער גייסמעס-העלד.

רוט דאָס שטערבלעכע פון קינסטלער
פון דעם דענקער און פּאָעט —
אייביק לויכטן, אייביק לעבן,
וועט די זעלע פון פּראָפּעט.

אין דעם דערגרייך פון דענקען
איז אַ מושל ער געווען.
טויזנט זונען, טויזנט בלומען
האַט איר אין זיין וואָרט געזען.

איצט — פּאַרלאַשן דער נר-תמיד,
טויט דער גרויסער מענטש און ייד.
ס'גאַלדן האַרץ איז שטיל געבליבן,
ס'גאַלדן האַרץ — האַט אָפּגעבלימ.

ס'האַט דער טויט אים צוגעשלאָסן
ס'אויג וואָס האַט פאַר אונדז געבליצט —
אין דעם פּאַלקס זכרון וועט ער
אייביק בלייבן איינגעקריצט.

גיריאָרק, 1915

י. ל. פרץ

ווי א וונדער-ליד, ווי א פלייטן-שטים,
ווי א הארפן-קלאנג, האט צעקלונגען זיך
אין די הימלען ווייט, אין די הימלען הויך
דעם באשעפערס קול צו מלאכימלעך:
„אונדזער פרץ קומט! אונדזער פרץ קומט!“

און אין זונען-גלאַנץ, און אין שטראלן-גלאַנץ,
אויף א וואַלקנדל, ווי א ליליע ווייס,
קומט צו פלאטערן יונג און שיינענדיק
יונג און שטראַלנדיק, ווי א פייער-זייל,
אונדזער פרץ גלייך צו דעם שכינה-קוואַל.

נעמט דער בורא באלד מיט א פרייד אים אויף
און צעקושט זיך היים מיט זיין ליבן גאסט.
און דעם בוראס קוש קלינגט אין הימל אַפ
און צעגיסט זיך דאַרט ווי א רויזן-דופט
ווי א בשמים-הויך.

ווי א פלייטן-שטים, ווי א הארפן-קלאַנג,
רופט דער בורא אויס: „הערט, מלאכימלעך!
זעצט זיך אַלע אויס אויף די וואַלקנדלעך,
אויף די גילדענע, אויף די פורפורנע,
וואָס זיי הענגען דאַרט איבער מערב-זייט.

איך וועל לייענען אייך היינט א מעשהלע,
א פאַלקס-מעשהלע, וואָס געשפונען האָט
אַט-דער גרויסער מענטש, אַט-דער שיינער גייסט.
פון זיין טיפן האַרץ, פון זיין ליבער זעל,
ווי א העלער בליץ, ווי א דימענט ריין“...

און מיט געטער-שמאלץ האָט געלעזן גאָט
פאַר די כּרובימלעך און מלאכימלעך
אונדזער פּרצעס ווּנדער-מעשהלעך,
און אַ יעדעס וואָרט האָט געפּערלט זיך
און געגאָסן זיך ווי אַ רויזן-דופּט.

און געזעסן איז אונדזער פּרץ דאָרט,
און די אויגן פּול ליבע שמייכעלעך.
און די כּרובימלעך און מלאכימלעך
האַבן צוגעפּאַטשט מיט די פּליגעלעך
און געבעטן נאָך, און געבעטן נאָך...

1915

דער לייב איז געפאלן

שאַ, שמיל, איר מקוננים!
אוי, רעדט היינט קיין סך נישט.
און ווילט איר נאָך שוינען אים —
דערציילט מיר קיין שכח נישט!

צי רופט איר אים לערער,
צי נביא, — צי ביידען, —
דאָס מאַכט אונדז נאָך שווערער
די גרויסע אבידה.

אָן רוישן, אָן שאַלן,
וויינט שמיל, מיט דרך-ארץ:
דער לייב איז געפאלן —
געשמאַרבן איז — פרץ!

1915

ביים קבר פון י. ל. פרץ

שמילער... שמילער... אין זיין כישוף
איז דאס ליד זיינס אויסגעגאנגען.

ביי די וואסערן פון בכל
האט דער אלטער, גרויער אבל
נאך איין הארפע אויפגעהאנגען...

אונטער יענער טרויער-ווערבע
אין אבלות זיצט ער ווידער,
און דאס הארץ זיינס זיפצט פארביטערט.
פון זיין זיפץ די ווערבע ציטערט,
און די הארפע קלינגט מיט לידער.

הא, די אלטע כישוף-לידער!
און די טענער — פול במחון,
אויף זיין אַבל-קאַפּ, זיך גיסן —
איז דאס הארץ אבער צעריסן:
דאס געמיט, פון צער צעבראָכן...

1915

יצחק לייבוש פרץ

— און גאט האט אויף די ליפן פון דעם קינד אַרױפגעלייגט
זיין ווייסן פינגער פאַר אַ צײכן:
— גענוג געוויינט! דו וועסט די שמערן, וואָס דו זעסט
אין הימל, קיין מאָל נישט דערגרייכן.

דאָס קינד, אין וויגל, וויינט. און גאט דער האַר געענט
צום קינד זיין פאַטערלעכן פנים:
— איך האָב בכיוון אויסגעשפּרייט די שמערן אין אין-סוף —
רמזים, צײכנס און סימנים,

פאַר די, פאַרכישופט פון דעם רחכות אויפן ים;
פאַר די מיט אַדלער-דרייסטע ראיות —
דען לויט די ווייטע שמערן שמעלן זיי די זעגלען אָן
אויף זייערע באַשטימטע ים-נסיעות...

אַיעדער שמערן, וואָס דו זעסט, אין רוים, ביי נאַכט —
אַ צײכן איז: אַ סודותדיקער רמז.
דען דאָס, וואָס דו דערגרייכסט — איז טרויער און פאַרגײט...
דאָס אַנען, און דער חלום בלויז איז אמת.

דאָס קינד פאַרשליסט די אייגעלעך, און דרימלט-אײן,
און גאט פאַרצײכנט אין זיין רײסטער:
דער נאַמען דײנער זײן זאָל — יצחק לייבוש פרץ:
אַ נביא, אַ מקונן און אַ טרײסטער.

לאַסאַנדזשעלעס, 1952

נישטאָ פּרץ

בלייב שטיל מיין האַרץ, האַלט איין דיין טיק,
און דו, מיין דופק, זיך נישט ריר!
אַ דונער האַט פון וואַלקן-דיק
אַ קראַך געטאָן אין אונדזער טיר.

אַ קראַך געטאָן און אויסגעלאָשן
אונדזער העלן, שיינעם ליכט,
און פאַרשטומט דאָס הערלעך לשון
פונעם בליציקן געדיכט.

נישט בלאָז טראַמפייט, נישט ריים די סטרונעם!
און הייב נישט אויף קיין ווילד געשריי,
ווייל אַלע קלאַנג-לידער און קינות
וועלן נישט אויסדריקן דעם וויי —

פון אַ פאַלק, וואָס האַט פאַרלאָרן
קרין און מלכות-קאַפּ צוזאַמען
און פאַרחתמעט אין אַן אַרון
פּרצם בליצן, פּרצם פּלאַמען...

פון דער טיף-גערירטער לירע,
וואָס פאַרלאָרן האַט איר האַר;
נישטאָ די אַבערטורע,
וואָס זאָל אויסדריקן איר צער...

גויאַרק, 1915

י. ל. פרץ, ז"ל

... און ריזיק איז געווען אַט דער שיינער מענטשן-לייב. ער האָט געהאַט אין זיך זודיק בלוט. קיינער קאָן נישט זאָגן, ווער איז אין אים געווען שטאַרקער: קלוגער דעמאָן, צי גאָט. פון גרויס גליק און רייכקייט, וואָס טיף אין אים, האָט ער געווים אַמאָל אין מיטן דער נאַכט געקאַנט געווען אויפשפּרינגען פון זיין געלעגער און צופאַלן צו די ווייסע בלעמלעך, וואָס ביי אים אויפן שרייב-טיש. נאָר ווער ווייס, וואָס ער האָט געטראַכט אין אַ צווייטער נאַכט, ווען אים האָט דער שלאָף נישט גענומען? ווער קאָן זאָגן אויף קלאַר, אין וואָס זענען באַשטאַנען זיינע ספּקות, אויב ער אַליין האָט זיי אויסגעבאַהאַלטן און האָט ווי מיט אַ כיוון פאַרוואַרפן צו זיי דעם שליסל... און אונדז זענען זיי דאָך אַזוי טייער, די ספּקות זיינע, ווייל קיינער קאָן דאָך נישט אַפּלייקענען, אַז פּרץ צוזאַמען מיט זיינע ספּקות און האַפּענונגען איז מער ווי אַלעמענס געווען אונדזער-קער — דער יידישער יוגנטס. זיין „פאַרשפּעטיקטע רויז“ האָט תמיד דערוועקט אין אונדז נישט מער, ווי אַ גרינג סענטימענטאַל-געפיל. אַבער גאָר אַנדערש, מאַדנע שטאַרק און טיף איז געווען דאָס געפיל, וואָס אין אונדז האָט אַרויסגערופן פּרץ אַליין — די רויז, וואָס האָט אַרויסגעשפּראַצט און אויפגעבליט פאַר דער צייט. דער קלוגער און ליבער פּרץ-קאַפּ, אַט דער, וואָס איז שטענדיק שיכור געוואָרן פון זיינע אייגענע געדאַנקען, איז שטענדיק געווען אַרויסגעשטעקט העכער ווי אַלע קעפּ פון די, וואָס האָבן צוזאַמען מיט אים געלעבט און געשאַפּן. די קלוגע פּרץ-אויגן האָבן דאָן פאַר אונדז, יונגע, שטענדיק געהאַט אַזאַ מין שמייכל, וואָס איז געווען דער טייטש: — קוקט, זיי זענען אַלע אַלט, די, וואָס רינגלען מיך אַרום. אויפן ערן-וואַרט: כ'בין נישט שולדיק, וואָס איך בין געבוירן מיט גאַנצע פינג און דרייסיק יאָר פּריער, ווי כ'האַב באַדאַרפט...

קיעוו, 1915.

צוים יאָר צייט

ער האָט צו גאָט אזוי געבעטן:

מיין גאָט, דו גאָט פון ליכט און שיינקייט! ווען דו וועסט פון דער וועלט מיך רופן — איך בין גרייט, און פאר ליב וועל איך דיין גור אָננעמען! איך בעט נאָר איינס ביי דיר — אַ שיינעם טויט גיב מיר! איך וויל, מיין וועלט זאָל שטיל פאָרגיין, ווי אַ ליכטיקער שיינער טאָג פאָרגייט: מיטן געזאָנג פון נאַכטיגאַל, מיטן ליבע-גע-זאָנג, וואָס צווישן די צווייגן שאַלט, און זאָנפט און שטיל דרעמלט איין דער בוים און טרוימט רוֹק-זים, איינגעהילט אין זיין פאַרבן-פראַכט...!

(י. ל. פּרץ: „תפילה“)

נישט אָננענומען איז זיין תפילה געוואָרן. אַ דיכטער איז ער געווען, אַ גרויסער דיכטער פון אַ פאַרוואַגלט פאַלק, פון אַ פאַלק אַ נע-ונדניק, וואָס איז דער שמענדיקער שיעיר המשתלה פאַר פּרעמדע זינד, פאַר פּרעמדן שקר. און אז עס איז געקומען דער גרויסער יום-הדין, און דער בלוטיקער וועלט-משפט האָט זיך אָנגע-הויבן, האָט מען דעם דיכטערס פאַלק, דעם אייביקן עדות פון אַלע גרויסע וועלט-קאָמפּאָסטראַפּעס, דערלאָנגט דעם שרעקלעכן בעכער, וואָס איז ביז איבערן אויג געפילט געווען מיט גיפטיקער שנאה, מיט שפּאַט און מיט שאַנד...

און פאַרמומלט איז דאָס פאַלק פון דעם בעכער געוואָרן, און אין דעם גרויסן פּנקס פון אייביקן פאַלק האָט זיך אַ בלאַט געעפּנט, דורך און דורך באַפּלעקט מיט בלוט, מיט גאַל און מיט שמוץ. און דער דיכטער, וואָס האָט אין זיין אומרוקן שטרעבן צו זיין העכסטער מדרגה דערגרייכט, דער דיכטער, וואָס האָט דעם פאַלקס-קוואַל פון אייביקן לעבן אַנטפּלעקט און אונדז די געטלעכע לידער אָן ווערטער פון זיינע „שמוע נשמות“ געלאָזט הערן —

דער האָט געמוזט ביים אָפענעם פּנקס פּאַר אַ שומר שטיין, און
דאָס שוידערלעכע בלאַט מיט אייגענע אויגן באַטראַכטן... מען
האַט דעם דיכטער אין דעם שרעקלעכן קהל-שמיבל פאַרשפּאַרט,
אין דעם קהל-שמיבל פון דער קנעכטישער וואַרשעווער גמינע, און
מען האָט פאַר זיין פענצטער דאָס גרויסע אומגליק, די מאַוימדיקע
פּאַלקס-טראַגעדיע מיט אַלע פּרטים באַוויזן...

און דעם דיכטערס האַרץ האָט געבראַכן, דעם דיכטערס אויג
האַט זיך אויף אייביק פאַרשלאָסן.

נאָר דעם פּאַלקס-קוואַל, וואָס דער דיכטער האָט פאַר אונדז
אַנטפּלעקט — האָבן מיר מיט זיך גענומען און אין אונדזער האַרץ
פאַרשלאָסן... און ווען מיר דערפילן אויף אונדזער שווערן ליידנס-
וועג, אַז אונדזערע כוחות ווערן שוואַכער, און דער קאַלטער יאוש
וויל אונדז די נשמה פאַרסמען — דעמאָלט פאַלן מיר צו מיט די פאַר-
שמאַכטע ליפּן צום דיכטערס קוואַל, און אויפגעמונטערט גייען מיר
ווייטער, און הויך און ווייט לאַזט זיך אונדזער ברכה הערן:
געבענטשט זאָל זיין דעם דיכטערס ירושה! ...

פּעטראַגראַד, 1916

ק די ש

און איך שמעל זיך פאר:

מיט מלית און תכריכים, ווי מ'איז זיך נוהג, און מ'באגראַכט, און אַ מת גלייך מיט אַלע, איז ער פארן כסא-הכבוד געקומען, אַ מידער און צעבראַכענער אַנידערגעפאלן און אַרויסגעזאָגט:

— שמראַף מיך, גאַט!

... אויף מיין פענצמער האָט אַ פייגעלע אַ נעסט זיך גע-
מאַכט; אַלע פרימאַרגן, ווען איך פלעג אויפשטיין, פלעג איך עס
ביים נעסטמעלע אויפן שוועלעכל דערזען, האָט עס ביי זיך צווישן
די פעדערלעך געפיקט, זיך געוואָשן און „אלהי נשמה“ געזאָגט:

— גאַט, — האָט עס געזאָגט, — די נשמה, וואָס דו האָסט
אין מיר אַריינגעגעבן — אַ ריינע איז זי, דו האָסט זי באַשאַפן, דו
האָסט אין איר פייגל-אַטעם אַריינגעבלאַזן און אויף וועלט און
שפייזן-זיך, אַרויסגעלאָזט, — דאַנק איך דיר, ליבער גאַט מיינער,
פאַר דיין געשאַנק און דיין פרימאַרגן, פאַר מיר און אַל-דעם מין
מיינעם, און פאַר אַלע פויגעלען און געפליגלטע ...

האַב איך, גאַט, אַט דעם פייגעלעם פרימאַרגן-געבעט גע-
הערט און איך האָב אויף אייביק דיין „סידור“ פאַרכויגן, האָב נישט
אין דער פרי און נישט אויף דער נאַכט קיין קריאת-שמע נישט
געלייענט, אויף זיך דיין עול מלכות-שמים נישט גענומען, ווייל כ'האַב
זיך געטראַכט: דו ביסט דאָך גוט און אויסדערוויילט, וועסט מיך
אַלע פרימאַרגן אין איינעם מיט די פייגעלעך אויסהערן, דיין אויער
אויך צו מיין תפילה צולייגן, און איך וועל דיר פון נאַכט און נעכטן
דערציילן, וואָס איז מיט מיר געשען און פאַרגעקומען, וואָס איך האָב
געטאָן און אַפגעטאָן, אין מיין גערן און אומגערן, אין מיין שולד און

* צום צווייטן יאַרצייט טון י. ל. פרץ.

אומשולד, און דו וועסט מיר פארגעבן, ווייטער אויף פרימאָרנגס און
אויף געבעטן מיך לאָזן און מיך באַוויליקן און אַזוי, אַזוי ווי פּויגלען.
האַב איך פון קיין עול און פון קיין פאַרבאַט נישט געוואָסן,
בין איך פריי און אויפגעבונדן געווען, בין איך אויף חורבות און אייני-
פאַלונגען געזעסן און פון בנינים און שלעסער געטרוימט, בין איך
אויף אַלמע מאַרקן אין די ביינאַכטן אומגענאַן און פון פאַרטאַגן און
האַרצואַנטן געטראַכט, האַב איך נישט איין מאַל מענטשנס רוען
געשמערט און מיט שטיינער אין נאַכט-לאַדנס געטראַפן, האַב איך
נישט איין מאַל לצים און מחבלים אַרויסגערופן, אום די עדה און
די אַלט-געזעסענע צו שרעקן, האַב איך לסוף פון אַלטס און עלטער
זיך אַפּגעזאַגט און קעגן געשריבענעס און מסורה דעם ערשטן שטיין
ווייטער אויף אַ טורעם צום הימל פאַרלייגט אויף אַרויף אַהין און
הערשן דאַרט, אויף הימל און אויף מלחמה מיטן הימל און אויף
אַלץ, וואָס דאַרט געפינט זיך, — האַב איך דאָס אַלץ געטאַן, בין
איך זיך מודה ומתודה, ווייל... כ'האַב זיך געטראַכט: דו ביסט
דאָך גאַט און גרויס, וועסטו דאָך מיר נישט רעכענען, וועסטו מיך
באַוויליקן, וועסטו אונדז לסוף פון יאָך באַפרייען, פון אַלגעבאַטן
און פאַרבאַטן, וועסטו מיך פריי און ליב האַבן: אויף לעבן און אויף
אַלעמען, אויף טאַן און אויף אַלץ טאַן, ווי די פּויגלען און אויף זינדיקן,
און איך וועל ווייטער... זינדיקן.

— שטראַף מיך, גאַט!

קיעו, 1917

יצחק לייבוש פּרץ

כ'וועל קיין בלומען-קראַנץ דיר נישט ברענגען.

יצחק לייבוש פּרץ —

ווי האָבן מיר דען בלומען?

און נישט מיט לויב-געזאָנגען וועל איך צו דיר קומען.

לויב-געזאָנגען ווערן שנעל פאַרגאַנגען.

פּראָזשן שיינע בליאָסקען און פאַרשווינדן;

דאָס איינפאַכע, דאָס האַרציקע, וועט אייביק הערצער צינדן.

איך קאָן דיר זאָגן, יצחק לייבוש פּרץ,

איך האָב פאַר דיר קיין מאָל קיין דרך-אַרץ נישט געהאַט.

דרך-אַרץ איז ווי זון-שיין בלאַסער, קאַלטער,

ווי די פאַרבן פון אַ האַרבסטלעך-אַלמער גראַעך בלאַט.

דרך-אַרץ מאַכט אַ מענטשנס האַרץ באַטריבט, —

דיך האָב איך געליבט!

אַ קליין יינגל בין איך דאָן געווען,

ווען איך האָב דיך דעם ערשטן מאָל דערזען:

דיין גרויסער קאַפּ און דייןע טיפּע, ברענעדיקע אויגן,

דיין פנים מיט אַ צווילינג-שיין פון לעבן און פון חלום איבערצויגן.

דיין קלוגן, שאַרפּן וואָרט דערהערט,

דיין גרויסע ליבע צו דער וועלט פאַרנומען.

איך בין אַוועק און האָב דערפילט ביי מיר אין יינגל-האַרץ

אַ ליבע — היים צו דיר.

פאַר וואָס, פאַר ווען? דאָס ווייס איך נישט,

וואָס ביסטו דען געווען אין יענער צייט צו מיר?

איך האָב דיך ווייניק וואָס געהאַט געלעזן

און פיל פון דעם האָב נישט פאַרשטאַנען.

דאָך דו, דו ביסט די שכינה מיר געוועזן.

איך האָב דיין גרויסע זעל געפילט דורך אַנען,
האַסט אומבאַוואוסט פאַרפלאַנצט אין האַרץ מיר בלומען,
כ'האַב אומבאַוואוסט דיין טיפן גייסט פאַרנומען...

דו ביסט געווען דער מייסטער פון מוזיק,
אין טיף ביי מיר אין האַרץ נאָך פון אַלס קינד,
האַט מיך געברענגט פון אַרפעאום דער בליק,
האַט מיך באַרוישט אַ ווילד-משוגען ווינט פון קלאַנגען און געפיל.
דאָך האָב איך נאָר דערהערט דיין זאַנפטע שטים,
אין יענער נאַכט, אין שווידער, אין דעם טאַל,
ווי סאַסנע-וועלדער אַטעמען שאַרף און קיל,
און פול גייסטער שמיל
גייט אום, גייט אום די בלאַע, שיינע נאַכט,
דאָן האָט ביי מיר זיך פּרעכטיק-ווילד דערוואַכט
דער דיכטער אין מיין זעל.
איך געדענק עס נאָך ווי היינט,
איך בין אַוועק — די לבנה האָט געשיינט —
צו יוזעפּאָוו, און העל
האַט זיך דער טייך געשפּילט,
איך האָב געפילט
עס העפטן זיך די קלאַנגען אין מיין ברוסט
האַרמאָניש-שיין,
איך זינג, איך זינג אַליין...

אַ קליינער יינגל בין איך דאָן געווען,
ווען איך האָב דיך דעם ערשטן מאַל דערזען,
אַ יינגל, אויפגעצויגן אויף אַ לאַנגפעלאַ און ברייענט
אַ יינגל פון אַמעריקע, וואָס טיף
אין האַרץ האָט זיך אָן אומעט אין זיינע אויגן געשמעלט,
ווען ס'האַט די גרויסע, גרויסע שיף
זיך אַפגערוקט פון סטעטן-איילאַנד ברעג.

כ'האָב דאָן נישט געטראַכט צו זיין אַ זינגער
אין יידיש, ס'איז געווען מיר לייכטער, גרינגער
די שפראַך פון סקול, די שפראַך, די שפראַך פון גאָט,
נאָר ס'האָט ביי מיר פון קינדווייז אָן געברענט
אַ ליבע צו מיין פאַלק און צו מיין שפראַך,
דעם לשון פון מיין טאַטן און מיין מאַמען,
דעם לשון אין דער שול און אין דער היים.
און האָב איך נאָר דיר, יצחק לייבוש פּרץ,
צום ערשטן מאל און לעצטן מאל דערקענט,
דאָן האָסטו אין מיין האַרצן שיינע פּלאַמען
צעפאַכט און באַפּרוכטעט דעם בוים
פון יידישע געזאַנגען אין מיין זעל ...

כ'וועל קיין בלומען-קראַנץ דיר נישט ברענגען,
יצחק לייבוש פּרץ,
ווי האָבן מיר דען בלומען?
דו ביסט געווען דער גאַרטן-האַר פון שיינקייט און פון בלומען,
ווי דיינס, ווי קאָן מען דען באַקומען?
איך וויל נאָר זאָגן דיר,
דו האָסט אין האַרץ ביי מיר
אַ קבר-גרויל געלאָזן,
און געלע, וועלקע גראָזן.
מיין זעל, מיין זעל אויף תמיד מיך באַטריבט,
ווייל איך האָב דיר געליבט ...

ניו-יאָרק, 1920

עס האָט געלעבט אַ מאָן!

ער האָט געלעבט מיט דער מינוט,
 נאָר אין זיין רגע האָט גערומ
 דער שטילער צימער פון געבורט,
 די זאַמע שמחה פונעם זמן,
 און פון דער אייביקייט — די שיין,
 דערפאַר האָט ער זיין שטאַלצן טריט
 אויף וועגן ליכטיקע פאַרהיט,
 און נישט געהאַט קיין גלייכן וועג,
 וואָס פירט מיט שטויבן-זייל צום ברעג.

און זיין פאַרלאַנג? און זיין באַגער?
 די שפּיל פון שמיכל און פון טרער,
 דער ברייטע עכאַ פון אַ וואַלד,
 דער רוף פון האַרן, וואָס עס שאַלט.
 עס האָבן שמענדיק זיך פאַראיינט
 די קראַפט און לוסט אזוי באַחנט.

און האָט געוואָסן ווער פון זיין וועלט? —
 ווער ס'האַט זיין פעדעמל דערוועבט,
 דער האָט געוואָסן, ווי ער'ט געלעבט,
 דער האָט דערפּילט דערנאָך — ווער ס'פעלט.

און הערט: עס האָט געלעבט אַמאָל אַ מאָן,
 וואָס האָט זיין גורל זיך געטיילט
 מיט אַלע ליידנדע פון נאַענט
 מיט אַלע דורשמנדע פון ווייט;

און הערט : אַם דאָס וואָס ער האָט ווען דערזאָגט,
דאָס איז פיל שטילער ווי דער הויש
פון יונגע בלעמלעך, גערירט פון ווינט ;
דאָס איז נאָך סודותדיקער-טיף,
ווי אַ פאַרבלאַנדזשעט-פרעמדער בריוו,
וואָס לאָזט זיך עפענען — און זאָגט נישט אויס.

און דאָך : דו גרויסער ווייטער-נאָענטער דור !
אויב דו דערוואַקסן ביסט צום שיינעם וואָר,
געדענק : עס האָט אַ פאַטער-אויג דיך טריי באַגלייט
עס האָט אַ האַנט פאַר דיר דיין אַלץ פאַרגרייט.
ער האָט געזוכט פאַר דיר דיין גליק, ביי דיר אַליין,
ביי דיר אַליין, אַ גרויסער דור,

פאַר דיר אַליין דער אַלץ און גאָר :
צו לעבן פריי און שטאַלץ און שיין !

אָדעס, 1920

י. ל. פרץ

רייכט זיך אָפּ פון גרויסן שמורעם
בלזטיק-לעבעדיקן שמורעם,
רייכט זיך אָפּ אַ ווינט. —
לויפט ער, פליט ער, פאלט ער אין מדבר,
רודערט אויף פון שלאָף די זאָמדן,
ציט זיי, דרייט זיי, וואַרפט זיי, ווירבלט,
און דערהייבט אַ הויך געשמאַלט.
הויך געשמאַלט פון מדבר-זאָמדן
וואַקסט זיך שמאַלץ אזוי צום הימל,
קוקט און קוקט —
און לאַזט אַראָפּ זיך,
שמילט און שמילט —
און ווערט אַנטשוויגן,
שווייג — אַנטשוויגן —
מדבר-זאָמד.

קוקט דער ווינט און פייניק אַמעמט,
לעבט דער ווינט און ציט אין בענקשאַפט,
גליט און צערמלט מדבר-ווייסן, —
און דערציילט פון שמיל און שמורעם,
און פון בלוטיק-יונגן אומרו,
און פון זוכנדיקע בלינדע,
און פון ווינדער-פאַרביק טאַנצן
פון די רעגנס אויף דער וועלט —
און די מדבר-זאָמדן שלאָפן,
און די מדבר-זאָמדן הערן.

מינסק, 1922

י. ל. פרץ

ווייסע פלעמעלעך
פון א פייערדיקן עמבריאן
אין רויה, אין בלוט, און נאך אין ערד פארוויקלמן,
ווי יונגע צינגעלעך
פון זייג-קינדער נאך שטומינקע
לעקן זיך צו צו זיינע פיס
מיט א פיפס-פיפס
פון „כ'וואקס".
און ביידע הענט,
ווי סלופעס צוויי,
האלטן הויך א שווערן פארהאנג
פון אלטן זייד
מיט שווערן קנייטש
מיט פרענזעלעך
פון שנירלעך באבעס פערל,
און ס'שיינט פון אונטער אים
אין רויטן פוך
פון שקיעהדיקן יום-טוב
א טויבן-ווייסער פאטער-שאל
מיט טרעפ פון שבתדיקע טעג.
און קארצהאדן וויגן זיך דארט
און פנימער צעפלאממע בייגן זיך אראפ
און הענט און הענט
צום ווייסן פאטער-שמול געווענדט,
זוכן דעם ווונדער-שמיין
אין שטויב פון טראט,
אין הויך פון קול,

אין גלאַנץ פון וועג
און קלייבן ברעקלעך פון דר'ערד
און ציען פון זיי שמעג...
און ביי די פיס פון ווייסע פלעמעלעך
לעקן זיך צו מיט אַ פיפּס-פיפּס
פון „ב'וואַקס“.

מינסק, 1922

פּרצן

שטענדיק דער יינגסטער ...
בעל מחשבות

צעשאַטן האָט זיך פלינק אויף דער ערד אַ שמערן-וועלט.
אין אויגן-פינקלדיקע קלייבט מענטש מיט הייסן טראַט.
דאָס ערשמע יוגנט-האַרץ אין „שיר השירים“-טרוים געהילט,
געבראַכט האָט עמעץ פאַר זינגענדיקער שטאַט ...

אַ העלער יום-טוב-שפּילנדיקער טאַג,
פאַרוואַרפט צום מזרח הויך זיין בלויען טרוימען-קאַפּ
און קוקט ווי פּורפּור-קאַנטן צייכנט קינד אויף אויפגאַנג-וואַג,
ווי ר'וועגט מיט זוניק-קושן, נשמות יום-טובדיק אַפּ ...

מינסק, 1922

אן א סוף

ס'איז געווען א גראַער מאַרנן
נאָך אַ נאַכט אַ שווערער:
וואַלקנס האָבן זיך געזאַמלט
מערער אַלץ און מערער.

פרי איז ער דאָן אויפגעשטאַנען,
ווי ס'וואַלט ווער אים טרייבן,
און אַ מעשהלע פאַר קינדער
אַנגעהויבן שרייבן.

פאַר די קינדער אַן די היימען,
וואָס ער פלעגט זיי ליבן:
פאַר די קינדער, וואָס מ'האַט זיי
אין דער פּרעמד פאַרמריבן.

וועלכע בילדער האָבן געשוועכט דאָן
פלינק פאַר זיינע אויגן?
איז אַ טויב אַ ווייסע דעמאַלט
פאַר אים דורכגעפלוין?

האַט ער עפעס זיי אַנטדעקן
דעמאַלט זיך געקליבן?
ביי די ערשמע צוויי-דריי ווערטער
איז ער שטיל געבליבן.

האַט ער דערהערט עס רופן, רופן,
פון דער ווייט געזאַנגען?

אויף זיין פֿעדער איז אַ טראַפּן
מינט פֿארשטומט געהאַנגען...

איז נאָך פֿריצייטיק געוועזן,
וואָס ער האָט פֿאַרנומען?
האַט ער נישט געטאַרט דערציילן,
וואָס עס וועט נאָך קומען?

אַך, ווי וואַלדן מיר איצט וועלן,
אין דער צייט פֿון שרעקן,
דאָס וואָס ער האָט מיטגענומען,
קאַנען דאָ אַנטדעקן.

האַט געזען אַ באַרג אַ הויכן,
ווי די נביאים שטייגן,
און די וועלכע בלייבן אונטן
שטייען שטיל און שווייגן?

האַט זיך אליהו הנביא
פֿאַר אים דורכגעטראָגן,
ווי ער קומט אַראָפֿ אַהערצו —
אויף אַ פייער-וואַגן?

אַדער האָט ער דאָן געהערט שוין
מישחם שופֿר שאַלן,
און דערהויכט ווערט יעדער, וועלכער
איז געווען געפֿאַלן?

און עס זאַמלען זיך די אַלע —
אין עק וועלט פֿאַרטריבן

ביי די ערשמע צוויי-דריי ווערטער,
איז ער שטיל געבליבן...

כ'געדענק דעם פרימאָרגן...

דער אָנהייב

— כ'געדענק דעם פרימאָרגן —
די פרייד אזוי טיף,
ווען איך האָב באַקומען
פון פּרץ אַ בריוו.

דער ערשטער, אַן ענטפּער
אויף לידער געשיקט;
די אותיות — זיי לויכטן,
דער בריוו ער באַגליקט!

אַ פרייד אזוי זעלטן —
צוריק דאָך גערעדט:
געבויט אַליין וועלטן,
געטרוימט פרי און שפּעט...

— קליין שטיבעלע אונדזערס —
כ'וואָלט איצט זי דערקענט!
דער באַלקן, דער אויוון, —
די ווייסע פיר ווענט;

— אין מיטן אין שטיבל —
אַן אַלמער — אַ שאַנק;
— קריגט שטוב שוין אַ קאַמער —
דעם אַלמער אַ דאַנק.

דער אלמער — פאר קליידער
און אויבן — וואָס ניט! —
דער עיקר די ספרים,
וואָס מ'האַט אָפּגעהויט.

דער עיקר די ביכלעך
דעם טאַטן געהערט.
פון אַד"ם הכהן —
ווער האָט ניט געהערט ;

און פון מיכה יוסף
דעם אַדמס אַ זון ;
וואָס יונג איז פאַרגאַנגען —
אַ גליַענדע זון ...

וואָס יונג האָט געשידן,
ווי בלום אין איר ציר ;
און אַד"ם דער פאַטער,
באַזינגט אים אין שיר.

דערצו — אַ תנ"כל
און שטענדיק ווי ניי ;
מײן טאַטע ער לעזט אים,
ווען נאָר ער איז פריי .

פון מאַרק און פון האַנדל,
פון קויף און פאַרקויף —
צעשפּרייט ער די פליגלען —
זיין יונגט וואַכט-אויף.

און אויבן, דער מאמעס
א ספר גאר הויך;
דער „טייטש-חומש“ — אירער
און הייליק איז אויך.

און איר קרבן-מנחה,
מיט כלערליי גוטס:
מיט תהילים, מעמדות —
א פרייד און א שוץ ...

און אלץ איז פארטייטשט דארט,
דו ליינסט און פארשטיינסט;
עס איז אי א נחת,
עס איז אי א טרייסט ...

גאר איד, גאך א יינגל,
איך האב נישט געהאט
אויף אלמער, אויף יענעם
קיין אייגענעם בלאט ...

און טאמער א ביכל —
איז בלויז אויף „פראקאט“:
גענומען, אנטליען,
בשתיקה כמעט ...

בפרט גאך אויף יידיש,
וואס ס'הייסט דאן זשארגאן,
דער טאטע דערלויבט נישט —
און וואס זאל זון טאן ...

אליין ער, ס'געדענקט זיך
די שיינקייט פון פריד:
ער שרייבט אויף העברעיש —
דער עיקר אין שיר... ..

א שיר א געשריבנס
אויך מיר ער באווייזט;
פאר איר, פאר דער מאמען,
זיין שיר ער פארטייטשט... ..

אוודאי — העברעיש,
נאר מיך אבער ציט,
צו שרייבן, צו זינגען
אין יידיש א ליד... ..

א ליד, ווי גאלדפארן,
און שפעטער — ווי פרוג;
איך האב שוין אלס יינגל
געלייענט גענוג.

איך שרייב אויך בשתיקה —
דער מאמע ער וויל,
כ'זאל לערנען זיך שפראכן —
זשארגאן איז קיין ציל... ..

עס טרעפט דאך, ער אויכעט
ער שרייבט אן א ליד
אין יידיש, אזוי-זיך,
אין גוטן געמיט... ..

דאָס האָט ער פאַרטראַכט זיך
א „שבת צו נאַכט“
און האָט א „המבדיל“
אין יידיש באַטראַכט ...

ער לייענט דער מאַמען —
זי פרייט זיך און שיינט;
די קינדער זיי קענען
דאָס לידל נאָך היינט ...

און שפעטער שוין, אַגב,
צום פאַלק עס געבראַכט —
דאָס לידעלע יענע —
פון שבת צו נאַכט;

פון יענעס „המבדיל“
— בין קודש לחול” —
א ליד, וואָס איז טייער
א ליד, וואָס איז וויל ...

נאָר מיר איז פאַרבאַטן
געוועזן נאָך דאָן:
די לידער צו שרייבן —
ס'מעג דערוואַקסענער מאַן ...

כ'וויל האַרכן אַ מאַטן,
דאָך גיי איך מיין וועג;
כ'שרייב יידישע לידער,
אין יינגלשע מעג ...

און איין מאָל דערזע איך,
ווי בליץ מוט אַ בלענד —
אַ ליכטיקן נאַמען,
וואָס כ'האַב שוין געקענט...

אין „צפירה“ געלייענט
אַ „סיפור“ פון אים,
און אויך פון זיין „מאַניש“
געהערט שוין די שמים.

און דאָ, ווי פאַסירן
עס וואָלט שוין אַ נס —
איך זע, ווו ער וווינט שוין
און אויך זיין אַדרעס...

ער גרייט זיך צו דרוקן
אַ זאַמלבוך באַלד;
איך הער, ווי ס'צעזינגט זיך
אַ פויגל אין וואַלד...

אין ווינטער אין מיטן —
עס ליגט נאָך דער שניי;
איך פיל אַבער זומער
ס'פאַרגייט אויך מיין וויי...

בשתיקה פון טאַטן —
אין אַוונט אַליין,
שמיל איבערגעשריבן
די לידער אויף ריין...

געקליבן, געשריבן
פאר א לעמפעלעם ליכט;
געצירט אי די אותיות,
דעם „אינהאלט“ פארריכט...

דאס ליד וועגן „חלום“,
דאס ליד וועגן מארק,
דאס ליד, ווו איך קלאג מיך
אויף ארעמקייט שטארק...

דאס ליד וועגן מיידל,
וואס האט קיין גדן.
און ווי פון דעם רייכן
ליידט דער ארעמאן...

און וועגן א ווינט אויך
וואס שרעקט מיט זיין ברום,
און וועגן א יידן,
וואס האנדלט ארום...

געשריבן, געקליבן
ביז עפעס שוין ווערט;
אזוי א צאל לידער —
א פולער קאנווערט...

דאס בריוול צו פרץ —
ווי תפילה — נאך מער!
דער מיטל — א הויכער —
דאך העכער איז ער!

אליין זיין „מודעה“
האָט ליכטיק געגלאַנצט
אין בלאַט אין „הצפירה“ —
די אותיות — געטאַנצט...

געפילט שוין דעם נייעם,
און ליכטיקן גאַנג;
זיין וואָרט איז אַ בשורה,
זיין רוף איז געזאַנג...

געוואָרט אויף אַ תשובה
געמיינט: ס'קומט ערשט ווען;
בלויז פיר טעג פאַרגאַנגען. —
דער נס איז געשען!

בלויז פיר טעג פאַרגאַנגען,
דער ענטפער איז דאָ;
מיין האַרץ האָט געמראָפּן
אין גליקלעכער שעה...

אַך, ער איז אַ גוטער
און שרייבט ווי אין פלאַם,
און מרייסט, ווען אַ שורה
„ניט ריכטיק דער גראַם“...

און „שיקט עפעס אַנדערש
עס קומט דער דערפאַלג;
מיר ווילן טאַלאַנטן
אַנטוויקלען אין פאַלק“...

דאָס יינגל דערפרייט זיך
מיט ליכטיקן בריוו
ער פרייט זיך און גרייט זיך
צו שאפן וואָס טיף...

און גאָט האָט געהאַלפן —
ער שיקט לידער נאָך,
אַן ענטפער באַקומען
די אַנדערע וואָך...

דאָס האַרץ איז פאַרצימערט
ער לייענט און קוקט:
דיין ליד „ווען פאַרבימערט“
וועט זיין אַפגעדרוקט...

„די איבעריקע דרוקן
זיי קאַנען מיר נישט:
איר דארפט זיך נאָך לערנען,
מיט קלאַנג זיין געהיט“...

דאָס יינגל דערפרייט זיך,
אין ווייט טוט אַ ריס:
„ווען ס'לעבן פאַרבימערט“ —
איז ס'ליד דעמאַלט זיס...

„ווען ס'לעבן פאַרבימערט“
דער אָנהייב — ווער ווייסט? —
ווען ליד אין האַרץ צימערט —
וועט ליד זיין אַ טרייכט...

איז ליכטיק געוואָרן
דער אַרעמער היינט,
די זון דורך די פענצטער —
האַט ליבלעך געשיינט...

עס פרייט זיך דער טאַטע
מיט גדולה פון זון;
עס שיקט נאָך מער שטראַלן
דורך פענצטער די זון...

ער האָט ווי פאַרטראַכט זיך:
צו וואָס דען געשמערט?
מען זעט דאָך שוין טאַקע
אַזוי איז באַשערט...

און האָט אין די כוחות
פון זון שוין געגלויבט;
זיין שיר מיר געלייענט —
דער זון האָט געלויבט.

פון אַרעמען לעבן,
פון שלום, וואָס קומט;
דאָס ליד האָט מיט אַנזאָג
צעשאַלט זיך, צעברומט...

בית־פרץ

ס'איז אין לאנד געוועזן
נאך קיין פרייהייט דאן,
קום איך אן קיין ווארשע —
ווי צום קאמף א מאן.

מיט א העפט מיט לידער
וואס איך טראג מיט זיך,
און מיט בליק אין ווייטן
און מיט גאנג אין גיך.

ערשטער גאנג צו פרץ,
ס'האט אין מיר געפלאמט
דאס באגער צו זען אים —
וון געהאט זיין אמת.

דאכט זיך מיר א פאלאץ
איז די גמינע גאר —
ברייטע מארמאר-שטיגן —
ווען-זשע קומט ער נאר ...

זאגן מיר די „מענטשן“ —
רעדן איידל, פיון,
אז „פאן“-פרץ קומען
וועט ערשט זייגער ניין ...

איך האב זיך געפעדערט
פריער מיט א שעה;
קיים געקאנט דערווארטן —
קיין געדולד נישטא ...

איז ער אַנגעקומען,
כ׳האַב אים גלייך דערקענט,
און זיין שטרעליק פנים —
שוין צו מיר געווענדט ...

און איך שמעל זיך פאַר באַלד,
ווי אַ פראַווינציאַל.
לייכט נאָך מער זיין פנים,
ער אליין — אַ שטרעל ...

רופט ער מיך ביים נאָמען
פריינדלעך קאַלעגיאַל,
און איך ווער באַלויכטן
שוין אליין פון שטרעל ...

ער באַגריסט מיין קומען ...
„אַרבעט דאָ גענוג,
איצט איז ער פאַרנומען“ —
און ער שמייכלט קלוג ...

„דאָ איז דאָך די גמינע,
דאָ איז ער אין אַמט“;
און מיר דאַכט די שכינה
אין זיין מינע פלאַמט ...

„קומט צו מיר אין וווינונג
היינט אַ זייגער דריי;
דאָ איז ער אויף לוינונג —
אין דער היים בלוז פריי“ ...

די שבתים

צייט געווען אַ כמורנע —
וון איך גיי פארביי —
אין מיין וווינונגס-סכיבה —
פארוואָס קוקט דערביי ...

און אַ ביסל ווייטער —
גלאַצט דער ציטאָדעל, —
(דאַרמין פלעגן זיצן
„די וואָס טראַכטן העל...“)

און אויך די וואָס זענען
אויף דער פריי, ווי ס'הייסט —
זענען אונטערערדיש —
דאָס איז שוין די טרייסט ...

און ווען דו באַזוכסט זיי —
האַסט אויך איינגעשטעלט;
אַבער — שפעטער קומסטו
אין דער קינסטלער-וועלט ...

ס'פירט דאָס וואָרט דאַרט פּרין,
ס'פירט דאָס שיינע-וואָרט,
ס'איז פון קונסט די מלוכה,
און אויך דו ביסט דאַרט ...

די דערוואַרטע פרייהייט
און די ליבע זשעה —
אויף דער גאָס צעגלאַנע —
איז זי שוין דאָך דאָ ...

דא אין פּרץ-וווינונג —
אויף צעגלאַנע איינס —
ליכטן זיינע אויגן
מיט א ליכט א ריינס ...

זיינע ברייטע וואַנסעס
פון א „בראַביע" גראַד;
האַט ער אַבער אויגן —
שמראַלן זיי מיט גנאָד ...

אין דעם לאַנד דעם פרייען,
אין שבתים מעג;
ווערט פאַרגעסן פאַוויאַק —
ציט זיך נייער וועג ...

אַפּריל, 1945

די שבתים ביי פרצן

ווי איצט געדענק איך יענע גאס,
ווי פרץ האָט געווינט ;
עס איז געווען אַ גאַנג דורך רעש,
דאָך האָט דער גאַנג באַלוינט.

איך זע דעם הויף, די טרעפּ, די מיר,
איך זע די ווונדער — גרויס ;
איך זע זיי איצט און ס'וואַקסט פאַר מיר
אין נייער שיינקייט אויס.

מען גייט אַרײַן נישט דרייסט און שמיל —
נאָך נישט געווען באַקאַנט ;
נאָר קוים באַגעגנט האָט זיין בליק,
ביסמו אין אייגן לאַנד.

כּפּרט, אַז נישט מיט ליידיקן
געקומען דאָן צו אים ;
אַ ליד געבראַכט ! — אין פּריידיקן
זינגט אויס דיין יונגע שטים,

ער נעמט אין האַנט דיין ליד, דיין שריפט,
ער לייענט און ער פרעגט ...
און באַלד איז שוין זיין בליק פאַרטיפּט —
ער האָט אַ פּונק אַנטדעקט.

באַלד קומען אויך די אַנדערע אָן :
ס'קומט יצחק גרינבוים, אַש,
און נאָמבערג קומט, און דינעזאָן —
עס ווערט אַ ליבער רעש.

ווער ס'זיצט, ווער ס'שטייט, נאָר דינעזאָן
אים קומט דער אויבן-אָן,
שוין פריינד זייט לאַנג, פון אַנהייב אָן,
דורך בריוו — פון קיעוו אָן ...

„בית פרץ, וואָס איז שייך, וואָס?“
עס איז זיין היים, זיין גאַס;
געהאַט שוין דאָ אַמאָל פאַרדראַס,
דערפאַר אויך פרייד און שפּאַס ...

אַ שאַד, ס'רעדט גרינבוים פּויליש נאָך,
דאָך ער איז אַ סטודענט ...
דאָס „פינטעלע“ האָט פּרץ דאָך
פון ייד אין אים דערקענט.

דער הויכער יונג פון קומנע ערשט —
אַ יונג מיט גרויסן מוט;
ער האָט שוין נאָמבערגן באַהערשט,
מיט „משהלען“ — ווי גוט.

און נאָמבערג — יונג און בלאַנד, און טיף
ער רעדט נאָך אַליץ אַנטציקט:
אַך, אייער „אויב נישט העכער נאָך“ —
ווי טיף אַרײַנגעבליקט!

און דינעזאָן, ער שמייכלט ליב:
— ס'א מעשהלע אַ שיינס ...
אַ, ווער קאָן דען פאַרגעסן דיר,
צעגלאַנע נומער איינס ...

די נייע יבנה פון אמאָר,
דער פונקט פון וואָרט און ליד;
וואָס חרוב ווערט זי יעדעס מאל,
און חרוב ווערט זי ניט ...

זי בויעט זיך אויף, צי דאָ, צי דאָרט.
מיט יונגער קראַפט באַנייט;
און ס'קלינגט דאָס יידיש-ליד און וואָרט
אַזוי ביז אייביקייט ...

וואַרשע

וואַרשע, נישט ביי דיר געבאָרן,
דאָך ביי דיר בין איך געוואָרן ...
ביי מיין אַנקום — גלייך געפונען
האַפענונג, גלויבן — די צוויי זונען.

גאָס צעגלאַנע, איינס דער נומער,
דאָרט האָט אויפגעלויכט מיין זומער.
און די נייע פריינד געטראַפן
מיט די בליקן — ליכטיק, אָפן.

איך דערמאָן, אין טאָג אַ גרויען,
פּרץ הויז, די ליבע שעהען,
ווען עס פלעגן צו אים קומען
יונגעלייט — פון פּאַלק די בלומען.

גאָסט נאָך גאָסט האָט אַנגעקלונגען,
און דערנאָך זיך ערשט צעזונגען,
ווי די חסידים ביי אַ רבין:
„אונדזער רביניו“, זאָל לעבן!

ס'איז געווען א נייער „חסידיש“ :
וועלטלעך-פריי און וועלטלעך-יידיש,
און דערנאך א פאלקס-ליד קומט שוין,
און מען זינגט אין כאר, פארפרומט שוין.

אפט א פרעמדער גאסט פארשעמט זיך :
אט צו וואס די יוגנט נעמט זיך —
צו די לידלעך גאר פארלאזמע
פון א „דינסט-מידל“ א פראסטע...

באלד ווערט קלאר דעם גאסט דער זינען
(פריץ האט עם אויסגעפונען! —)
און דער פרעמדער זינגט מיט אלע
וועגן דער „גענארטער כלה“...

גייט א שעה נאך שעה אריבער
ביז צום ליד „א טאג א טריבער“,
די מעלאדיע, אזא שמילע —
פול כוונה, ווי א תפילה...

זיין אַנקום

מיר האָבן אין באַגין די גרויסע פרייד געהאַט
די ערשטע לייענען — פון פרצם ערשטן בלאַט.

עס איז אין אונדזער וועזן ווי אַריין
א שטראַל פון לויטערקייט און פון זיין העלן שיין.

ביי „מאַניש“-לייענען — דאָס ליד פון גרויס געזאַנג,
די פּערזן האָבן זיך געיאָגט אין נייעם שטראַם און גאַנג.

ס'האט זילבערדיק געשוימט, געלויכטן און געלאקט,
ווי ס'וואלט אין גרויען מאַג מיט נייער ליכטיקייט געמאַגט.

ביי „ווענוס און שולמית“ — ביים קאַמף פון יפת און פון שם —
מיר האָבן זיך דערפילט שוין מוטיק ווי אין דער היים.

מיר האָבן שוין פון אונדזער קראַפט דערשפירט דעם סוד
פון שיר-השירים שיינקייט און פון שולמיתעס גענאָד.

און ביי „שלמהס שטול“ — פון ווייטער צייט אין לאַנד, —
דערשפירט שוין פּרצם חכמה, און זיין איידעלן פאַרשטאַנד ...

און שפעטער שוין, וווּ פּרין האָט זיך נאָר געקערט —
אַ נאָענטן, אַן אייגענעם — צו אים זיך צוגעהערט,

און ווהיין ער רופט, און וווּ ער ווייזט, און וואָס ער הייסט —
איז פול געווען מיט וואָר און ווונדער און מיט טרייסט ...

פּרצעס „גאַלדענע קייט“

אַמאָל איז געוועזן אַ גאַלדענע קייט,
ביים פּאַלק, ביי דעם אַלמן,
ווער האָט דען געוויסט וווּ געלעגן איז זי
פאַרשטויבט און באַהאַלטן.

אַ טייל פון דעם פּאַלק פאַרגעסן האָט לאַנג
זיין גרויסן פאַרמעגן,
און יאָרן — זיי זענען פאַרגאַנגען, די קייט
אין שטויב איז געלעגן.

דאָס פּאַלק האָט צו פרעמדע געשמרעקט זיינע הענט,
ביי פרעמדע גענומען,
און יענע, זיי האָבן פאַראַכט אונדז דערפאַר —
ביז ער איז געקומען.

ער האָט אויסגעזוכט אונדזער גאַלדענע קייט
פון טונקעלע ווינקלען,
ער האָט זי דערלאַנגט אונדז ... ווי ניי אויסגעשמידט
מיט אייביקן פינקלען.

עס האָט זיך דערוועקט אונדזער יוגנט און שטאַלץ —
ביי יעדן באַזונדער ...
די גאַלדענע קייט איז בלויז איינער געווען
פון פיל זיינע ווונדער ...

נירנאָרק, 1952

חשבונו אויפן אש*

(פראגמענטן)

א האנט האָט מיך אַ ריר געמאַן און כ'האַב דערהערט :
— שטייט אויף !

איך האָב דערקענט דאָס קול, די אויגן אויפגעריסן,
דערווען געבויגן איבער מיר דאָס גרויסע פנים,
דאָס שווערע מויל — האַלב-אַפן אונטער שווערע וואַנצעס
און פון די ברוינע אויגן —

אַ מין לבנהדיק און אומבאַנומען ליכט.
איך האָב געוואוסט — ער איז געקומען פון אַן אַנדער וועלט,
און ס'איז מיר נישט געווען קיין חילוק,
און ס'האַט מיך נישט געשראַקן אויך
וואָס אָט — און ער וועט מיך מיט רייד פאַרשטיינען
ווי יענע מיט די בליקן.

נאָר ער האָט אין דער שווערער גופיקייט זיך אויסגעגלייכט
און ווידער מיר דערמאַנט : — שטייט אויף !
האַב איך זיך אויפגעהויבן.
האַט ער מיטן לבנהדיקן ליכט

מיך אַפגעגאַסן, און געווען איז אין די אויגן טאַמעשקייט
און עפעס נאָך, וואָס האָט געהאַט די פאַרב פון פיין,
נאָר ס'איז נישט קיין פיין געווען, נאָר עפעס אומבאַנומענס,
ווייל ס'איז געקומען פון אַן אַנדער וועלט.
פון מיר האָט ער דעם בליק אַוועקגעשיקט אין קרייז,
אויף גאַנצן מדבר אַרום אונדז,

* פראַגמענטן פון אַ לענגערער פאַעמע, געדרוקט אין בוך „דורך דורות“ (ניו-יאָרק, 1950 ז"ז 191—261). אין קלאַמערן איז אַנגעגעבן : „אויפן אש פון וואַרשעווער געטאָ. איך האָב געזען אַ ווייזע פון מיין דור, וואָס איז פאַרבייגעגאַנגען און האָט זיך פון מיר אַפגעקערט און איך ליג אויף דער ערד.“

און כ'האָב געוואָסן — איך דאַרף עס אויך מאַן.
דאָס איז געווען אַ מין עבודה
צו דעם, וואָס האָט אונדז ביידן דאָ אַהערגעבראַכט.
אַזוי אין מיטן דער אומענדלעכקייט פון טויטן שטיין
און ווילדנראַז זענען מיר געשמאַנען — ער
פון יענער וועלט, איך — נאָך פון דער,
און ביידע וועלטן זענען זיך צונויפגעקומען
און זענען דאָ געוואָרן איינס.
מיט בליקן אַליץ אין וויסטן הלל האָט ער אָנגעהויבן:
— אירט מיך גערופן.

ס'איז אמת — איך האָב אייך גערופן. נעכטן ערשט
האָב איך צום אַלטן מאַרק זיך אומגעקערט,
צו אייער אַלטן מאַרק מיט זיינע שאַטנס און די מתים,
און האָב דערזען אייך און דערהערט.

איר האָט געלאָזט פאַר זיך אַ דור און דורות דורכגיין,
מיט זייערע קליינע פרייד און וועלענישן, ווינד און וויי,
מיט לעבנס — שאַטנס און מיט טויטן — הפקר,
און אינעם גאַנג האָט זיך געהערט אויך דער געשריי

פון זייערע טריט: וואָס איז דער זין?
האָט איר געענטפערט? כ'זע די אויגן אייערע צעהעלט
אַנמקעגן יעדן שאַטן, וואָס איר פירט אַרויס,
און פון די קורצע שפּרוכן זייערע קוועלט

אין אייך דער מייסטער, וואָס האָט אַזוי שאַרף און בלענדיק
אַ לעבן אין אַ שורה פאַר סך-הכלט.
דער גאַנג פון שאַטנס פרעגט, אָבער דער ענטפערער,
האָט אויפגעשפּילט מיט זיי בלויז אַ ספּעקטאַקל.

און אומזין איז געוואָרן שפּיל. וועט אויך פון דאָ,
פון אלטן מאַרק אַט דאָ, פון שטויב און פּראַך
פון אונדזער דור, נישט מער ווי אַ ספּעקטאַקל ווערן
און ס'וועט קיין זין ניט אויפגיין? כ'בין דערנאָך

אָוועק מיט אייך צום בריסקער רב און ביאלער רבין,
צום שבת פון ר' שלמהם הייליקער מרידה,
צום שטומען ניגון פון אַברהםל באַם, — און האָב דערזען:
איר רופט אַרויס די שבת-יום-טובדיקע יידן

און לאַזט זיי אויפגליען אין נייער לויטערער אמונה,
און שפיגלט זיך אין זיי — און וווּ זענט איר?
און ס'האַט זיך מיר אַנטפלעקט די פיין פון נישט-דערגאַנגענעם,
וואָס כ'האַב אין אייער אומרו אַלע מאַל געשפּירט —

די פיין פון דער מחיצה צווישן אייך און זיי.
וואָס איז זי, די מחיצה? פאַרן פּובליקום —
בלויז אַ שערענגע בינע-לעמפלעך. זיי,
די שבת-יום-טובדיקע, אין דעם אַפּגעשלאַסענעם תּחום

פון וויזיע-לעבן. וואָס איר האָט זיי איינגעטיילט, און איר —
אין גרויסער וועלט, דער שאַפּער זייערער און מייסטער.
פאַר אייך אַבער נישט בינע. פון אונטערן באַרג
מיט איינגעקויפטע מייסטערשאַפטן רייסט זיך

פון אייך דער זיוו השכינה, און איר ווייסט:
דאָס האָט דער גל? זיינער אין אייך געבויט אַ היכל
פאַר תּמימותדיקע, שלימותדיקע זיידעם,
נאָר איר אַליין וועט קיין מאַל נישט דערגרייכן

די שוועלן זיינע, ווייל דער גאנג אהין
פירט דורך אמונה בלויז, אמונה ממש,
און נישט דורך אויפשפיל פון אמונה. און דער גאנג
פון אייערע שאַמנס דורכן אלמן מאַרק זאמאַשמש

און אלע אלטע מערק דורך אלע דורות —
מיט וואָס פאַר אַן עינווייס, מי און מאַמער
איר זאַלט נישט וועלן ווי די זיידעס אים באַזינען,
וועט איר בלויז אויפשפילן אַ טרויעריק טעאַמער,

און אויף דער בינע אייערער וועט חושך הויערן.
אַזוי איז מיט ר' שלמהס אייניקל, אויך איר געשמאַלטער
צוריקגעקומען פון דער וויסנדיקער וועלט,
דער אייזן-האַרטער, פראַסטיק-קאַלטער,

אַ מופת פון באַנייטן גלויבן אויסצובעטן
ביי זיידנס שאַמנס, און האָט נישט געפועלט.
און אויב אין אייך האָט נאָך דער רים געבלוטקט,
האַט דור, וואָס האָט געצויגן זיך צו אייער אהל,

דעם רים און די געפאַלנקייט און ביטער וויסן
פון קיין מאָל נישט אַריינקומען אין היכל זיך פאַרשפאַרט,
און פון דער הייליקייט פון אַכות איז געבליבן
אַן אַפגעשטויבטער גאַרטל און אַ צוגעקלעפטע באַרד

ביים בינע-שפילער. און ווי ווייט ס'איז דער אַקטיאָר
אין די קאַלירטע אונטעררוועש הינטער קוליסן
פון יענעם, וועמענס קדושה ער האָט אויפגעשפילט,
אַזוי איז ווייט געווען דאָס קלוגע וויסן

פון דור פון יענער שלימות, וואָס מען האָט
אַזוי באַמוחט און באַבענקט און באַגעשטאַלטיקט
אין מיסמערישן וואַרט. זאָל איך אין מדבר דאָ
נאָך אַלץ פּרובירן הינטער זיך צו באַהאַלטן?

זאָל איך מיט אים זיך לאָזן דורכדרינגען דעם חושך,
ווען כ'זויים — ס'האָט אַלע מאָל בלויז שעמעריט מיט פּונקען
פון אויסגעבאַרגטער קדושה, און אַליין
אין קומענדיקן ליכט זיך קיין מאָל ניט געטונקען ?

איך קען ניט. ווי ביי אייך ר' שלמהס אייניקל,
וואָס האַנט פון מוים האָט זי אַראָפּגעדריקט
צו דר'ערד צוזאַמען מיט די שטיקלעך שוואַרצע קנויטן
פון פּרעמדע ליכט — קום איך אַהער צוריק

באַלאַדן מיט מיליאָנען מוים און מיט שוואַרצע שערבּלעך
פון דעם, וואָס האָט געזאָלט אַ ווּנדער-כלי זיין
און פאַל אַראָפּ צום אַש פון דור מיינעם און זאָג:
איך קאָן נישט מיט געבאַרגטע פּונקען-שיין

דעם חושך אַנציינדן און דורכן גורל אייערן
באַזינען אייך און זיך. און אויב עס איז נישטאַ
קיין זין אין אייער אומקום — וואָס איז מער געבליבן
פון אונדזער גאַנג ווי אַט דער מדבר דאָ?

ניו־יאָרק, 1946

צום צוואנציקסטן יאָרצייט פון י. ל. פּרץ

וועלן מיר דען קאָנען,
קאָנען מיר דען וועלן ?

י. ל. פּרץ

ס'איז צוואַנציק שוין יאָר היינט,
שוין צוואַנציק געוואָרן.

געווען איז אַ צייט דאָן —
אַ פינצטערער דאָרן.
אַ צייט אזאָ האַרבע
פון טויט און פון טרויער.
נאָר פייערדיק-רוימע,
נאָר בלוטיקע קוויימן
כאַצירט האַבן גרויזאַם
די ערדישע שפּרייטן.

דו האָסט דאָן פאַרענדיקט
דיין ניגון דעם לעצטן
ביים פּופּציקסטן טויער
פון לויטערער דיכטונג,
מיט ליכטיקן שמייכל
אין זוניקן פנים,
מיט ציטער מיט צאַרטן
אין האַרץ און געהירן, —
געלייטערט געשמאַלטן
פון וואַר און פון חלום.

מיט איין האַנט — באַשעפּער,
צעשטערער — מיט צווייטער,
פאַרניכטער פון נעכטן,
צום מאָרגן אַ גרייטער,
אַ רבי, אַ פירער,
פון אַלעמען יינגער,
מיט שמענדיקן פּרילינג
אין יונגקייט פון בליקן,
מיט פּריידיקער יוגנט,
מיט פּרילינגשן פיכער — — —

און פּרילינג צעבלימער
געבראַכט האָט די בשורה
פון ווייטיק און טרייסמונג:
געשמאַרבן — צו לעבן!
געשמאַרבן — צו ווערן
פון ווילן דער סימבאָל
פון קאַמף און נצחון
אַ העלע מסורה,
געשמאַרבן — צו ווערן,
אויפּסניי דאָ געבאַרן! — — —

ס'איז צוואַנציק שוין יאָר היינט,
שוין צוואַנציק געוואָרן.

און ווידער האָט פּרילינג
אויף ערדן צעבליומ זיך,
אַ פּרילינג אַ פּרישער
פון בליען און וואַקסן
נאָך תּהומישע שלונגען,
נאָך חורבן פון שרפות, —

אן אויפשיין פון פרייהייט
א שאל פון נצחון!

און אלע, מיר אלע,
אויף וועלטישע וועגן —
אן אנואג פון פרייהייט,
א רוף צו נצחון.

א, ווי וואלסטו שמוינען,
פילפארביקער דיכטער,
דערהערנדיק שטימען:

„מיר קאנען, מיר ווילן
מיר ווילן און קאנען
זיך רייסן פון געמאס;
פון „חורבן בית צדיק“
פון „באנמשע שוויגס“ יחוס,
פון „שמריימל“, „משולח“,
פון שטייגערישן שימל,
פון אלטקייט, פון שקיעה
פון גרויע רוניען, —
צום זוניקן אויפגאנג,
צום בלויען באגינען!“

און צייט האט באפוילן —
מיר זענען געווארן
אן אנואג פון פרייהייט,
א רוף צו נצחון.

מיר מעסטן די וועלט היינט
מיט נייע געזאנגען,

פון איין פאל ביו צווייטן —
די בויערשע קלאנגען!
און שטימען פון דרום,
און קולות פון צפון:
„סע זאלכט זיך א הימל
אין קלארע אין-סופן!“

און „גאלדענע קייטן“
פון זוניקע רינגען
מיר שמידן מיט ליבשאפט
אויף פעלדער אויף גרינע,
אויף סמעפעס צעהעלטע
מיט ווייץ און מיט קארן — — —

ס'איז צוואנציק שוין יאר היינט
שוין צוואנציק געווארן.

א, ווי וואלסטו שטיינען
פילפארביקער דיכטער,
דערהערנדיק קולות:
„נאר ארבעט! נאר ארבעט!“
די קולות, וואס שטייגן
פון ברוסטן פון יונגע,
פון הונדערטער טויזנט
צעשטורעמטע הערצער,
וואס וועקן און מאנען
אין עקן אין אלע
פון וועלט פון צעברויזטער,
פון פדור הארץ!

און צייט האָט באַפוֹלן —
מיר זענען געוואָרן
אַן אַנזאָג פֿון פֿרייהייט,
אַ רוף צו נצחון.

און היינט אונטער הימלען
צעבליטע מיט פֿרילינג,
צום צוואַנציקסטן יאָרצייט —
אַ פֿערטע „מתנה“!
מיר ברענגען דעם לאַזונג:
„מיר ווילן, מיר קאַנען
דעם מאָרגן באַשאַפֿן,
דעם נעכטן פֿאַרברענען!“

יצחק לייב פֿרין!
מיר זענען זיכער —
דער לאַזונג געפעלט דיר,
און העל ווי די ערשמע,
ווי צווייטע און דריטע,
ווי דיינע „מתנות“,
צעזונדיקטער דיכטער,
וועט ווערן דער לאַזונג
„מיר ווילן, מיר קאַנען“ —
אַ זניק-צעהעלטע,
צעשמראַלטע „מתנה“!

מאַנטרעאַל, אַפּריל 1935

ברוך אליצקי

יצחק לייבוש פרץ

(צום 23סטן יארצייט)

ביסט געווען אונדז, ווי א פארביקער לאמטערן אינעם גרויען ווינט
מיט זיבן טויטן אינעם בליק.
דו האסט באגעגנט יעדן עכא אונדזערן מיט ווארענונג-סיגנאלן, מיט געוויג.
און מיר — מיר האבן אין דוין שוין דערזען זילבער-האר אויף הארץ פון
יעדן קינד,

און יעדער האר געשמאנען איז קאפויר,
און יעדער האר געשריגן האט : גענוג.
ס'איז איבער ראנדן שוין דער קריג — יהי אור !

ווער האט, פרץ, זיך געמאלט, אז גולמס, אינוואלידן, מאריאנעטן, אז דוין
באנמשע שווייג
וועט דעם שטומען צונג אזוי-א געבן א צעבינד און אומגעריכט ארויס אין שטריק,
אין בלוטיקער געראנגלעריי מיט פעמליע צארישער און ביקס
און וועט צעטרעטן יעדן איקס,
וואס שניידט מיט סערפן אט די שניטן פון זיין פראצע און פארזוי ?
ווער האט, פרץ, זיך געמאלט דען, אז עס וועלן דיינע נייטארינס זיך אויסשמעפן
פון דעם געניי

תכריכים גאר פאר קהל און וועלט ?
און, מיט רומיאנעק-בלאנדע צעפ צעהעלט,
פארשמעכן גאר א פינגער אין קידושין-רינגעלע פון מולד אויף א זינגענדיקן
„הרי-את ?“
קלינגט עס דען נישט אין די בלוטן, ווי א ווונדער-מעשהלע פון שעכערעזאד ? —

הער-הער דאס ליד פון נייע פייגל !
שנאבלען שפיציק, שארפע נעגל.
נייע פייגל — נייע לידער ! —

און דער סוף פון יענע ברידער ?
אָמ-אָ דער, וואָס איז פאַראַרעמט, איז געוואָרן קידער-ווידער,
און אויפן רייכן זיך צעשטורעמט און אויף אייביק אים פאַראַרעמט,
און אַ טאָג זיך אויסגעפורעמט, און מע גייט אַזוי געאַרעמט, —
כאַמש עס שטייט נישט אין דיין סידור — —
נייע פייגל — נייע לידער !

ביסט געווען געגליכן צו אַ פאַרביקן לאַמטערן
און אַנגעזויגן האַסטו אונדז מיט אור-הגנוז פון בלאַנדזשענדיקן ניגון, וואָס
זוכט אַ תיקון.

פון טרויעריקע דריי מתנות און פון שמעכנדיקן קלערן,
וואָס לאָזט זיך נישט פאַרלעשן און דערשטיקן.

און כאַמש ס'איז פרעמד אונדז איצט אַפּט מאַל דיין לבוש
און שמעקט מיט שמריימל-שמויב, מיט אַטלאַס און מיט פלוש —
דאָך הייליק-טייער איז אַזוי דיין נאַמען, וואָס די ערשטע העלפט דערמאַנט
אַ פינצערע עקידה,

און די צווייטע — אַ הערפּאָישן געבריל,
און ס'איז משלים זיי ביידע —
די דריטע מיט, צאָדיק' פון דערגרייכטן ציל...

זשעטל, 1938

מ. גינזבורג

פ ר צ י א ד ע

(צום 24סטן יארצייט)

אויפן הימל פינקלען שטערן,
עמען זינגט א פרץ-ליד,
ס'קומען אן פון הויכע ספערן,
יידן גרויסע פון יריד.

ווער מיט זעק און ווער מיט פעקלעך,
אויסגעמאטערט זייער שמארק,
גייט מען אָנגעשפּאַרט אויף שטעקלעך
אלע אויף דעם „אלטן מאַרק“.

מ'הערט „א גילגול פון א ניגון“,
ס'כאַפט דעם מאַרק אַרום אַ שרעק,
„ס'גאַלדן קייט“ וויל עמען קריגן
פאַר „הכנסת-כלה“-צוועק.

די „דריי נייטאַרינס“ דערהערט מען
הוסטן, ס'פעלט זיי אַמעם אויס:
— אפשר האָט איר אַ באַשרטן? —
שרייט דער בטלן הויך אַרויס.

ווער וויל קויפן „דריי מתנות“?
ס'גילט אויף אויסצוקויפן זינד.
איך וויל קויפן! — שרייט אויס „מאַניש“,
ס'איז נייטיק פאַר „דאָס קראַנקע קינד“.

וואָס איז אסור, וואָס איז מותר,
עולם הזה איז אַ פייג,
אַ הייסע בולקעלע מיט פומער, —
בעט זיך נעבעך „באַנמשע שווייג“.

פאַר די קעלערס, פאַר די לעכער
מראַנט דער נעמיראַווער האַלין,
ער קומט פון הימל „אויב נישט העכער“, —
זענען „מקובלים“ שטאַלין.

אַ קריי פון האַן דעם טאַג קומט מעלדן,
אַ סוף, אַ סוף, שרייט אויס אַ ייד,
יצחק לייב פּרצעס העלדן
שטיל פאַרלאָזן דעם יריד.

1939

אַ באַפרייט געזאַנג

מעג און יאָרן זענען
אין דער ווייט פאַרשוונדן,
בלייבט נאָר אַ דערמאָנונג,
בלייבט אַ טיפער שניט.
צאַרמע, רויטע רויזן —
דיינע רויטע ווונדן,
הייליק, טייער מיידל,
ליכטיקער געמיט.

אין דעם ענגן געמאַ
האַט געלעבט דאָס מיידל,
האַבן די באַנדימן
צו אַ הייסן פערד
אירע צעפ געבונדן,
אירע הענט די איידעלע,
און דאָס פערד געטריבן
איבער שטיין און ערד.

מיט איר לייב איר נאַקעטס
זאָל דער ווינט נישט שפילן,
האַט זי מיט די נאָדלען
פון די שוואַרצע האָר
אירע פים צעשמאַבן,
צו דעם קלייד געשפילעט,
איז איר בלוט גערונען
אזוי הייליק, קלאַר.

אירע טיפע אויגן
האָבן אויסגעשמראַלט זיך,
אירע גאַלדענע ווײַסע
האָבן זיך פאַרמאַכט.
אירע הענט, ווי אַסטרעם,
זענען ווייסע, קאַלמע.
אירע בלאַסע באַקן
זענען קאַלט און צאַרט.

איך פאַרמיש די בלעמער,
יצחק-לייב, מיט ווייטיק,
ווי דו האַסט געמאַלט אונדז
אַזאָ ליב געשמאַלט.
ס'איז נאָר אַ דערמאַנונג,
ס'איז אַ שווערע שיידונג,
ווייל אַ נייער האַרן
ליכטיק, גליקלעך שאַלט.

זין און טעכטער וואַקסן
אין אַ לאַנד אַ פרייען.
בלעזן ווי די צעדערס
אַזוי וואַקסיק שלאַנק.
און מיר זינגען לידער
פאַר דער האַנט דער טרייער,
וואָס באַשיצט, באַוויליקט
אונדזער פריי געזאַנג.

קיעוו, 1940

דיין בוך

דיין בוך ליגט אפן — יעדער בלאט
ארומגעזוימט מיט גאלד מיט דינעם,
גלייך ווי מיט שטראלן פון באגינען, —
עס שפירט דאס אויג און ווערט נישט זאט.

און בילדער שטייען אויף פאר מיר,
וואס טויט געווען, ווערט ווידער לעבן,
וואס אַנמעכטיק, ווערט הייסער שטרעבן,
וואס אַש און בלאס, באַקומט קאליר.

דריי נייטערקעס אין שווערן טרויער,
זיי נייען שטיל אַ חופּה-קלייד
און זינגען שטיל, און מיט באַדויער,
פון דעם, אַז פינצטער איז די פרייד.

פון דעם, אַז יוגנט איז פאַרגאַנגען,
און אַפּגעוועלקט אין סאַמע בלי,
פון דעם, אַז שיינע הערצער צאַנקען,
פון דעם, אַז אַוונט איז דער פרי...

זיי זינגען אויס אַ ליד פון ליבע,
פון דעם געליבטן, פון זיין וויי, —
עס האָט דער קייסער אים פאַרמריבן
דורך נאַכט און ווייגעשריי און שניי.

עס זענען טרערן דאָ פון צאַרן,
פון ליבע און פון פרייד און צער,
פון בענקעניש, פון האַס פון קלאָרן,
פון ליידן, אומגליק און געפאַר.

די אלע טרערן זענען מייער, —
געפאלן זענען טרערן שווער
אויף חופה-קליידער גלייך ווי פייער —
אין זיי איז אויך פארצן מיין טרער.

די טרערן זענען איידלשמיינער,
זיי זענען דורכזיכטיק און קלאַר ;
פארגעסן וועלן מיר זיי קיין מאָל,
פון מאָג צו מאָג, פון דור צו דור.

זיי וועלן בלייבן, ווי אַ דענקמאָל
פון אונדזער נויט און אונדזער פיין ;
די טרערן זענען איידלשמיינער,
וואָס וועלן קיין מאָל שוין נישט זיין.

1940

כ'זינג איצט דיינע לידער

ווייל ס'איז ווייט די צייט,
און ווייל דיין גייסט איז נאָענט,
קומסטו פון דער ווייט
אין אַ שטילן אַוונט.

און איך הער דיין קול,
עס פליסט, ווי שטילע קוואַלן,
וואָס מורמלען אינעם מאָל
אַנטקעגן גאַלד פון שטראַלן.

כ'זע די צארמע פרוי,
וואָס דו האָסט זי געבאָרן —
זי האָט פאַר דעם געליבטן
נישט געקאָרט די יאָרן.

און די הייסע גיפמן
פון דעם שלאַנג געליטן
און צום טויט געגאַנגען —
אים נאָר צו פאַרהיטן.

קומט זי אינעם אַוונט
צו די בלאַע שויבן,
און איך הער זי שעפטשעט:
— זאַלסטו אין ליבע גלויבן!..

יא, איך גלייב דיר, דיכמער!
האָסט מײן האַרץ געפאַנגען.

צו מיין שמילן שמיבל
איז דיין וואָרט דערגאַנגען.

כ'האַב געמיינט, אז פייגל
זינגען ביי דעם טויער,
דאָס איז גאָר דיין קול
דערגאַנגען צו מיין אויער.

כ'האַב געמיינט, דער הימל
ווייסט נאָר בלויז פון שווייגן,
ווען עס רעדן גראָזן,
ווען עס בליען צווייגן.

נאָר וואָס הייסט עס שווייגן
האַב איך ערשט באַנומען,
דאָן, ווען „באַנמשע שווייג“
אין הימל איז געקומען.

נישט ווי קיין דערמאָנונג
קומט דיין וואָרט, דיין ניגון,
כ'זינג איצט דיינע לידער
ביי מיין טאַכטערס וויגל.

1940

מענדעלע, פּרץ און שלום עליכם

דריי גינגאלדיק זילבערנע טראַנען האָב איך היינט געזען אין גן-עדן
פאַר פּרצן, שלום עליכמען און מענדעלען דעם זיידן.
אין די טראַנען זיינען זיי געזעסן שמום-פּריש-לעבעדיק-פאַרשיידן,
און איטלעך קנייטשל זייערס האָט געהאַלטן אין איין ריידן, נאָר די שטימעס
זיי האָבן געגליווערט ווי לעבעדיק-פאַרכיקע דריי פּאַנטאַמימעס.
אין מיטן איז געזעסן מענדעלע,
דער גרויסער זילבער-קאַפּ דערהויבן,
די אויגן שאַרף געשלייפּט פון שטאַל,
די באַקן — אַלטע עפל קנייטשלדיק און רויזיק,
די שופּר-נאָז בליט בלאַנק-ראַז,
די זידישע נאָזלעכער ציטערן, שפּירן,
און אויף די פּולבלוטיקע ליפּן
שפּילט אַ דינער פּיילכלדיקער חוּזק.
רעכטס איז געווען פּרץ מיטן מעכטיק-שווערן קאַפּ,
פון זיין זוניק הייסן שמערן שלאַגט אַ שטראַלן-סנאַפּ,
אויף די ווונדיק-פּרישע ליפּן גלאַנצט אַ טויען-הויך,
די פּייער-שוואַרצע אויגן — אין עקסטאַז פאַרכאַפטע צו דער הימל-הויך.
און לינקס איז געזעסן גרינג שלום עליכם
מיט ערדיק-ברוינע לאַקן, מיט אויגן ניי-גלאַנץ-בלויע,
מיט אַ גרויסן און אַפענעם מויל בלאַנק-ווייס-ליכטיקע ציין
און געלאַכט, און געלאַכט, און געלאַכט מיט דער גרעסטער הנאה.

אין דיין זכות, י. ל. פרץ

איך האָב ביים לעבן נישט געקענט דײך. כ׳מאַל דײך אויס.
איך קום-צו צו אַן אַרט, וווּ ס׳איז געווען דיין הויז,
איך קלאַפּ אָן אין דיין טיר, וואָס איז שוין מער נישטאַ,
און כ׳הער דיין קול פון אינעווייניק: כ׳בין דאַ, דאַ-דאַ.

דאַס אַלץ געשעט, כ׳וואַלט שווערן, אין אַ שרפה-שעה,
עס עפנט זיך דיין טיר, וואָס איז שוין מער נישטאַ,
דו וואַקסט אויס אויף דער שוועל, וואָס ליגט אויף קויל פאַרברענט,
און לאָזט זיך שפאַנען צווישן ווייטערדיקע פּייער-ווענט.

איך שפאַן דיר נאָך, ווי דו אין פּלאַס אַרומגעכאַפט,
און אַט דערזע איך ווי אויך דיין האַנט האַסטיק קלאַפט
מיט לעצטקייט אין אַ טיר, וואָס איז שוין מער נישטאַ,
און ווונדער — כ׳הער דיין קול נאָך זיכערער: כ׳בין דאַ.

און וואָס דערזע איך, ווען די פּלאַמען פּאלן אָפּ?
אויף רויכערדיקע חורבות אַ באַגינען קומט אַראָפּ —
ווי אַלע מאַל אַזוי ווי פון אַ באַרג אַראָפּ אין מאַל —
אַ זון ווי גאָר אַ מאַל, ווי גאָר אַמאַל-אַמאַל.

איך זע ווי דינע אויגן לויכטן-אויף אין מאַרגן-שיין,
און אַלע מיינע שולדן גראַב איך טיף אין זיך אַרײַן,
די שולדן פאַר צעטאַכלעווען די שיינקייט פון דיין וואָרט,
די שולדן פאַר באַגעגענען דײך אויף אַ חורבן-אַרט.

דו לייגסט אַרויף אויף מיר אַ פאַטערלעכע האַנט,
דו ווילסט מיך טרייסטן, אַז נישט איך בין שולדיק אין דער שאַנד

פון חורבן, מיט א מאָל נעמט פון דיין האַלדז אַליין
זיך רייסן אַ צעפּייניקט איכהדיק געוויין.

ס'איז שווער צו זען, ווי ס'וויינט אַ יחסן-מאָן ווי דו,
און שווערער נאָך — ווען האַסטיק נעמסטו און פאַלסט צו
מיט ביידע ליפּן, אָן צוריקהאַלט, אָן פאַרשמעל,
צום בערגל אַש וואָס איז אַמאָל געווען דיין שוועל.

ס'איז שווער און ווונדערלעך, און ווי געבענמישט דערפאַר,
וואָס פשוט, ווי אַ ייד פון גאַס, פאַרדעקסטו נישט דיין צער,
און קייקלסט זיך אין אַש און קושסט אויס יעדן שטיין
און נעמסט אויך מיך אַזוי אַריין אין דיין געוויין.

כ'האַב, יצחק לייבוש פּרין, דיך ביים לעבן נישט געקענט —
דערקען איך איצמער דיך צווישן אַפּגעברענטע ווענט
ביי טירן און ביי טויערן, וואָס זענען מער נישטאַ,
אין זכות פון דיין געוויין-געזאַנג : כ'בין דאָ, דאָ-דאָ.

ניו-יאָרק, 1945

י. ל. פרץ

א וואָרט — א סטרוגע דין
קוים וויגט זיך איבער תהומען:
אין גרויל פון טויט געפין
דעם ניגון פון א נאָמען.

געפין אים און דערהייב,
לאז שטאַרק אים זיך צעוויגן —
דאָס וואָרט איז — יצחק לייב,
און פרץ איז דער ניגון.

א גילגול האָט געשלעפט
דעם ניגון צו דערשטיקן,
צי האָט ער איצט דערלעכט
צו קומען צו א תיקון ?

ווי איז ער — באַנמשע דיין
נאָך גאַז-אויונס בחלה,
און שלמה'ס קידוש-וויין
נאָך פינצטערער הבדלה ?

צעשפיל זיך ווידער, וויין,
צו לעשן פיבער-דאָרשמן
אין גוף פול אַנגסט און פיין
פון דינע מידע יורשים.

גים קראַפט אין זייער גוף,
גים קראַפט פון לעצמן בעכער,
און הייב זיי ווידער אויף
הויך, הויך, אויב נישט נאָך העכער.

1945

אוהל פרץ

אוהל פרץ — נאכט און פרידן
שפרייטן זיך אויף קבר-שטיינער.
צו דער גענשע-גאס אן יידן
לאזט זיך גיין א וואגלער איינער.

ווער דער וואגלער? — נאָר אַ שאַטן
פון אַ תושב אויף צעגליאַנע,
שפאַנט אַרום מיט אַש כאַשאַטן,
אַש דערטראַגן פון מאַידאַנעק.

אַש און ריחות פון פאַרברענונג —
ווער האַט אומגעבראַכט דאָ וועמען?
איך אַ רגע פון דערקענונג
פלאַמען-אויף דעם וואַגלערס ברעמען.

אַט איז נאַכט, און אַט נעמט טאַגן, —
פלאַטער-פאַלעס ווי צוויי פליגל
גיבן אים אַ הייב און טראַגן
איבער קופעס ליים און ציגל.

— יידן! — רופט ער — זאַגט, צי לעכט איר? —
און זיין פליען ברעכט זיך איבער:
זיינע ווערטער קוים דערשלעפט ער
דורך אַ לאַכירינט פון גריבער:

— טרייסטונג דאַרפן מיינע פליגל,
זייער איינבראָך נישט פאַרמידן:
ברענגט זיי כאַטש צום אוהל-ריגל
דורך מיין יידן-גאַס אן יידן.

יצחק לייבוש פרצן

דו ביסט ארויס פון פאלק — צום פאלק
און אויסגעטאן פון אים דאס שמריימל, —
עס האט געברויזט אין דיר זיין שמאלץ,
זיין שמומע, מאַנענדיקע טענה.

האַסטו דעם מוט אין אים אַנטפלעקט,
וואָס איז געווען אין פיין פאַרשלאָסן, —
האַסט באַנטשען אויפגעוועקט פון הינערפלעט
און אים געגעבן לשון...

און מילד אַזוי, און האַרציק — קלוג
ביסטו צום פאלק געקומען, —
דו ביסט אַריין אין קעלער-שטוב
און אוצרות דאַרט געפונען.

און ווער האַט נאָך אַזוי די פרוי,
ווי דו, באַזונגען און באַפליגלט?
און מיטן קלעזמער פאַרן טויט
האַסט מיטגעשפילט זיין שענסטן ניגון.

האַסט ליב געהאַט אַזוי דאָס קינד,
וואָס האַט אַקאַרשט די ערד באַטראַטן, —
האַסט אים געשענקט דיין פיינסטע ליד,
דיין לעצטן אַמעס.

מאַסקווע, 1940

„באַנטשע שווייג“

1

איך האָב דיך דערוען אַמאָל, אין שעה פון מאָגן,
ווען יצחק לייבוש האָט דיך געבראַכט אין הויז פון אונדזער לעבן.
איך בין געווען דאָן יונג, מיט רויש פון נייעם מאָג געשטיגן,
נאָר דו, געבויגענער, ביסט שטיל אַריין — און האָסט געשוויגן,
האָב איך געקריגט: — אין שווייגן ליגט דאָך אונטערטעניקער פאַרגעבן,
אַ פלייצע בייגט זיך איין: — נא, טו מיך שלאָגן! ...
נאָר איצט, ווען ס'פאַלן טעג, ווי ברוכשטיקער, מיט אַש פאַרשאַטן,
און פליט יאָגט אַ נאַקעטער אָן גואל און קרוב —
האָב איך דערשפירט, דיין שווייגן רוקט זיך צו, ווי אַוונט-שאַטן.
אַ וועלט, און נאָך אַ וועלט, ווערט חרוב.
דער לעצטער אויסגעשריי פאַרשמומט אויף מערבדיקן שייטער —
דיין שווייגן אַבער רינגלט מיך אַרום, און גרייכט אַלץ ווייטער, ווייטער.

2

דאָס צינגל פון דער וואַגשאַל האָט זיך געוויגט, געצויגן, —
אַזוי אויך דער בערדיטשעווער, און ס'האַט געמאַנט זיין הויכער שמערן:
— כולו זכאי! און אַז נישט, איז וואָס? דאַרף ישראל פאַרטיליקט ווערן?
וואָס האָסטו צו דיין פאַלק? — און וואָג האָט אַלץ געוויגן ...
עס האָבן זיך געשפּיזט די גרויע, טרערנדיקע ברעמען,
און איך, מיטן יונגן האַרץ, האָב מיטגעוויינט: — אַ סוף זאָל נעמען!
נאָר דאָ ביסטו אַריין, אָן וואָג — נישט צו וועגן, נישט צו מעסטן, —
נישט אייגענע, נישט פרעמדע זינד — און האָסט געשוויגן.
פאַרפייניקטער, פון בייטש געבייטשט, פון מענטש — פאַרשפיגן
אָן קנאה און אָן שנאה, נאָר מיט אַ פנים אַזאָ בייניק-פעסטן,
און מיט הכנעה אויף די פלייצעס — נישט גרייטקייט צו פאַרגעבן, —
נאָר גרייט צו טראַגן לאַסטן — די לאַסט פון אונדזער לעבן.

דערמאן איך זיך: אין הויז האָט פינצטערניש געפאָכעט מיט פליגלען,
און אין דער פינצטער, רופט ר' שלמה: — די וועלט וויל מער נישט וואַרמין!
איך וועל די הימלען אַלע איצט צעעפענען, צעריגלען,
שבת זאַל זיין! — דער רוף פון איינגעשפאַרטן.
און איך, אַ קינד ביי שלמהס זייט, האָב גיריק מיטגערופן:
— פאַרפרוירענע נשמהלעך, איר, יידעלעך, מיט איינגעשרומפטע גופן,
איר זוכט אַ פונקלע, אַ שבתל, — נאָר וואָך זייט איר נאָר אויסן,
איר רייסט זיך צו די קרעמלעך נאָר, איר חלומט נאָר פון שילדן...
נאָר דאָ ביסטו אַריין, געטריבענער פון דרויסן,
און האָסט אַ זאָג געמאָן מיט קול אַזאַ פאַרטראַכטן, מילדן,
אַז אַלע מיר — מיר האָבן קוים געקאַנט דערהערן:
— יידן, גוט-וואָך, עס לייכטן שוין די ערשמע שמערן.

די וועגן רייסן זיך, עס שווינדן די געשמאַלטן,
די מאַנער מיט די מאַנונגען, משיח מיט די ווונדן.
די שרעק פאַרשאַמנט ליגט אין פעלדזן-שפאַלטן...
נאָר דו אַליין בלייבסט איבער, מיט שמריק אַרום דיין דיך פאַרבונדן.
מיט שווייגן אין דיין גוף, געדולד און גאַנג דורך יאָרן.
קום, שווייגעניש, הכנעה, פעלדזיקער בטחון!
קום, באַנמשע שווייג! די קברים מערן זיך, מצבות וואַקסן,
אַן אַרון ציט, עס הערט זיך אַוונטיקער סקריפּ פון אַקסן,
דאָס גייען מיר צום פעלד פון קדושים, אויך זיי — אין טיפּן שווייגן,
נאָר איבער זיי — דאָס קול פון דורות, וואָס הייבט זיך אויף אין שטייגן,
אַריבער פּלוימן, מענטשן, אַריבער שפיצן, דעכער, —
און שטייגט אַליץ צו די הימלען העכער — „אויב נישט נאָך העכער“...
ניו-יאָרק, 1939

צו י. ל. פרץ

כ'קאן זיך היינט צו דיר נישט ווענדן,
ווי מען ווענדט זיך צו א מענטשן,
וואס איז שוין פון לאנג פארשווינדן
פון דער שווינדליקער ערד,
וואס זיין גאנג איז שוין פארגאנגען,
וואס זיין נאמען איז פארהאנגען
מיט א פארהאנג פון פארגעסונג,
און זיין ווארט איז שוין קיין ווארט נישט,
און זיין ווערט האט נישט קיין ווערט ...

ניין! איך קאן נישט, און איך דארף נישט,
כ'וויל צו דיר זיך היינט נישט ווענדן,
ווי דו וואלסט כאמת רוען
אויפן ווארשעווער בית-עולם
מיט א טרויער-צאם פארשמעלט,
לעבסט היינט מיט א שענער לעבן
פון א סך, וואס לעבן טאקע,
נאר זיי בלאנקען ווי די שאטנס
אויף דער לעבעדיקער וועלט ...

כ'וויל נישט וויסן, כ'וויל נישט הערן,
אז דו ביסט אוועקגעגאנגען,
אז דו האסט מיט אונדז צעשיידט זיך
פריער מיט א דרייסיק יאר;
כ'וויל קיין הספד דיר נישט מאכן,
כ'זע אויף גאסן דך, אויף שליאכן,
ביסט א מענטש פון אונדזער דור,
און דיין חלום איז מיין ווארט ...

אין דער הויפטשמאט פון די הויפטשמעט
אין דער שמאָלצער פרייער מאַסקווע,
אַ באַלויכמענעם מיט ליבע
כ'זע דײַך זיצן אויבנאָן,
איינער זאָגט: דו ביסט אַ גאָן,
און דער צווייטער — ביסט אַ פּאָן,
און פאַר מיר — ביסטו דער דיכטער,
וואָס האָט אַלץ געשמעלט אין קאַן ...

ביסט פאַר מיר מיין שמאָלצער שמייכל,
ביסט מיין גרויזאַמער געוויין,
ווען איך זאָל צו דיר נישט קומען,
ביסטו קיין מאָל נישט אַליין.
ס'קוקט אויף דיר אַברהם גאַלדפּאַדן
און פאַרשטייט דיין טיפּן מיין;
ס'זיצט לעבן דיר שלום עליכם,
כ'זע אים פון דער רעכטער זייט,
כ'זע דאָ ביאַליקן נישט ווייט,
דוד בערגעלסאָן און נסתר
זיצן גראַדע זייער נאָענט ...
קושניראָוו האָט מיטגענומען
פון דיין אימפעט אויפן פּראָנט.
אַזוי פרי און אַזוי היינטיק
איז דיין ליבע און דיין האַס,
ווי דער שמייכל פון די קינדער
אויף דער מינסקער פּרײַז-גאַס ...

האַסט מיין קינדעווייט אין די געמלעך
אין די שטויביקע געפּרייט,
האַסט מיין יוגנט נישט פאַרגעסן,
אין מיין רייפּקייט מיך באַגלייט.

און ס'איז גוט מיר היינט צו וויסן,
אז דו ביסט נאך יונג און שטארק,
אז אוועק איז ווי א וואַלקן
פונעם וועג דער אלטער מאַרק,
אז פאַרשווינדן איז אויף אייביק
פון די געסלעך באַנטשע שווייג,
אז מיין פאַלק איז נישט קיין דאַרן,
נאָר אַ לעבעדיקע צווייג.
מ'האַט זי שטאַרק אַרומגעריסן,
מ'האַט צעשטערט אויף איר די נעסט,
נאָר עס רוישט שוין דאָס געבלעטער,
און די וואַרצלען זענען פעסט...

קומסט מיט יעדן פּרילינג ווידער,
מיט אַ גרינעם פּלאַם צעברענט,
כ'האַב אין גראַז אין יענעם גרינעם
דיין אומשטערבלעכקייט דערקענט.

כ'האַב געזען אַ מאַמע שפּאַנען
איבער קברים און קורגאַנען
מיט אַ קינד אויף אירע הענט,
כ'האַב אין קינד, וואָס וויל נישט שטאַרבן
דיין אומשטערבלעכקייט דערקענט...
ס'האַבן טייכן זיך געגאַסן,
טייכן טרערן, ימען בלוט,
איך בין שטאַלץ, וואָס כ'קאַן דיר מעלדן,
אז מיין פאַלק האָט נישט גערומ,
אין דער שלאַכט האָבן געפּלאַקערט
זיינע טעכטער, זיינע זון,
אז דיין נאַמען אין די הערצער,
האַט זיי געבראַכט אַהין.

צווישן שמאַרבנדיקע העלדן
מיט די ביקסן אין די הענט,
האַב איך נאָך אַ מאָל און ווידער
דיין אומשמערבלעכקייט דערקענט.
מאַסקווע, 1945

י. ל. פרץ

נישט די געקרוינטע און געזאלכטע,
וואס קליינע איבער זיך דערהויבן, —
גרויס זענען די, וואס טאט צעשמרעלט זיי,
און ס'שמעלט די טאט אוועק זיי אויבן.
דורך אויגן זייערע צעפרעלטע
קאן יעדער קוקן ווי דורך שויבן,
חלומות, אין דעם הארץ, צעשמרעלטע,
פארהלומען די וועלט מיט גלויבן.

האסט שיין געלעבט דיין שיינעם לעבן,
און לאנג געלעבט אין קורצע יארן,
דו האסט פארמאגט אויף אפצוגעבן,
און ביסט פון געבן רייך געווארן;
אויף הארטער ערד געקאנט האסט שוועבן,
און חלומען מיט אויגן קלארע.
האסט ווארט געשפארט אין פונק-געוועבן,
געצאמט, — גאטס פייער איינצושפארן.

פלעגסט ווארן שלאס אויף ברוך צעברעכן,
אז ברוך זאל חלום-שלאס געבערן,
דו ביסט אליין דיין זאלבונג-בעכער,
אליין דער הימל פון דיין שטערן;
דאך גרויסקייט גרייכט נישט מינדסטנס קנעכל,
ווי מיטגעפיל צום ברודערס טרערן,
צו הימל הויך, אויב נישט נאך העכער,
גרייכט דער וואס קאן זיין גומסקייט מערן!

ניירארק, 1945

צו פרצן

איך ווייס נישט, צי איך וואָלט דיר פאַר אַ זון געפּעלן.
 דו מיר פאַר אַ מאַמע — אַ געשמאַלט, וואָס איז פּערפּעקט. —
 ווי נאָר דו קומסט מיר אויפן זינען, ווערט אַנטפּלעקט
 פאַר מיר די שטוב מיט מוטנע שויבן, קרומע שוועלן;
 די שטוב, וואָס האָט זיך צו באַניונג ערשט געוועקט;
 די שטוב פון שניידער-בעקער-שוסמערשע געזעלן;
 די שטוב, וואָס האָט געיוס-מוכט זיך מיט זאַמד, מיט געלן;
 די שטוב פון כשרן „זשאַרגאַנישן דיאַלעקט“.

אין אַט דער שטוב האָסטו געטראָגן הימל, חלום:
 דאָס זאַמד דערהויבן צו אַ גאַנצער רונדער ערד,
 מיט גאַלדן ליכט אויף איר, וואָס מענטש זאָל זיין עס ווערט,
 געמאַנט דעם חוב צום קעלער-קינד: אַ, וועלט, באַצאָל אים!
 די שוועלן אויסגעגלייכט, די שויבן ריין געמאַכט —
 ערשט פאַרביק האָט דורך זיי געשמאַצט אי וואָר אי פּראַכט.

נישט אַלץ געוואָרן ווי עס האָט דיין גייסט געשמורעמט,
 דיין בליציק אויג געוויזן און דיין האַנט געפורעמט,
 אַ מאַמע וויל פאַר קינדער העכסטן אויבנאָן —
 די קינדער קריגן נישט דאָס מעלערל פון הימל.
 נאָר הויך געוואַקסן איז דיין אויסגעצערטלט בלימל,
 די שפּראַך פון שטוב, דער העלער, ערלעכער זשאַרגאַן.
 אַ פּאַמער חלומט נס, ער חלומט גאַלד פון אייזן.
 פאַר זיינע זין. די זין — זיי פעלשן אָפּט אין אים.
 און איינס וועל איך מקיים זיין דיין רוף און שמים:
 דעם לשון פון דער שטוב וועל איך ביז סוף געטריי זיין.

ניו-יאָרק, 1945

י. ל. פּרץ

ווייל צו דעם, וואָס ביז זיין סאַמע לעבנס-ענדע
האַט פון האָס און ליבשאַפט אויסגעבליצט אַ זעונג קלאַר,
און צו איר געגאַנגען גראַד דורך הישכדיקסטער וואָר.
דער איז ביי דער צייט קיין כלאַפּ נישט אין אַרענדע,
נאָר ער בויט אַליין געשיכטע און לעגענדע
און זיין שמים הילכט הויך אַריבער דורותדיקן כאַר.
ווייל דיר, יצחק לייבוש פּרץ, זעער, פּאַנצער,
גרויסער ייד פון מלכות פּוילן, מרייסטער, פּלאַנצער.

ס'לעצטע וואָרט פון זיינע רייכע ווערטער-גיטער,
אויך זיין לעצטע טאַט, געווען — די זאַרג פאַר יידיש קינד.
ווי עס וואַלט זיין העלער בליק אַדורכגעקוקט געשווינד
צו דעם היינט, וואָס אַן דערבאַרמדיקן צימער
האַט אויף אונדזער קינד געשיקט אַ מאַרד-געווייטער.
ווי ער וואַלט פּאַרויסגעזען, אַז וויי איז אונדז און ווינד,
אַז מיר וועלן נישט באַציימנס, מיט דעם לעצטן אַטעם,
איינהימן דעם מאַרגן פון דער קרוין פון שבטים.

כ'האַב אים יינגלווייז, אין פּוילישער מדינה,
צופעליק געזען, און דער זכרון היט דאָס בילד:
שווערע וואַנצע, אויגן ווייטע, אַבער מונטער-מילד.
נאָר דער שטאַלצער שמעל, די שאַפּערישע מינע,
ס'לייבן-וואָרט, די פּליגלדיקע פעלעריגע —
דאָס איז דמיון, וווּ די ליבשאַפט מאַלט און שפּילט.
כ'קען דעם ייד מיט פּויליש אַנגעשפיצטן האַנער,
כ'קען דעם אומרויקן ייד און הייסן מאַנער.

יידיש וואָרט געווען זיין לעצטע זאַרג און צאַרטקייט.
כ'הער זיין טרויעריקן, איבער-דורותדיקן מאַן:

גרויסקייט פלאנצט אצינד אין זיך, טוט גרויסקייט-מלפוש אן.
יאגט פון זיך די וואַכעדיקע איינגעשפארטקייט, וואָס
ברעכט דעם שפיגל פון דער זעלבסט-פארנארטקייט,
גובר זייט די קרייודע און דעם שמאָך פון קראַנקן צאָן.
זיך אליין פאָרגעסט אַ העלפט פון די מעת-לעתה,
אַז איר זאָלט די טויטע קינדער נישט פאָרגעסן.

יידיש וואָרט געווען זיין לעצטע טרייסט און גלויבן.
ער, דער עושר אויף דער אַרעמאָסקער יידיש-בריק,
האַט געקוקט דורך שמעגן פון פאָרנעפלטן צוריק,
האַט געקוקט פאָרויס דורך קומענדיקע שויבן,
און דערשפירט דעם עול פון ערד, דעם גור פון אויבן.
בלוינג אונטער מעסערס האָט געזען זיין העלער בליק:
לשון פון אַ פאַלק, אַ הוילן וועלטן-שפרייזער,
וואָרט פון אַ פאָרפאַלגטן וועלטן-חלום ווייזער.

איצטער שלייכט דער חלום, פּרץ-חלום הויכער,
אַבלדיק ביי ווילדע חורבות פון אַ וועלטן-בראַנד,
ביי די היימען, וואָס פון זיי נישטאַ קיין דאָך, קיין וואַנט,
איבער בייסנדיק און מתימדיק גערויכער.
בעט דער חלום: זייט מיך ראוי, זייט מיך זוכה,
און געדענקט דאָס ריינע יידן-קינד פון פוילן-לאַנד.
טרויערט, הויערט איבער יעדן יידן-אַטעם,
זוכט ביים טויט און פאָרשט זיין אומפאָרשעמטן שאַטן.

בעט דער חלום: טויזנט יאָר געבויט דעם חדוש,
אויפגעשמעלט דעם נס — פון לופט און לעכערדיקן צוים,
וויבערס זיפצן, מענערס דאגות, לצימס וויין און שוים,
למדנם שאַרפקייט; פון געשריי, אַמאַל יאַרידיש,
פון די קינדערס שמייכלען — טויזנט יאָרן יידיש!
זוכט מיר אַפּ דעם זאַמען — איך וועל אויפשטעלן דעם בוים.

רעדט און בעט דער חלום, מיפער און אינטימער,
הערסט פון פרצן די מאַנענדיקע שטימע:

חורבות, אַש און טרערן, נאָר געדענקט די קינדער.
פון דעם אַפענעם אַנדנאָעדיקן פעלקער-תּהום,
פון צעווירעטן, בלוי-אויגנדיקן, נייעם סדום,
וואָס איז פול מיט שולד און דול מיט כּול-זינדער,
הייבט זיך אויף אַ נייע וואָר — געדענקט די קינדער!
רייף און רייפער ווערט די זעונג, פול דער צייטן-שמראָם.
דורך דעם גאַנצן אומגליק, דורך די אַלע גרוילן
וועט אַרויס אַ גואל פון דעם שבט פּוילן.

1945

אין זאמאשטש

דער בלאסער עילוי, אין די אויגן — תהום און פלאם,
האט זיך געקושט מיט מיידלעך אויף די גראע שטיגן.
ס'האט אויך צומאל געמישט זיך זיין גמרא-ניגון
מיט דעם בן-עירם א יידישן, פארשייטן גראם.

געשראקן האבן יענע פלאטערדיקע ציגן
דעם עילוי זאמאשטשער. פון זייער שיכרות-סם
האט ער באגערט זיך אפצווערן מיט דעם צאם,
וואס אויף דער ערד נישטא און קיינער קאן נישט קריגן.

ער האט דאס שיכרות היים אין זיך אריינגעזיגלט
און אונטער זיבן הימלען ס'גלוסטעניש פארריגלט —
אין ווערטער, ווי אויף גראץ א שפריי א זעטיקער.
ס'האט זאמאשטש נישט אומזיסט געדענקט, געעכאט צערטלעך
מיט די געמאקטע לידער, חכמהדיקע ווערטלעך
פון אויסטערלישן דאקטאר שלמה עטינגער.

אזוי האט לייבושל אין פריץ זיך צעהעלט.
אליין — מיט גלוענדיקן ארץ א פולער שייער.
דער שייער טאר נישט סתם אוועק מיט רויכיק פייער:
זיך גובר זיין, ס'איז נישט קיין קרעטשמע דאך די וועלט.

דער עיקר איז דאס ליכט, וואס פינקלט אומגעהייער.
דער עיקר ס'פאלק, זיין צונג, וואס גלוסט נאך דעם באפרייער.
דער עיקר איז די שטיג, צום הימל הויך געשמעלט.

ניו־יאָרק, 1952

י. ל. פּרץ

גלייך אַ קוואַל, וואָס שלייפט זיך אָן דעם הושך אונטערערדיק,
יעדער מאָל אַלץ קלערער קלינגט אַרויף צו אונדז דיין קול.
האַסט פאַרוואַנדלט אין אַ באַרג אַ יאָמערדיקן מאָל,
און אַהין אַ רוף געטאָן דאָס פּאַלק דערפרייט און ווערדיק.

נאָר דאָס פּאַלק איז מיד געווען פון דורותדיקן קלעטער.
וויפל מאָל איז עס געבליבן שמעקן אין דער מיט!
האַסטו פון פאַרגאַנגענקייט אַ ליכט אַזאָ געשמידט,
וואָס פאַרקניפט זי ווי אַ רעגנבויגן מיטן שפעטער.

און פון קונצן-מאַכערס, פון משוגענע במלנים
האַסטו אויסגעשמאַלטיקט אונדזער לעבן, אונדזער מיין,
ווי דער סקולפּטאָר, וואָס פון ווילדן גליווערדיקן שטיין
קנעט ער אויס אָן אויסגעטרוימטן גלייבנדיקן פנים.

אונדזער ביסמו. פייגל צירלען דיין געזאַנג אויף דעכער.
קינדער מאַכן לעבעדיק דיין וואָרט מיט זייער הויך.
און בשעת מיר פרעגן: וועלן מיר דערגיין דיין הייך?
ענטפערט אונדז אַ יום-טובדיקע שטים: אויב נישט נאָך העכער!

1941

פרצעס אוהל

(פראגמענט פון דער פאָעמע „צו פוילן“)

און דאָרט אויף דער גענשע נאָך וואַרט אויפן גואל
מיט פליגל צעבויעגענע פרצעס אוהל
און היט דעם בריליאַנטענעם שטויב פונעם דיכטער,
וואָס האָט אין די געמאַס געשפרייט זיינע ליכטער,
געלאָדן פאַרזשאַווערט געווער מיט כּמחון.
איך שטיי ביי דעם אוהל און זע: אין די מאַכן
ביים ראַנד איז אַ שמאַלע באַהעלטעניש קענטיק.
אַ געמאַ-ייד האָט עס מיט פאַרכט, אייגנהענטיק
אַ היים זיך געכויט ביים אַנטרינגען פון שחיטה, —
די גאַלדענע קייט זאָל דאָ האַבן אַ שליטה
און היטן דעם לעצטן, וואָס טוליעט זיין גלויבן
צו פרצעס אייביקע, גלייביקע שטויבן.
ביי טאָג פלעגט ער ליגן פאַרדרייט אין זיין פאַלע
און ווערעמלעך פלעגן אים לערנען קבלה.
נאָר ווען די לבנה מיט ביינערנע פינגער
נעמט אַנקלאַפּן אויבן, — פלעגט ווערן אים גרינגער.
אַרויסקריכן פלעגט ער אין דרויסן פאַרטאָיעט
און זאָגן מיט ליימיקן קול ווי אַ פייט
ס'געשריפטס אינעם אוהל-געוועלכ: „אַזוי גייען
מיר זינגענדיק, טאַנצענדיק...“ דאָס פלעגט דערפרייען,
דערהייבן זיין גייסט אין צעגלימע צירופים
און אויפהאַלטן, שטאַרקן זיין דערנערשן גוף אים.

און איך, וואָס אַהער בין געקומען, כדי צו
געזעגענען זיך — נעם אַרויף אויף מיין פלייצע
דעם אהל און וואַנדער אַוועק מיט זיין ניגון,
וואָס גאַר די פאַרגאַנגעניש טוט ער צעווינגן,
און וועט מיר אַ וועג אין די מאַרגנס פאַראַקערן:
— „אַט אַזוי גייען מיר,
די נשמות — פלאַקערן!“

פּוילן, 1946

צעגלאנא-גאָס

דורך שטחים וויסמער ערד פירט מיך דער וועג אַהיים,
דורך חורבות און דורך אַש צו דער צעגלאנא-גאָס,
ווי ס'איז אַיעדער שמיין נאָך היים פון פרישן בלוט,
ווי ס'איז אַיעדער ציגל אַנגעזאפט מיט האַס.

אַמאָל זענען געווען דאָ ווענט און טרעפּ און שוועלן,
און פענצטער האָבן איינגערעמט דעם הימל און די זון,
ווי ס'רעמט די סטראָפּע איין אַ טרוים און אַ געדאַנק,
ווי ס'רעמט אַ גרינער ברעג דעם קלאָרן טייך אַרום.

און קינדער האָבן דאָ געשפּילט ביים טויער שעהען-לאַנג
מיט ליאַלקעס און מיט זאַמד, מיט שמאַטקעס רוימע, גרינע —
פול ליבשאַפט און געטריי האָט זיי אַרומגעזוימט
דער שאַטן פון דיין ברייטער, טונקלער פעלערינע.

אויף דיר האָט דאָ געוואַרט דער שטילער באַנמשע שווייג,
עס זאָל זיין ערשמער וויגמש דורך דיר מקויים ווערן,
אַז צוגיין זאָלסט מיט אים צום כסא של מעלה
און מיט דיין ערדיש וויי פאַרשמען זאָלסט די שמערן.

פון דאַנען האָט געפירט דער טראַקט צום „אַלטן מאַרק“.
ביסט אים געגאַנגען אַפט צוגלייך מיט יידן אַלע,
און ערגעץ טיף אין זיך געטראַגן האַסט דעם שפרוך,
דורך וועלכן ס'ווערט דערלייזונג צייטיק און נתגלה.

ס'איז חודש ניסן איצט, און ס'בליען ווי אַמאָל
אין היים מיינער די וויינשל אין סאָד און נעבן שליאַך.

ס'פעדימט זיך איין די שוואַלכ מיט טונקלעם, שאַרפן פלי
אין נעסט אונטער דעם אַלמן, האַלכ-פאַרברענטן דאָך.

מיר קומען אויך צוריק פון ווייטע דערפער, שמעט,
פון וועלדער, בונקערס, לאַגערן און טיפע ערדן-לעכער,
די יורשים פון די זעקס מיליאָנען פּרישע קברים,
די יורשים פון דיין ליד, פון דיין „אויב נישט נאָך העכער“...

מאַסקווע, 1945

י. ל. פרץ

דו ביסט אויך איצמער אונדזער לייכטנדיקער פאקל,
דער ווונדערלעכער שעפער און געביטער.
און מאך איך אים, מיין אייגענעם סך-הכל,
דאן ווייס איך:
אז פון דיין פלאם, פארפלוין איז אין מיר א פונקעלע, א שפליטער.

נאך אין ישיבת, האלמנדיק דיין „מאניש“,
פארדעקט אים מיטן טאוויל פון גמרא;
דער רבי פרעגט: וואס האסטו דארט?
איך ענטפער: גארנישט!
(פון ליגן פלאמען מיר די אויערן)
דעם רבינס אויגן, שארפע, בויערן;
זיין קוק ווערט אומעטיק ווי ביי אן אַבל,
ווען ער נעמט דאס בוך אַרויס פון אונטערן טאוויל, —
פון מיר, ווי ער וואַלט די נשמה צוגענומען.

און שפעטער, ווען ביסט לאנג שוין נישט געווען
האַב איך דיר אין דיין גאַרער ליכט דערזען,
און צווישן מיינע חלוצים-ברידער מידע
האַב איך זיך געפילט,
ווי צווישן דינע שבת-קודשדיקע יידן;
„מיר גייען זינגענדיק און טאַנצענדיק“
מיט פרייד,
ווען אַקערמעסערס שאַרפע, גלאַנצענדיק
זיי רייסן-אויף אַ שוואַרצן בייט. — — —

פון ווילנער קלויז, ראמיילעסעם ישיבה,
געקראגן האב איך דא אין לאנד מיין תיקון
צווישן מיין קיבוצי-שוואך און וואר,
און ס'איז מיר קלאר:
אז דאס איז אויך א גלגול פון דיין ניגון.
גבעת השלשה, 1951

צו יצחק לייבוש פרץ

פון דיין אוהל פארשוועכט די ווענט,
דאך זיי לייכטן, ווי דיינע הענט...
און אויף שיימערס ווערטער דיינע,
אין מיין חושך זונען שיינען.
דיינע טרייע פאסטעך-אויגן
פון דיין קבר ארויסגעפלויגן,
אויף „אלטן מארק" זיי וואכן היינט
נאכט איז דארט, קיין שמערן שיינט...
נאר דאס מעסער בליצט פון תהום,
ס'פלעקט מיט בלוט דיין העלן טרוים...
דיין „געבעט" זיך ווארגט אין דעמער,
אין לעצטן קרעכץ פון שחיטה-לעמער...

און די נייטאָרינס דיינע דריי,
ווי זענען זיי? ווי זענען זיי!
בלאנק די שווערד, רויט דער שניי,
ווי זענען זיי? ווי זענען זיי!

נאר „באָנטשע שווייג" שווייגט נישט מער!
דערשטיקט אין זיך יעדע טרער,
שרייט און דונערט היינט זיין מויל,
און יעדעס וואָרט — אַ ביקסן-קויל.
און דו אליין: אין „סערמענגע"-זאָק
פון גארטל שלעפסט דעם צדיקס האַק;
שפרייזט און שניידסט זיך איין אין וואַלד,
אויף מערדער-קעפּ די האַק זי פאַלט.

אַט אזוי דיין „גאַלדענע קייט“
אין יום-טוב פון מאָרגן צעזונגען זי גייט
מיט רינגען מיט נייע פון שמאַל, וואָס צעגליט —
אויף תליות, אין פּייער און שלאַכטן געשמידט
און רינג צו רינג — די קייט ציט זיך ווידער!
און דו ביסט די קרוין פון שמאַלענע ברידער ...

חיפה, 1945

ביים אוהל פּרץ

מיר האָבן נישט קיין קברים,
קיין בערגל נישט, קיין שטיין...
צו וועמען-זשע זאל קומען
אַ ייד מיט זיין געוויין? ...

צו דיר, אַ, פּאַטער פּרץ!
מיר קומען דאָ אַהער —
פון אלע גלות-וועגן,
אַיעדער מיט זיין טרער.

נישטאָ דאָס פּאַלק ישראל,
נישטאָ, אַ, גרויסער מאַן!
פון אלע דיינע יידן
יחידים בלויז פאַראַן.

נישטאָ די זין און טעכטער,
קיין יידיש גאָס און שטוב.
אפילו נישט געבליבן
קיין קבר נישט, קיין גרוב.

עס קלינגט נישט פון קיין פענצטער,
עס קלינגט נישט מער דיין ליד.
עס קומט נאָר אויף די חורבות
אַמאָל אַן אַבל-ייד... .

ער בלאַנקעט צווישן ציגל,
ער בלאַנדזשעט אום אַן ציל.

די שאַטנאָס פֿון די קדושים
באַנגלייטן אין דער שטיל...
— — — — —

צו דיר, אַ, פֿאַטער פֿרין!
מיר קומען דאָ אַהער —
פֿון אַלע גלות-וועגן,
אַיעדער מיט זיין טרער...

לאָדזש, יוני 1946

וואַרשע אין 1912

(פּראָגנאָסע)

פאַרביי — און ווידער
ניסט איר זומערדיקן האַרמידער
די גאַס.
אַ געזעצטער מאַן מיט דיקע וואַנצעס פּריצישע,
הייסע אויגן, פול מיט כּישוף און להטים,
אַ קורצן ברענענדיקן אַטעם,
קומט אָן מיט שנעלן פעסטן טראָט.
זיין שוואַרצע פעלערינע פליגלט —
אַ פלאַטער און אַ פּאָך, אַ פלאַטער און אַ פּאָך.
פאַרגאַפּט
לויפן פענצטער אים נאָך.
דורות, וועלטן, קלאַנגען
יאַגן זיך נאָך אים,
ווילן אים דערלאַנגען,
און ער — ער פליט, ער פליט
אין גאַנצן כּישוף, גלאַנץ און קאָך.
אַ פאַרחלומט יינגל קוקט אים נאָך
מיט פרומען ציטערדיקן דרך-ארץ.
ער ווייסט דאָך ווער דאָס איז —
ס'איז יצחק לייבוש פּרץ.

ווען ער פאַרשווינדט
ווי אַ הייסער ווינט
הינטערן ראַג,
ווי ס'וואַלט אים צונענומען מיט דער פעלערינע

אן אנדער וועלט, אן אנדער טורעם, —
דערלאנגט פון אן אפענעם פענצטער
אין גאס אריין א זעץ, א שלאג —
א גראמאפאן.

א גראמאפאן אין ווארשע
וויינט אריבער קיין אמעריקע,
בעט זיך אין גראמען:
„א בריוועלע דער מאמען
זאלסטו נישט פארזאמען;
שרייב, מיין קינד,
שרייב געשווינד
א בריוועלע דער מאמען!“

ווארשעווער גראמאפאן פון ניינצן הונדערט צוועלף
וואס דיין געוויין האט זיך צו מיר דערטראגן
אין ניינצן הונדערט פערציק פינף!
איך קאן דיר זאגן
פון דאנען, פון ניו-יאָרק,
אז ס'איז גארנישט מער געבליבן.
אלע וואַלטן מיר געשריבן
א בריוועלע איבער ימען,
א בריוועלע דער מאמען,
אבער —
ווי איז די מאמע? ...

1945

נאַכקלאַנג צו „ביינאַכט אויפן אַלטן מאַרק“

דער דיכטער (פּרצעס שאַטן) :

נאַכט איבער פּוילן... ווידער בין איך דא,
ווידער בין איך אויפן מאַרק דעם אַלטן.
מתים מיינע, וווּ האָט איר זיך באַהאַלטן?
איך, באַשווערער, קום אויפּסניי באַשווערן.
לאַזט זיך זען! לאַזט זיך הערן!
אויפגעשפּילט זאָל ווערן
די אַלטע שפּיל — —
געדענקט איר? פון אַלע קברים
האַב איך אייך באַשווירן,
געוואָלט אייך געבן
וואָס איר האָט פאַרלוירן...
אַ נאַכט האָב איך געכישופּט,
געזוכט די אַבידה, געמיינט, אַז געפונען —
פאַרטאָג מיטן האַן-קריי
זייט איר צערונגען.
פאַרלאַזט דעם מתים-מאַרשאַל,
דעם אויסגעלאַכטן קאַמאַנדיר...
און דאָך — ערגעץ מוזט איר נאָך זיין.
ס'מוז נאָך פירן אַ טיר
פון אייך צו מיר —
טאָ פּראַלט זי אויף און קומט אַריין,
קומט אַריין, קומט אַריין,
מתים פון מיין דור,
שאַטנס פון מיין וועלט.
כ'האַב אייך באַשווירן! כ'האַב אייך באַשמעלט!
שוועכט אַן, שוועכט אַן, איר געשמאַלטן!
פאַר וואָס אַן ענטפּער? פאַר וואָס אַזוי שטיל?

וואָס האָט פּאַסירט דאָ אויפן מאַרק דעם אַלמאָן?
די נאַכט דערקענט מיך נישט,
איך דערקען נישט די נאַכט —
וואָס האָט זיך דאָ אַזוינס געמאַכט,
אַז מיר דערקענען זיך נישט?

געזאַנג פון ערגעץ:

ציגעלע, מיגעלע, קאַמינקע,
רויטע פּאַמעראַנצן.
אַז גאַט לאָזט פּאַרברענען זיין פּאַלק ישראל,
גייען די גויימלעך טאַנצן.

דער דיכטער:

פון וואַנען, ליד, פון וואַנען?
וואָס ווילסטו?
כ'האַב גאַרנישט פּאַרשמאַנען ...
מלאך פון מוים, גיב אַ שוויים ווי אַמאַל
אויף זיידענע פליגלען — און ברענג מיר אויף זיי
אַלטע ליבע, אַלמאָן וויי,
פון יידיש-פוילישן טאַל
די געשפּענסטער, די קלאַנגען,
אַלץ, וואָס פּאַרגאַנגען
און נישט צעגאַנגען ...
געראַנגלען, פּאַרלאַנגען ...
הוריות ... שאַטנס אויף שניי ...
די מתים מיינע ברענג מיר —
וואָס בין איך אָן זיי?

מיין דור וויל איך צוריק.
 זאל זיין שאַטנדיק-זיסע מוזיק
 מיר, דעם מכשף, פאַרכישופן...
 זאל זיין, אז מיטן ערשטן קריי
 וועלן זיי ווידער פאַרשווינדן,
 אבי פון ס'ניי זאל זיך צינדן
 דער אַלטער מאַרק
 אין פיבערדיקע פייערן...
 אבי צו פאַרנעמען דעם טייערן
 געמורמל פון שאַטנס, וואָס זענען געווען
 מיין פוילן, מיין יידיש פוילן...
 וואָס אונטער דינע פליגלען איז פאַרהוילן,
 מלאך פון טויט,
 צי אַרויס,
 באַוויז
 איבעראַניים.
 דעם איבער-ייד ווייז, רב שלמהן,
 דעם ליכטיקן שבת-ייד ווייז,
 וואָס אַרום אים האָבן ווייס
 געפלאַטערט מיינע טרוימען.
 ווייז ס'קלעזמערל מיט דעם פידל אין האַרץ,
 ס'כלה-מיידל, וואָס העפט ס'פרוכת,
 די אַלטע בעלי-בתים מיט די אייזערנע מוחות
 און גאַלדענע עטרות,
 פאַלק, וואָס לאַכט
 אין זיין טיפן קעלער מיט צרות,
 דעם קלויזניק ביים שמענדער,
 דעם במלך, וואָס יאָגט זיך נאָך זיין איך
 און קאַן אים נישט כאַפן,
 און די, וואָס גייען לינקס צו רעוואָלוציע,
 און די, וואָס באַגערן צו ציון דער היים,

און די, וואָס בלוטיקן געהיים
זייער יחיד-וונד אויס,
און דעם זינדיקן אין פאַליש אויף דער קייט,
און אַלץ, וואָס האָט מיך באַגלייט,
אַלץ, וואָס איז אין פּיין און געזאַנגען
מיט מיר געגאַנגען — — —
שוועב אָן, דו מלאַך! רויש אויף!

מלאַך המוות:

ווער רופט עס מיך פון גאַז-אויבן אַרויס?

דער דיכטער:

אַ, קום —
און ווייז מיר מיין וועלט! האָסט געדופטיקט אַמאַל
ווי אַ בלום
אין גאַטס האַנט —

מלאַך-המוות:

בראַנד — בראַנד — בראַנד —

דער דיכטער:

— — — און ליב איז מיר געווען דיין ווילגערך...
וואָס צעגערסטו? וואָס גאַפסטו?

אויסטרליש קוקסטו מיך אן.
וואָס האָט פּאַסירט?
וואָ זענען דייןע פּליגלען?
וואָ די שטערנדיקע תּהומות פּון די אַייגן?
ווי נאַקעט דו ביסט, ווי הויל!
גרויל — אָפּגעפּליקטער גרויל —
אַש און קויל —

מלאך־המוות :

נישטאַ מער אַמאַל און אַמאַליק!
די פּליגלען מיינע האָט עמלק
פאַרברענט מיט דיין פּאַלק ביינאַנד.
פּון גאַז־אויזן קום איך. מיינ נאַמען איז בראַנד.
אויס בית־עולם,
אויס תּכריכים, אויס קדיש, אויס קבר־ישׂראל,
אויס שטילער שוידער,
אויס כּישוף־פּלעמל, מתים־געזעמל,
אויס יענע־וועלטיקער ניגון,
יענע־וועלטיקער רו.
אויס בר־מינס, וואָס לעבן אין פיבער־נעכט אויף
אויף דער באַשווערונג פּון אַזעלכע ווי דו.
קיינער פּון די דייניקע נישטאַ —
נישט אַלט, נישט יונג,
נישט פּרום, נישט אומפּרום, נישט רעכטע, נישט לינקע.
נישט קיין מלאך בין איך, נאָר אַ לעצטער „אוי“
פּון אַ ייד, פאַרברענט אין טרעבלינקע.

ניו־יאָרק, 1945

יצחק לייבוש פרץ

שמילער ... שמילער ... וועלמן, דורות,
האלט דעם אַמעם איין!
טיקט און לעשט זיך די מנורה,
אין איר לעצמן שיין.

פונעם הימל אין דער נידער,
פלאַטערט זי אַראָפּ,
צו דעם קלאַנג פון קינדער-לידער
פרץ נייגט זיין קאַפּ.

לעשן זיך די אויגן זיינע
אין מנורה-פלאַם;
דוכט זיך מיר: איך הער אַ וויינען —
קינדער קלאַנגן מאַמ — — —

יצחק לייבוש פרץ גוססט —
שמיל זאַל זיין און שאַ!
אין דער לופטן זע איך אותיות,
קלאַר איך לייען זיי: שמע!

שמע ישראל — הער איך שרייען
שמיל; אין העכסט געוואַלד!
און עס דוכט מיר: — כ'הער אַ גייען,
און איך זע אַ וואַלד...

ביימער שטייען אויסגעצויגן,
קעפּ — צעבליט און שמאַלין,

איז עס ער? איך רייב די אויגן —
יא, — מיט האק און האַלץ,

דאַרער גוף אַרומגעאַרטלט
מיט אַ פּראָסטן שטריק,
ווי ער וואַלט אים אָפּגעוואַרט דאָ,
זע איך פון זיין בליק...

ביאַלער רבי... — וויל איך רופן,
נאָר עס שטומט מיין וואַרט,
און איך זע: פון ביידע גופים,
ווערט איינער אויפן אַרט...

פון דעם האַלץ עס ווערט אַ מנורה,
פלאַם — עס ווערט פון שמריק,
ערשמער דור מיט סוף פון דורות,
פון פלאַם צו מיר עס בליקט...

פון דער נידער אין די הויכן,
שטייגן זיי אַרויף...
— טוליע איין מיך אין דיין תוכן —
פּרין, — ביז מיין סוף!...

לאַדזש, 1947

באלאדע וועגן א גאנג צום אוהל-פרץ

מיט דעמער שאַמנט אַוונט די שפּאַצירער-מאַסן.
 עס טונקלען די עלעקטרע-לאַמפּן אין די גאַסן.
 מע קוקט מיר נאָך, דעם טרויעריקן ייד, דעם בלאַסן,
 וואָס צווישן פרעמדע צענדליקער אַליין שפּאַציר איך.
 איך בין נישט איינזאַם, מענטשן, מיינע קינדער פיר איך.
 איך שלייך, דער יידיש-לערער פון דער שול דער מילער*,
 און הינטער מיר — די הונדערטער פאַראַשמע שילער.
 איך בין אַליין אַ גולם אַש, און — גאַט זאָל היטן —
 אַ ליאַדע ווינט-בלאַז — מיר וועלן זיך צעשייטן.

די שטאַט איז הינטער אונדז שוין, און מיר שלייכן ווייטער.
 די וועלט אַרום איז וויסט — אַן אויסגעברענטער שייטער.
 נאָר שטערנדלעך פון הימל בלינצלען, שמייכלען: — קינדער,
 ער וואַרט אויף איך, ווי אַלע יאָר, נו, קומט געשווינדער.

צום אוהל-פרץ שפּאַנען מיר, געשולטע רייען.
 ס'גייט אויף אַ שימער, ווי לבנה-שיין אויף שנייען,
 אויף אונדזער אַשיקויט. די געגנט ווערט באַקענטער
 און היימיש-האַרציקער; מיר קומען גענטער, גענטער.
 דאַס געטאָ, ס'ליגט פאַר אונדז באַלויכטן — שטויב אויף ציגל,
 און פאַליעט זיך מיט זילבער-שיין — אַ ריזן-שפיגל.

דער גענשער וואַרשעווער בית-עולם — אַ געהיימער
 אין שיין פון לייכטנדיק געצווייג פון ביימער;
 און אַפּגעדעקטע שפּרייטן זיך צו אים די וועגן.
 — פון וואַנען אַזאַ כישוף-ליכט? — די קינדער פרעגן,

* יידיש שול אויף מילע גאַס אין וואַרשע

און ס'צינדן זיך שווארצעפלען זייערע פאר ווונדער :
מע זעט דאך נישט קיין צייכן פון דער זון דער רונדער !

מיט שנעלע טריט פארויס צו דעם בית-עולם שפרייז איך,
און כ'שמרעק די האנט, און מיט א ציטער-פינגער ווייז איך —
די קינדערלעך פאררייסן אויסגעשמרעקטע קעפלעך — —
עס נידערט פריץ פון זיין אוהל מיט די טרעפלעך,
און ס'פלאמערן אויף איב, ווי פלאמען, די תכריכים :
— געבענמשט זאל זיין דער אַנקום פון מיין פאלקם שליחים ! —
און מיר, פאראַשמע, ווערן דורכגעלויכטן אלע :
ס'ווערט ליכט אין ליכט דורך זיך אליין נתגלה
און צו דער הייך און „נאך העכער“ פון הויך נתעלה ...

לאָדזש, אַפּריל, 1947

פּרץ און דער אייזל פון זיין פּאַבל

...עפעס ציטערט נאָך אין אים
פאַר אייזל-מוסר און אייזל-פּוס..."
(פון י. ל. פּרצעס אַ פּאַבל)

ס'האַט פּרץ (נישט צום ערשטן מאל)
גענומען זיך אַ משל פון אַן אייזל שרייבן:
פאַראַן דאָך אייזלדיקע מענטשן אָן אַ צאַל —
איז וויל ער זיך צו זיי אויף אים דערקלייבן.
נאָר היינט האָט זיך דער אייזל איינגעשפּאַרט, אַז: — ניין!
כ'וויל מער שוין, פּרץ, אין דיין שפּאַן נישט גיין;
איך קאָן שוין מער נישט, און איך וויל נישט שווייגן;
דו ווילסט דעם מענטשן מיט אַ פּאַבל איבערצייגן,
ער זאָל קיין שומה, פינצטערלינג און קנעכט נישט זיין?
איז מהיכאַ-תיתא, זייער גוט און פיין;
דו מעגסט אפילו מיט דיין פּאַבל-דיכטונג שטייגן
אויף דעם פאַרנאַם און זיך דערווערבן רייכקייט, רום, —
נאָך אַליץ זיך אויפן אייזלם חשבון איינצושאַפן?
צי איז דאָס גלייך אַזוי-אַ? ניין, ס'איז קרום! —
ס'האַט פּרץ אויסגעהערט די טענות און גענומען גאַפן:
ער רעדט דאָך גאַרנישט ווי קיין אייזל! הערט נאָר, הערט,
אין לעבן טרעפן זיך אַזעלכע ווינדערלעכע טראַפן —
ס'רעדט אָן אייזל ווי אַ מענטש! און מיר איז דאָס באַשערט
צו זיין דערפון אַ לעבעדיקער עדות;
דאָס לעבן שמעלט פאַר דיר אַ רעמעניש — באַשייד עם!
און ס'איז זיין האַנט געבליבן הענגען מיט דער פען:
לע-ת-עתה איז דאָס העכסטע, וואָס איך קען —
זיך אַפּהאַלטן, און זאָל דערווייל דער אייזל שווייגן!
נאָר ס'האַט דער אייזל נאָך מיט מערער ברען
די שטימע אויפגעהויבן, אים צו איבערצייגן.

און זיך גענומען זידלען אויף אַ קול אים :
— דו ביסט ... דו ביסט אַן אייזל, נישט קיין בעל-משלים!
באלד גיב איך מיט דער קאפיטע אין קאפ דיר און צעמאַל אים! —
האַט פּרײַץ אַ באַוועג געמאַן די פען און פּרײַלעך זיך צעלאַכט :
נו, כ'קאַן שוין אָנהייבן דעם פּאַבל, וואָס איך האָב פּאַרטראַכט —
„אַן אייזל, וועלכער רעדט אויף שבעים שפּראַכן.“
און ס'וועט זיך אויסוויקלען דער נמשל זייער וויל :
ווען ס'הייבט אַזאַ מין אייזל אָן צו ריידן גלייכע זאַכן,
אויך דעמאַלט זאַלסטו תיכף אים דאַס מויל פּאַרמאַכן.

*

האַכט, פּרײַץ, זיך געקאַנט פּאַרגינגען לאַכן :
דער פּאַבל-אייזל וואַרפט נישט אָן קיין גרויל ;
וואָס וואַלסטו אַבער טאַן, ווען ס'וואַלט זיך מאַכן —
אַ נמשל-אייזל עפנט אויף אויף דיר אַ מויל ?
אוי, מיך, דיין תלמיד, האַט אַזוינס געטראַפּן —
זאַל גאַט מיין ערגסטן שונא שוין דערמיט נישט שטראַפּן!

יארשע, 1951

ביים אוהל פון י. ל. פרץ

יעדע נאכט קום איך צו צו זיין אוהל,
און כ'קלאפ-אָן אינעם הייליקן שטיין,
און איך בעט, ווי מען בעט ביי אַ גואל:
זאָלסט מיין ליכט און מיין וועגווייזער זיין.

ווי ס'קערט-אום זיך אַ שוואַלב צו דעם אַלטן,
צום אַמאָליקן דאָך פון איר נעסט,
קום איך צו, כ'וויל מיין קאָפּ דאָרט באַהאַלטן
אין געצעלט, וואָס מיין בליק נישט פאַרגעסט.

כ'ווייס נישט, רעד איך צום קבר דאָרט, פאַטער,
פון מיין טאַטנעס און מאַמעס געביין;
פון קיין קברים פון קרובים, פון נאַענטע —
זאָל-זשע ס'קבר דיינס זייערס אויך זיין.

ס'איז דיין היים אין דיין יאַרצייט פאַרשוונדן,
אין אַפּריל, אין דיין פּמירה-צייט גראָד,
מ'האַט קיין ליכט צו דיין אַנדענק געצונדן, —
ס'האַט אין אומקום געברענט אונדזער שטאַט.

און געאַמפּערט האָט זיך מיר-און-טויער,
און געראַנגלט האָט זיך יעדער שטיין,
אַז נישט אויפהערן זאָל אונדזער דויער,
אַז נישט אויסגיין זאָל קיין מאָל דיין שייַן.

קום איך צו יעדע נאכט צו זיין אוהל,
— ס'איז דער וועג דאָרט אַהין — חורבות בלויז, —

און איך רוף צו זיין הייליקער מויער :
זיי די שוועל פון מיין היים, פון מיין הויז!

ווי ס'האט משה אין מדבר, אין וואַגל,
געשלאָגן וואַסער אַמאָל פונעם שטיין,
ווייל איך דאַרט, צווישן חורבות, היינט שלאָגן
פון דיין אוהל נחמה און שוין.

פאַריז, 1947

צום 100סטן געבוירן-טאָג פון י. ל. פּרץ

ווי אומעטום, גרינט אויפן גענשער בית-עולם
ווען ס'קומט-אָן דער פּרילינג און בליטן באַנייט,
דער מינדעסטער גראַז אונטער שטיינער פאַרהוילן
גערופן ווערט אויך פון די שליחים פון צייט.

און ביימער פאַרצאָגטע שוין שטייען פאַרבליפטע,
אין אויסשטייער ווייסן די זון טוט זיי אָן ;
זיי וועלן באַשיטן דעם אוהל פון נפטר,
וואָס שטייט ווי אַן אַלמער, פאַרכישופטער טראַן.

וואָס אים האָט אויף אייביק דער מלך פאַרלאָזן,
נאָר אייביק פאַרבליבן איז דאַרטן זיין רום,
און ווי עס באַנייען זיך צווייגן און גראַזן —
ער ווערט אויך אין פּרילינג באַנייט אומעטום.

איך מאַך זיך אַ וועג דורכן ברוכוואַרג און צאָמען,
די בליטן פון אוהל כ'שאַר זאַרגפעליק אָפּ,
און דאַרט, אין זיין טיף, ווי אין שוים פון אַ מאַמען,
אין שווייגן איך לאַז איצטער זינקען מיין קאַפּ.

איך מאך זיך א וועג דורך די צאמען פון צייטן,
כ'שאר אפ, ווי די בליטן, א יאר נאך א יאר.
א גאנצער יארהונדערט... איך לאז מיך באגלייטן
זיין גאנג, און זיין לעבן פון דור צו א דור...

דער נפטר שטייט-אויף און מיר לאזן זיך שפאנען
דורך לידיקע גאסן אוועק צו זיין היים.
אין הארץ מיינס פארבארגן זיין הויז אויף צעגלאנע
שטייט ווי א פארצויבערטער פאלאץ, געהיים.

איך האב עם נישט קיין מאל געזען אין מיין לעבן
און כ'וועל עם נישט זען... ס'האט מיין האנט נישט בארירט
זיין גלעקל ביים טיר, נאר מיר דאכט זיך, עם שוועבן
די קלאנגען אין חלל ארום, וואס וויברירט.

עס האט זיך, דאס גלעקל, אין הארצן פארקליבן,
באהאלטן אזוי ווי א גריל צווישן ווענט,
עס קלינגט ווי א ניגון פון יארן פארבליבן,
עס קלינגט ווי דער הערלעכסטער שפיל-אינסטרומענט.

כ'הער קלינגען די צייט: גארדאוואַיען, נאהייקעס,
דאס פאכען פון קנוט און פון פערדישן עק,
געפלאצטער פון פאנען און לידער פון שמרייקערס,
צערויסענע ברוקן און טראנען אין שרעק...

ער הערט אלץ, ער הערט אלץ, דער מאן פון צעגלאנע,
פארוונקען דארט אין זיין פאפירענער וועלט,
ער האט פארן דונער-געהילך פון מיטאנען
מיט בויגנס פאפיר זיין געהער נישט פארשמעלט.

דער מאן איז גראָד איצט אויף גזשיבאָזוסקע פּאַרנומען,
פּאַרזונקען אין אַנדערע בויגנס פּאַפּיר,
דער טינטער דערמאַנט אים אין קבר אין שטומען,
דאָס ווייס פון פּאַפּיר — אין תּכּריכּים-קאַליר.

דער מאן איז פּאַרנומען מיט קרקעס, עגלות,
מיט פּערד אין געוואַנטן אין טונקלע פּאַרדעקט;
ווי ס'פּאַכען פון מלאַך-תּמוּות די פּאַלעס —
זיי וואַרפּן אויף קינדער אַן אימה, אַ שרעק.

וואָס קומסטו מיר, טויטן-טוֹך, איצט אויפן זינען?
דער מאן פון צעגלאַנע איז לעבן, איז מוט!
אָוועק! איך וויל זען בעסער זיין פעלערינע,
זיך איינמוליען שמיל אונטער איר איז מיר גוט. —

ער האָט זי אויף אונדז, ווי דער אַדלער די פליגל
אויף עופּהלעך זיינע, פּאַרשפּרייט און פּאַרדעקט,
און דאַרט, פון איר וואַרעס, איז לעבן געשטיגן,
דאָס בלוט האָט געזונגען, דאָס ליד האָט געוועקט.

ער האָט זי פּאַרשפּרייט אויף אַ ווייטן מהלך,
נאַר קיין מאַל פּאַרדעקט, נישט די שייך, נישט די וואַר,
אַפּער איז, ווי פון אַ געווינערינס ליילעך,
דאָס שווייגן פון באַנטשען — געשריי פון אַ דור.

און ווי אַ בונטאַר הינטער פּאַלעס פּאַרבאַרגן,
ער מראַנט הינטער איר דעם נעמיראַווערס האַק,
פּאַרעקשנט זי ברענגט, קעגן שפּראַץ פון פּרימאַרגן.
די ליבשאַפט אין העלצער פּאַרבונדן, פּאַרפּאַקט.

געגאנגען פון איר איז א וונדערלעך קלינגען,
וואס אומעטום האט עס דאס ליד מיינס באגלייט.
דאס האט זי אין פאליש צעריסן די רינגען
פון בלייכן, געשמידטן פארמשפטנס קייט.

איך האב פאר דעם קלינגען אין וואגל דורך צייטן
געטראגן אין הארצן מיין ליבשאפט און דאנק,
ווייל ווי קאן דען זיין פון צעשמעטערטע קייטן,
צעריסן אויף הענט — נאך א שענער געזאנג?

נאך הער איך אין אוהל אן אפקלאנג פון פאליש
כאטש אויפן בית-עולם איז פארכטיק און שטיל,
אפרייל — און א פויגל זינגט-אויף מעלאנכאליש,
ווי זינגען וואלט ער פון א צווייטן אפרייל,

ווען ס'האבן אין פרילינג די ביימער געטרויערט,
ווייל ס'האבן קיין קנאספן שוין מער נישט דערבליט;
דער פלאס-ווארפער האט פון די לעכער געלוערט —
פארשרפען דעם פרילינג, פארצערן דעם צווייט.

דער נפטר זיך שלייכט צו פארפייניקטע קנאכנס
פון גוססן געטא — מיט ברכה און טרייסט;
עס האט אלע וואכן און ווענט דורכגעבראכן
די שארף און דאס שטראליקע ליכט פון זיין גייסט.

צו פינצערע בונקערס, פארבארגענע טיפן,
צו מורדים ער טראגט דעם נעמיראווערס האק,
איר שארף האט ביים צארן פון פאלק זיך געשליפן,
צו פאלן אויף שארבנס פון פיינט ווי א פסק.

אין שטילקייט די טיפן דאָרט זידן און גרימען,
א פונק צו א פונק ווערט געקליבן צום שמרייט.
זיין שטים, דאָכט זיך, הערט זיך אויך צווישן די שטימען:
דורך שטארבן מיט כבוד צום לעבן זיי גרייט!

די ביקסן אין אויפשטענדלער-הענט ווי מנורות,
באלייכטן דעם וועג צו נקמה און טאָט,
פאַר לאַנגע געדולדיקע עוולות פון דורות
עס פלאַצן די הערצער ווי ס'פלאַצט דער גראַנאַט.

און מויערן פלאַצן צעפליקטע אויף שטיקער,
עס שטיקט זיך דער ווילן אין רויד און אין בלוט,
עס פאלן די ווענט פון דער גענשע און דזשיקע,
נאָר ס'פאלט נישט ביי קעמפער די גבורה, דער מוט.

און אַט איז דער גיבור דער לעצטער אויף דעכער,
מיט פאַן און מיט גלאַריע און פלאַם אויפן קאַפּ,
ער קלעטערט צום הימל — און אויב נישט נאָך העכער.
דער כסא-הכבוד אליין רוקט זיך אָפּ.

און שטיל איז אין געטאָ, ווי אויפן בית-עולם,
די קעמפער די לעצטע פון לאַנג שוין אַוועק.
נאָר, דאָכט זיך, זיי גייען, פון שלאַכט-רוף באַפוילן,
צי אפשר פון מיינע מחשבות דערוועקט.

צום יאַרצייט אַהער זענען אַלע געקומען,
פון קראַמען און קעלערס. די פּרץ-שול גייט.
עס גייען די קינדער מיט העפטן און בלומען,
נאָר עפעס אַ שווייגן זיי אַלע באַגלייט.

זיי האָבן צום יאַרצייט גענומען זיך גרייטן.
נאָר האָבן דאָס ליד נישט דערלערנט צום סוף,
די גרוב האָט זיי אַלע פאַרשאַטן באַציימנס,
איין וואָרט פונעם ליד האָט געבעטן זיך: „האַף!“ ...

עס זאַמלען זיך אויף די סקעלעמישע ביינער
ביינאַכט אויפן אַלטן און חרובן מאַרק,
זיי שרעקן נישט קיינעם, עס שרעקט זיי נישט קיינער,
עס האָט זיי אַ קראַפט אַ געהיימע געשמאַרקט.

זיי ווערן שוין מער נישט פאַרשווינדן צעטראַגן,
ווען ס'קרייעט דער האָן אויפן פלוים בעת עס טאַגט,
דער נאַרישער האָן קאַן זיי מער נישט פאַריאַגן
זינט ס'האַט זיי דער דייטשישער טאַנק נישט פאַריאַגט.

זיי גייען אין טאַג אַריין אָפן, בפרהסיא,
עס שאַרכן תכריכים, עס קנאַקט דאָס געביין,
די חרובע שמאַט, וווּ עס ציט די פראַצעסיע,
וועט מער שוין קיין הפקדע קרעטשמע נישט זיין ...

און אַט איז די עדה דאָס טויער אַריבער,
פאַרפלייצט די אַלייען, די קברים פאַרדעקט,
אַ האַסטיקער טייך אין גערודער גייט-איבער,
און מיך — ער פאַרשווענקט ווי אַ שטיינדל ביים ברעג.

אַט גייט פון דער קלויז דער פאַרקלערטער מקובל,
די גייטאַרין גייט מיט דער נאָדל און שער,
דער מאַן מיט דער זעג, מיטן האַמער און הובל,
דער מאַן מיט געהייליקטער פאַן און געווער;

די אויפשטענדלער גייען, די שטערנס געלעכערט,
נאָר אונטער די שטערנס אַ חלום איז גאַנץ,
דעם טאָש פון פאַטראָנען, די פלאַמען פון זעכער,
זיי לייגן ביים אוהל אַוועק ווי אַ קראַנץ.

זיי האָבן די ווענט פון דער ענגשאַפט צעבראַכן,
די אייגענע קעפּ אויך צעבראַכן אין שטיין,
בכדי זייער טויט זאָל אויך זיין אַ נצחון,
דעם נפטר אין אוהל מודיע צו זיין:

מיר האָבן דיין נאָמען פאַר דורות גערעטעט
מיר האָבן אַ פאַלק פון דער בושה באַפרייט,
מיר האָבן די אייזערנע קייטן צעשמעטערט —
צו טראָגן אויף אייביק די גאַלדענע קייט.

1951

אויף קבר-אַבות

איך קום מיין פנים אין דיין טונקלער הוילעניש באַהאַלטן,
כ'לייג צו מיין קאַפּ צום שטיין, ווי צו אַ מוטערס שוים,
און פּלוצעם פּלאַץ איך ווי אַ וואַלקנבראַך מיט יאָמער אויס,
וואָס האָט אין האַרצן נישט געקאַנט זיך מערער האַלטן.

איך האָב געמיינט, כ'וועל אונטער דיין געוועלכונג רו געפינען,
ווי אונטער לאַנג-באַגערמן פאַטערלעכן דאָך,
נאָר שטיינער, שווערערע ווי דיינער, ליגן אויפן האַרץ אַ סך,
און ס'קאָן דער צער און אומרו נישט פון דאָרט אַנטרינען.

ווי דער, וואָס דעם געביין זיינעם אַ פאַנצער ביסט זינט יאָרן,
פּלעגט טיילן זיך מיט זיינע דלת אמות, מיט זיין שוועל —

איך בעט דיר, זאלסט זיך טיילן איצטער, טעמפל מיינער און געצעלט,
מיט שבת-יום-טובדיקע יידן, קברלאזע, אן א שפור פארלארן.

זיי אויך פאר כאריקן, פאר קולבאקן און האפשטיינען די לעצטע ווינונג,
פאר אלע ריטער און קדושים פון מיין אומה און מיין שפראך,
גיב רו דארט מארקישן און בערגעלסאנען אונטער דיין געוועלכטן דאך,
און ס'גאלד פון דיינע אותיות טו אן זיי אויף די קעפ ווי קרוינען.

א תיקון גיב זיי אלע דארטן, ווי אין אונדזערע מחשבות,
די, וואס נישט זוכה זענען צו א ברעטל און א שטיין,
אז איך זאל וויסן ווו צו קומען כאטש מיט בלומען און געוויין,
ווען עולה-רגל-זיין וועל איך אמאל צו דיר אויף קבר-אבות.

צו פרצן

כ'הייב אויף מיינע אומעטיקע אויגן,
צו דיין ליכטיקן געשמאלט
און בעט ביי דיין קלוגן בליק,
ביי דיין לויטערן גייסט —
טרייסט!

דיין שמאט איז געשענדט,
צוזאמען מיט דיין פאלק! — — —

באנמשע איז צו דער צייט אַוועק אין הימל,
נאָר בערל כאַנטשעס, וווּ איז זיין געביין?

אויפן אלטן מאַרק,
פאַרקאָועט אין אַ רינג,
שטייט דער לץ
אויסגעשניטן די צונג
און כליפעט אַ געוויין...

ס'איז נישט בייגעשמאַנען אונדז דער זכות
פון רבין פון „נאָך העכער“.
מ'האַט אויסגעהאַקט דעם וואַלד...
נישט דער משולח, נאָר ווינט צעטראַגט ס'געוואַלד.

אַרויס פון היילן און פון לעכער...
געשלאָסן בלייבט דער הימל פאַרן רוף
און ס'גייט דאָס פאַלק געבונדן, ווי אין שטראַף —

לאַמיר אויפהייבן די „דריי מתנות“,
וואָס זענען געבליבן אין שטויב,
פאַרשעמטע ביי ראַנד
פון ריזן-גרוב — פון אונדזער קבר,
כאַטש עס צימערט אונדזער האַנט,
ווי יעדעס שטויבל זיין עס זאָל אָן אבר —

לויפט דער ברחן אָן,
ווי אַ ווינט צעפלוויגן,
צעקרימט ביי אים דאָס מויל
צעשמיסן מיט אַ רוט...
— ס'איז די לעצטע שעה! —
כאַרכלט אויס ער,
נאָר אַלץ אַרום איז טויב און הויל — —
— די וועלט איז כולו חייב! — — —

כ'הייב אויף מיינע אומעטיקע אויגן,
צו דיין ליכטיקן געשטאַלט
און בעט ביי דיין קלוגן בליק,
ביי דיין לויטערן גייסט —
טרייסט!

אויב דער כוח פון ר' שלמה איז נאָך מאַכט,
זאָל ער ברענגען אונדז
דעם שבת!

בוכאַראַ — לאַדזש, 1945—1947.

פרץ אין געטאָ

זיי האָבן גענייט, גענייט, גענייט
פון גראָען פּאָדעם דאָס טויטן-קלייד.

האַט אײנע געזאָגט: איך בין שוין טויט,
נאָר כ'וואָלט נאָך געגעסן אַ שטיקל ברויט,

אַ שטיקל ברויט צו דער זעם,
אויף מיין צעבראָכן טויטן-כעט; — —

זאָגט איר די צווייטע: שוועסמער, איך וואָלט
גענייט דיר אַ קלייד פון לויטער גאָלד,

נאָר כ'ניי אויך פאַר מיר אַ טויטן-קלייד
נישט פון פּאָדעם און נישט פון זייד

נאָר פון טונקלען, שוואַרצן געוואַנד —
ווי די נעכט אין געטאָ-לאַנד.

זאָגט זיי די דריטע: שוועסמערל ליב!
איידער מען וועט מיך לייגן אין גרוב,

גיי אויפן הייליקן אָרט אַרויס,
גרייט פאַר נייטאַרינס דריי אַ שוים

אין דער שוואַרצער געטאָ-ערד
מיט יידיש כלום אין זאַמד פאַרטערט.

מ'האט זיי, די אַרעמע ניימאַרינס דריי,
געלייגט טויטע אין וואָגן ריי נאָך ריי.

פאַרהילט אין אַ טוך, שוואַרץ און דין —
אין פּרעם ברייטער פעלעריין.

1946

צו י. ל. פּרץ

אין טיפּן וואַלד-געפּלעכט, מיט שמאַמען דעמביקע פּאַרוואַרצלט,
דו מראַגסט די גאַלדענע קייט אויף רויטע מלענדיקע אַשן;
דו בויסט זיך איבער תּהומען בריקן פּון פּאַרשמאַרבענע לבנות,
און כּישוף הייליקן דו ציסט פּון אונדזער יידיש פּראַסמן לשון.

יצחק לייבוש פּרץ! כ'פּאַרנעם דעם וויינענדיקן ניגון פּון דיין פּידל,
ס'לבנהדיק געזאַנג אויף ברענענדיקע מויערן און דילן;
איך זע זיי ווידער — דיינע הייליק-שבתדיקע יידן,
גענערטע פּון דיין ליכט, וואָס וועט די רויטע ווונד פּאַרשמילן.

וואָס שמעקט אין פּידעלע? — פּאַר דיר דער סוד איז נישט פּאַרהוילן,
ווי נישט פּאַרהוילן פּאַרן אַדלער ס'איז זיין הויכער וואַלקן-פּלי;
עס ברענט שוין נישט די מנורה פּון דיין אַמאַליק יידיש פּוילן
אויף וואַלן זאַמאַשמשער און אין דיין שמעטל שעבערשין.

דו האַסט געוואַלט די יידן דיינע פּירן איבער חורבות
פּון וועלט צו שבת אייביקן, וואָס וועט די גראַע וואַך באַזיגן;
אַצינד גיי איך — אַ קינד פּון חורבן, אויף די אַשן באַרוועס
און זוך אין זיי דעם פּלאַם פּון פּאַלק — דעם גילגול פּון אַ ניגון.

איך וואנדל בלינד מיט זיי ביי דיינע זאמאשטשער פארטרוימטע וואלן,
די וועלט זי לאזט נאך נישט דעם קאפ פון נאכט באשיצן ;
א, וועק אונדז אויף מיט טרייסט, א, שיין אונדז מיט דיין ארעם,
מיר ווילן גיין, ווי דו, געפירט דורך פייערדיקע בליצן.

און אויב עס וועט דער וועג מיט שטרויכלונגען דא פול זיין,
נישט פארשעמען אונדזער ווייטיק וועט דאס יידיש לשון ;
פאר אונדז דו שפאנסט נאך אלץ מיט זון צעברעקלט אויף די ארעם,
און הינטער דיר — דיין פאלק אויף רויטע, טלענדדיקע אשן.

1946

שטילער, שטילער...

ביים קבר פון י. ל. פרץ

שטילער, שטילער...
דער האלבער קופאל איבער דיר —
אן איבערגעקערטע ים-מושלע.
ווי שטיל פלייצט דיין היילנדיק ליכט
איבער אונדז —
שטילער, שטילער ווי די שטילקייט.

נעמט אַוועק די געשטאַרבענע צווייגלעך
פונעם אלטן, פאַרוואַנעטן יאַרצייט.
לאַזט די קינדער אַוועקלייגן אויף טרעפּ
דעם ווייסטן חלום :
דעם קילן בלענד פון די קאַליע-בלומען
און דאַס הייסטע רויט פון וואַכנדיק האַרץ.

וואָס שווייגן אַזוי מיד די שטאַלצע מוליאַנען
געבויגן מיט גבורה ?

נעמט צו די נאכט פון זייערע ברעמען —
זיי ווילן עמעמען מיט ליכט אין דער שטילקייט.
עמעס דו אויך שטילער,
שטילער,
שטילער ווי די שטילקייט.

פון פולע קריגעלעך ליכט
טרינקען די קאליעס זייער חלום.
לאמיר צומראגן די ליפן,
וואס זענען אויך דורשטיק נאך ליכט.
נאר ווער וועט דער ערד, אונדזער ערד
פארשטילן די ווונד?
ווער וועט פארלעשן דאס רויט,
וואס פלייצט נאך פון די סמענגעס
אונטער דער ערד?
ווער וועט זיי היילן?
שטילער, שטילער —
דאס ליכט און די שטילקייט וועט היילן.

זיבן מאל גיי ארום דעם שטיין
און זאג:
דא ליגט דער ווייטסטער חלום פון דורות,
וואס איז נישט טויט.
דא ליגט דאס טויטע, שלאפנדיקע הארץ,
וואס איז נישט טויט.
דא שלומערט די ווייסקייט פון אלע טויבן,
וואס הימן
די פליסנדיקע סמענגעס אונטער דער ערד
אזוי שטיל —
שטילער, שטילער ווי די שטילקייט.

באקלאַגט נישט דעם טויטן —
דעם טויטן, וואָס עמעמט צווישן אונדז.
באקלאַגט נישט דעם געשמאַרבענעם,
דעם געשמאַרבענעם, וואָס עמעמט צווישן אונדז.

נידער אַראָפּ מיטן אַוונט-שמערן צום שמיין.
דער קאַליע-חלום וועט פאַרווישן דעם נאַכט-נעפל.
און ווער וועט פאַרווישן דעם שאַטן?
די קינדער,
וואָס שמעלן די קריגעלעך ליכט,
זיי וועלן אַוועקנעמען דעם שאַטן פון דער ערד.

און זייער אויגן-געבעט,
וואָס איז ווייס און פאַרשמילט,
וועט אונדז היילן —
שמילער, שמילער ווי די שמילקייט...
וואַרשע, אַפּריל, 1950.

פּרץ קאַפּ

דיין קאַפּ איבער אונדזער יידישער וועלט:
דיין זעל איבער אונדזער בלוט, אונדזער פלייש;
דיין ניגון דער טיפער האַלט אונדז באַזעלט:
איז עמוד-הענו, עמוד-האש.

געלייטערטער טרויער, לויטערע פרייד:
דאָס ליכט פון פאַרהילטן דור ליכט פון דיר;
מיר זוכן דיין פלאַם אין קוואַלן פון פרייד,
צעגלאַנע נומער איינס — נאָך ליכטיקט דיין מיר.

מיר זינגען דיין שבת, לעבן דיין מאָג,
און עולה מיט פרייד דיין ליכטיקן וועג:
מיר מעסטן דיין מאַס און וועגן דיין וואָג,
מיר טרינקען דיין ליכט אין פינצטערע טעג.

ווי שמיל מיר דערגייען, נענטער צום שוועל,
אַ פלעמל פאַרלעשמ זיך, עפעס גייט אויס:
צי וועט עס נאָך איין מאָל אויפלייכטן העל,
צי שווינדט עס פון לעצטן אויפלייכט אַרויס?

מיר בלאַנדזשען אַלץ טיפער אין וואַלד:
אין אַנקום פון דיר געהייליקט איז אַלץ.
אַן מעם אונדזער מאַלצייט אָן דיין געשמאַלט,
ווייל דו ביסט דער האַניק, דו ביסט דאָס זאַלץ.

נייאַרק

י. ל. פרץ

כ'ווייס נישט ווי מען רעדט צו א טויטן שרייבער,
שרייב איך צו דיין לעבעדיקן מאַנומענט.
אפילו ווען מיר זאלן זיין יורשים-איבערשרייבער,
האַבן מיר דיך אויפגעבויט
מיט דער פרייד פון אונדזערע הענט.

ביסט גרעסער נאָך ווי דו ביסט געוועזן,
ביסט הייליקער פון שרייבעריי.
מיר האַבן אונדזער געזאָנג אין דיר אַריינגעלעזן,
דורך די טויטע יאַרן, וואָס זענען פאַרביי.

די וועלט איז נישט אונדזערס.
אויף די זאָמדן קריצן זיך נישט איין אונדזערע טריט,
אַבער אַן דיר וואַלטן מיר געווען נאָך ווייניקער,
מיר וואַלטן געווען צעטיילטער, נישט אייניקער,
ווען וואַלט אונדז נישט געשאַנקען פון יידיש דאָס געמיט.

יידיש לעבן, האָסטו געלערנט,
איז מאַרגנדיק אין יעדער היינט.
אונדזער מתנגדישקייט האָסטו פאַרחסדישט,
אונדזער דראַנג צום דרויסן — פאַרידישט,
אונדזער האַפט פאַריום-טובט און כאַשיינט.

מיט יונגשאַפט האָסטו באַהנט
דעם פאַרבייזטן ספר.
מיט דיין שעפּערישן אַ סך,
פון אַ פולער האַנט,

האַסט געגעבן אילוזיע פון לאַנד
צו רוהניות פון שפּראַך.

ביי זיך אַליין האַסטו כסדר געבאַרגט פייער,
פון ליד צום מעשהלע,
פון מעשהלע צום שפּיל,
פון שפּיל צו נעאַ-יידישן סטיל.
צום מאַיעסמעטישן שטעל,
צום וועגווייזערישן באַפעל.
צום ווייטסמן נישט-הי,
צום העכערדיקן פּלי.

ס'האַט דיר געפאַסט די פעלעריגע,
ווען ביסט געקומען מיט קינסמלערישער מינע,
און מיט לעבעדיקן ווילן
איינצושטילן די מתים אין פּאַליש און אויפן אַלטן מאַרק.
ליב איז אונדז די לאַסט פון דיין גרויסקייט,
דיין דענקמאַל אויף אונדזער קאַרק.

1945

פרץ אויף די זאמאשטשער גאסן

א

זומער, פארנאכט, די שויבן בלאסן.
 יצחק לייבוש שפאצירט אויף די זאמאשטשער גאסן.
 די פארקאפטשעטע לאמטערנס פלעמלען.
 פרומע שמערן צינדן אן די בלוי-פארטרוימטע הימלען.
 עס אומעטיקן די קילע, קעלערדיקע פאטשענעס,
 די נידעריקע ציגל-געמויערטע הייזער.
 אויפן טורעם-זייגער שאמענען די ווייזער.

יצחק לייבוש שפאצירט איינער אליין.
 די פינצטערע הויפן, די געדרייטע דורכגענג —
 מונקעלע, פארציטישע היילן.
 בים שמאט-מויער שרעקט
 די חרובע פעסטונג-מויער.
 שווארצע קראען קראקען
 אויף די פארמאכיקטע, קרישלנדיקע זיילן.
 און יידן לויפן אין אלטן בית-מדרש אריין.
 חומש מיט רש"י, א פרק משניות, א בלאט גמרא
 ווערט קלוג פארטייטשט אין הארציק, זינגעוודיקן יידיש.
 יצחק לייבוש ווייסט דאס געבראכענע געמיט פון יעדן יידן.
 אין די פארנאכטן, נאך מנחה-מעריב,
 ביי צעקארבטע, פארחלבטע טישן
 לייכט אויף דער גלויבן, דאס לויטערע האפן,
 און דער טיפער, טרייסטנדיקער פרידן.
 דער גלות-עול פאלט אראפ,
 אין די הויכע הימלען שוועבט דער קאפ...
 יצחק לייבוש דערפילט דורותדיקע בענקשאפטן אין אים זינגען.

פארצימישע, גארנדיקע ניגונים יונג, גלויביק קלינגען.
אונטער זיינע פלינקע טריט צימערן אויף סאמעטענע שאַטנס.
אין איינזאמע, שמילע בית-מדרש ווינקלען
שאַקלען זיך אין ברייטע, לאנגע מלית-קטנס,
די טרויערישע, פרומהארציקע יוחנן וואסערטרעגערס,
די פארהאָרעוועטע, שווייגנדיקע דאָרפנייערס.
גאַנץ און ריין זייער גלויבן.
זייערע מעשים ערלעך, פרום און פשוט.
דורך טרויעריק, פארטרערטן תהילים-ניגון
זיי רעדן יעדע רגע צו גאָט — — —

שמילער ווערט יצחק לייבושעס פארטראַכטער גאַנג.
דאָס פריידיקע האַרץ — לויטער געזאַנג.
און — אַם דערהערט ער קינדעריש געוויין.
ביי אַ בלאַטיקער שוועל בלייבט ער שטיין.
ער בייגט זיך איין.
זעליקל שוסטערס יינגל זיצט איינער אַליין און וויינט:
איך בין הונגעריק, איך וויל אַ שטיקל ברויט.
דאָס יינגל אויסגעדאַרט, קליין.
עס בלאַסט זיין דינע הויט.
יצחק לייבוש נעמט אים אויף זיין שוים,
ווישט זיינע טרערן אויס.
ער קויפט אים פרישע בייגל מיט פומער.
און ביידע שפאַנען זיי פון שטאַט אַרויס,
איילן פאַרביי דעם פריצם גיטער ...
זומער-נאַכט שמעקט אויף מיילן און מיילן.
יצחק לייבוש נעמט דעם יינגל אַ מעשהלע דערציילן:
נישט אייביק וועט די אַרעמקייט געוועלטן.
אויפשיינען וועט אַמאָל דאָס לאַנד פון ליכטיקע געצעלטן.
אַ יידיש יינגל דאַרף זיין גרייט
צו גיין אין שטרייט,

ביז דאָס גרויסע, אויסגעבענקמע גליק
 וועט אומעטום זיין פאַרשפּרייט,
 און דאָס וואַרעמע, כּרודערלעכע ליכט
 אין אימלעך האַרץ פאַרזייט.
 שמייכלנדיק דרימלט דאָס יינגל איין אין זיין שוים.
 די בריק איז אויפגעהויבן, פאַרשלאָסן.
 דאָס טוויקע פעלד מיט שמערן-שיין פאַרגאַסן.
 ביז די נאַכט לעשט זיך אויס.
 פּרימאַרגן-זון שטראַלט אויף
 אויפן טורעמדיקן הויז — — — —

ב

יצחק לייבוש פּרץ שטייט אין וויסטן מאַרק טרויעריק, אליין.
 זיין קאַפּ זילבערדיק באַשנייט.
 נישטאַ קיין גאַסן, קיין פּאַטשענעס, קיין הויפּן.
 יידן לויפּן נישט אין בתי-מדרשים, אין חסידים-שטיבלעך.
 נישטאַ וווּ צו איילן.
 טויט און חורבן אויף מיילן און מיילן.
 דער נאַצי האַט מיט מעסער און פּלאַם
 פאַרטיליקט ביזן וואַרצל-שמאַם.
 אַרום דער חרובער, גרויסער יידישער ביבליאָמעק
 שאַרקען פאַרבלומיקטע, צעריסענע בלעמער.
 אַלט-שמאַט און ניי-שמאַט
 באַדעקט מיט הויפּנס ליים און צעקרישלטע ציגל.
 און אומעטום יידן-קברים אויף פעלדער, הינטער ביימער,
 הינטער בריקן, הינטער פאַרשרפהטע ווענט.
 און שלאַכטן פאַרבלומיקטע, צעשנימענע, ווי מענטשלעכע הענט
 שטרעקן זיך קיין קאַמאַרעוו, לאַשטשעוו, מישעוויץ, שעברעשין,
 אַזש ביז די קאַלך-אויונגס אין לובלין.
 צווישן חורבות, צווישן אַש און פּראַך,

שטייט יצחק לייבוש פּרץ טרויעריק, אליין,
און וויינט אויפן אימהדיקן באַרץ.
דורכגעווייקטע, צעריסענע בלעטער ווינטיקן.
די הימלען בלוטיקן.
פאַרשטיקטע יידישע ווערטער יאַמערן —

יצחק לייבוש פּרץ שטייט און וויינט.
זיין קאַפּ זילבערדיק באַשנייט.
זיין האַרץ ווערט מיט הייליקן צאַרן אַנגעקליידט:
געראַנער, דיין לאַנד זאָל ווערן וויס און לער!
רויטאַרמיער, בערלין צעשמער!
נעם נקמה פאַרן הייליקן בלוט,
פאַר דער ריינער, קינדערישער, יידישער טרער.
זינגט אויף אין אים דאָס ליד
פון שיינענדיקן העלדנמוט:
יידן זענען נישט שוואַך, נישט געבראַכן געוואָרן
אונטער פייניקערס טויטנדיקער רוט.
אויפגעשמאַנען זענען אין דער וואַרשעווער געטאָ
די יוחנן וואַסערטרעגערס, די בערל שניידערס, די מקובלים,
און די צניעהדיקע יידישע מעכטער.
א, האַרציקע און ריינע,
ווער איז דען פון אייך געווען העלדישער אין שלאַכט?
ווער איז דען פון אייך הייליקער, גערעכטער? —

א, מיין מאַרטירער-פאַלק,
ביסט אויסדערוויילט, גרויס און הייליק,
ביסט גלויביק, מוטיק און אייביק!
נאַכט, ווייסע הימלען שימערן.
ביי דער לבנה פּרירן די טרערן אין די ווייסלען.
די שמערן זיין שמיל געוויין הערן — — — —

1945

י. ל. פרץ

דורות, ווי שיכטן פון באַדן
מיט אוצרות פון צייטן געלאַדן,
מראַנגן דעם רוי-שמאַף פון נעכטן
פאַר גראַז-וואַרצלען יונגע — פון היינט ...
ס'ווערט דימענט אין חושך פון מינען געגראַכן —
דער היינט ווערט אין נעפל פון עבר געקלערט.

פון טויט שאַפן לעבן,
פון פוילעניש בליטן,
פון אומקום אַ ליימער צו זוניקער ערד
איז דעם קינסטלער פון קינסטלער באַשערט:
ער איז דימענט-גרעבער,
ליכט-צינדער
שמענגן-טרעטער און בריקן-לייגער
פון שיכט צו שיכט
פון דור צו דור.

דורות ווי כוואַליעס פון רוישיקע ימען,
דורות, ווי רינגען אין אוראלטע שטאַמען,
ווי קוואַלן, באַהאַלטן אין פאַלדן פון באַדן
מיט צויבער און סודות פון פאַלק איבערלאַדן,
קלייבן אַפּ חכמה און חנען פון יאַרן
און ס'ווערט אינעם פאַלק אַזא זשעני געבאַרן.
אַ זעער
אַ נביא מיט פליגל, מיט פייער,
אַ קינסטלער-אַנטדעקער,

א קינסטלער-באנייער
אין קרייז-לויף פון אייביקן גאנג
ווי סוף איז אן אנהייב
און אנהייב — א סוף.
באסטאן, 1945

פּרץ — די פּוילישע יידן

כ'האַב דיך געזען היינט, יצחק לייבוש
עלנט און אליין; נישט אַרומגערינגלט פון פּוילישע יידן;
נישטאָ דיינע חסידים און אויך דיינע מתנגדים — נישטאָ.
נאָר דו ביסט דאָ און וועסט אייביק זיין דער לייכט-טורעם.
פּרץ! פּרץ! פּרץ! סע מיינט דאָך אויף שמענדיק
זענען יידן פאַרבליבן אין דיין שרייב-פורעם.

כ'האַב דיך געזען היינט, יצחק לייבוש;
עלנט און אליין, אין אַ טרויעריקן לבוש,
ביסט געשטאַנען פאַריתומט אין דיין יידנלאַזער וואַרשע
פּרץ — אין אַ יידן-אויסגערייניקטער וואַרשע? — ווי, ווי!

כ'האַב אַריינגעבליקט אין דיין קאַבינעט:
ביסט געשטאַנען מיט דיינע הענט אַנגעלענט אויף דיין שרייב-מיש,
דער קאַפּ אַראָפּגענייגט, נאָר דיין בליק — אַ ווייטער;
צי האָסטו שוין די שוידערלעכע וויזיעס געזען אין פאַרויס?
דיין אומעט אין גרויקייט קרייזלט זיך ווי שניי,
דיין וועזן איז ווי רויך וואָס שטייגט כמעט שטייענדיק
אין אַ פאַמעלעכדיקן אויפגאַנג צום הימל,
געטריבן פונעם ברענענדיקסטן סקעפטיציזם און יידישער אמונת באַפליגלט.

כ'האַב דיך געזען היינט, יצחק לייבוש פּרץ,
ווער סע וועט נאָר וועלן, וועט דיך שמענדיק זען
און מיט דיר — די דורותדיקע, לעבעדיקע, פּוילישע יידן. —

לאַס-אַנדזשעלעס, 1945

א פארלוירענער ניגון

אין געמאט איז שמיל, עם שווייגן די שטיינער,
פון קעמפער עם רויכערט דאס אש און די ביינער.

די ערד פון בית-עולם מיט בלוט דורכגעקנאטן,
עם הייבט זיך פון קבר א געבויענער שאטן.

פריץ צום אלטן מארק נעמט שפאנען,
דער לעצטער ייד אוועק איז פון דאנען.

ער זעצט זיך אוועק אויף א שמיין דערנעבן,
ער הערט א ניגון — א ניגון פון לעבן.

פון בערג און קברים דער ניגון געשפונען,
דער פארלוירענער ניגון האט זיך געפונען.

ער זעט דריי מיידלעך מיט טרויעריקע שטימען,
„די נייטאָרינס דריי“, זיי שפינען און שפינען...

זיי שפינען און שפינען די בלוטיקע פעדעס,
טויט האט פארשלונגען דאס לעבעדיק לעבן.

און באַנטישע שווייגט מיט פארשמארמע אויגן,
די נייטאָרין זיצט איבער אים איינגעבויען.

זי שפינט, און זי שפינט, דער פאָדעס נעמט שטראַלן,
א פאָדעס פון זון אויף זיין ווונד איז געפאלן.

שטיל איז אין געמאָ — אַליץ איז אַנטשוויגן
זי שפינט, און זי שפינט דעם פאַרלוירענעם ניגון.

ערגעץ ווייט ער הערט דאָס געזאַנג פון חסידים,
דער ניגון ער וועקט די פאַרגליווערטע יידן.

פּרין לייגט זיך אין געמאָ אַנידער:
„איך וועל בלייבן מיט אייך, פאַרפייניקטע ברידער.

איך האָב ביים לעבן מיט אייך זיך געברידערט,
איך וועל אויך אין טויט מיט אייך זיין פאַרגלידערט!“

דער פאַרלוירענער ניגון האָט זיך געפונען
און העלט אין געמאָ מיט אייביקע זונען.

ניו-יאָרק, 1950

צו י. ל. פּרץ

ווען אויפזאַמלען וואַלסטו געקאַנט אַלע טרערן,
די זיפצן די שטילע, דעם יאַמער דעם שווערן,

דעם מוט פון די העלדן, די גרויסע נשמות, —
אַ הערלעכן קראַנץ וואַלסטו געהאַט פון מתנות! ...

עס האָט זיך געדוכט, אַז נישטאַ איז שוין קיינער ...
נאַר זע — אויף די חורבות, אין טאַל פון די ביינער,

אַ ייד ווייזט זיך ווידער — באַקאַנט איז זיין פנים.
ער לעבט און איז דאַ, אויף להכעים די שונאים!

פון וואַנען געקומען? אַוווּ זיך באַהאַלטן?
פון טויזנטער מיילן? ... פון לעכער, פון שפּאַלטן?

פון טויזנטער-טויזנט פאַרבליבן איז איינער,
דאַס אומגליק צו זען און דעם בראַך צו באַוויינען, —

באַוויינען דעם בראַך ... פון דאַס ניי אַנצוהייבן
דאַס לעבן אויף חורבות מיט מוט און מיט גלויבן!

און ס'הערן די וויסמעס, די קברים מיט חידוש
די לאַנג שוין פאַרגעסענע קלאַנגען פון יידיש ...

פון מזרח אַ מיידל, פון מערב — אַ יינגל —
און ווידער באַהעפט זיך אַ רינג צו אַ רינגל.

אויף ערדן, פון וואַנען פאַריאַנט איז דער טויט,
נעמט ווידער זיך שמידן דיין גאַלדענע קייט! ...

חאַרשע, 1951

יצחק לייבוש פרץ

צו דער הויך, צו דער טיף, צו די בערג,
צו דער ווייט, וואָס איז נעענטער ווי נאָענט
איז דיין דרך געווען: —
גערופן, געוועקט און געמאַנט...

צום כסא-הכבוד און העכער
האַסט דעם צדיק געפירט.
און פון קידוש דעם בעכער —
מיט געטלעכע ליפן באַרירט.

און איבער די שרפים, מלאכים
האַסטו דעם מענטשן געשמעלט, —
אין זיינע ערלעכע מעשים,
וואָס האָבן דעם פינצטער פאַרהעלט...

צו הימלישער הויך, „אויב נישט העכער“
האַסטו דעם רבין דערהויבן: —
פאַר אַ פויער, צו סליחות פאַרשמעלט,
וואָס הייצט אָן אַרעמאַנס אויוון...

און דיינע מתנות, די דריי,
זענען ביים פאַלק מערער ווערט
ווי אַלע די אוצרות פון גאַלד,
וואָס ליגן פאַרבאַהאַלטן אין דר'ערד...

האַסט מיט געשליפענעם וואָרט,
און מער נאָך — מיטן פינטל נאָך אים...

ווי אַ כהן-גדול פון קדשי-קדשים
געלאַזט הערן דיין שטים.

האַסט גערופן צו אלימפישער הויך,
צו מענש און געטער פאַרמעסט;
אין פאַלקס-נשמה געזען —
דאָס שענסט, דאָס בעסט, דאָס גרעסט ...

פאַר דעם האַלט דיך טייער דאָס פאַלק,
איבער דער וועלט וואָס שפּאַנט,
און צירט דיר, מיט דער קרוין
פון מלכות אין יידיש-לאַנד.
האַיאַנע, (קובע).

„ביינאכט אויפן אלטן מארק“

שארן זיך שאטנס סוטלע
אויפן מארק פון דער גאולה
ביינאכט.

קיין ליכט-שיין, קיין אַנזאג פון טאגן.
קעץ נאר מיאוקען און קלאגן
און ס'רודערט פארביי-ווי א וואגן
און קראכט.

רעדערט די שווארצע עגלה
אין בית-עלמינשער שמאט,
ווי א קללה
פון גאט.

פינצטערער מארק ווי א פגר.
שלאגט אויס דער שמאטישער זייגער
פארשפעטיקטן „צוועלף“,
די גלאקן מיט צינגער פארדריקטע,
שטומען און וואכן פארשטיקטע,
ווי וועלף.

נאר אַט דוכט אַ פייערל צינגלט :
אין יידישן שולכל צעפינקלט
נר-תמיד.

אַ מת אין אַ קיטל אַ ווייסן,
טוט נאכטיקע שמילקייט צערייסן
ביים עמוד.

— ואף-על-פי שאיני-כדאי!
רבנו דעלמא, איך שריי:
מאין, מאין, מאין? —
מאין, מאין, מאין? —
באהעפטן זיך קולות און שרייען,
דערגרייכן די שיערי שמים,
וואס זענען פארמאכט.

שפרייטן זיך שאַמנס סוטולע
אויפן מאַרק פון דער גאולה
סוף-נאכט.

אין שולעכל שוין גאַנצענע עדה,
ביי יידן נישטאָ קיין צעשיידונג,
בעת אַ סכנה און גזר.
דער שמש, דער כּמלן, דער שמומער,
דער פּאַסטער, דער צדיק האומה,
אין צער.

— און כל זמן די חשכות פאַרשווינדט נישט,
און כל זמן די ליכטיקייט צינדט נישט
דעם ראַנד פונעם מזרח אין רויט, —
לאַמיר זיך אַלע פאַרבינדן,
עס וועלן נישט אויסרייסן ווינטן
די זריעה וואָס טיף אין דער בייט!

די עדה מיט גאַט אין באַהעפטונג. —
נאָר בלינדע פאַרצוקנדע קרעפטן
אין שולכל זיך רייסן צעברומט.
די מתים די קימלען צעפליקן,
די תּפילות אין האַרצן דערשטיקן —
און בלייבן פאַרשטומט.

קראכן די ווענט פונעם שולכל.
דער רבי אליין נאָר ביים שולחן
פארשעמט,
אמונה פארוואַרצלמער דעמב. —
— פינצמער זאַל זיין, —
איך באַפעל!
קיין טראַפנדל שיין
אויפן שוועל!

די מתים אין לעכער פארקריכן,
סוף-נאכט צו אַ הייל איז געגליכן,
דער רבי דער הימער באַפעלט:

דו מאַרסט נישט קיין ליכטיקייט גיבן
צו די וואָס אין הייל דאָ פאַרבליבן, —
אַז די וועמען ליכטיקייט פעלט!

וואָס לענגער די נאכט זיך דאָ ציט
בעט אַליץ דעם בורא, דער תפילהדיקער ייד:
— פינצמער זאַל זיין, קיין טראַפנדל ליכט!
און נאכט איז פאַרטאַניק-געדיכט.

מעקסיקע, 1954

פרץ איז אַרויס אויפן אַלטן מאַרק

איז פרץ אליין איצט אַרויף
 ביינאַכט אויף דעם מאַרק אויף דעם אַלטן, —
 געמיינט, נתן שיכור נאָך זויפט
 אין ווינקל פון טויער באַהאַלטן — —
 נאָר ס'פּוסטעוועט גרויליק דער הויף
 און ווינטיקט מיט אַמעס מיט קאַלטן.

קיין יידענעס רעדן נישט מער
 אַראָפּ, צו די קרעמער, פון גאַנעק...
 פון יידישע שויבן די לער,
 זי שרעקט און זי פינצמערט מיט פאַניק — —
 עס פייפט זיך אַ לידעלע ווער, —
 ווער איז עס? ווער גייט עס? — ס'איז יאַנעק.

ס'איז יאַנעק, אַ הונט, ביי דער זייט,
 וואָס שניפט און זוכט ווערימלעך, גרילן — —
 וואַרפט יאַנעק זיין גושיבע פאַרשייט,
 שפּאַנט גיכער דורך מאַרק דורך דעם שטילן...
 עס גאַפעט דער הונט, — שוין אַ צייט
 ווי ער האָט נישט אויף וועמען צו בילן — —

דער הימל, אַ ברייטער און פול,
 ער הענגט איבער מאַרק, ווי אַ גאַרילע
 וואָס קוקט דורך לבנה-שפּאַקול
 אויף מאַרק — אויף געשמאַרבענער ווילע — —
 צעברענט און צעהאַקט שמייט די שול,
 ס'געפינט זיך קיין מת דאַרט אַפילו — —

ס'איז האַלבנאַכט, — די קברים פאַרמאַכט — —
 מצבות — צעשטיקלמע שטיינער — —
 די מתים אין אַט אַזאַ נאַכט
 זיך שרעקן צו ווייזן די ביינער — —
 ווער קלאַגט עס? — ווער שרייט עס? — ווער לאַכט? —
 ס'איז קיינער, ס'איז קיינער, ס'איז קיינער — — —

די דעכער צעבראַכן, צעקרומט,
 אויף לידיקע יידישע הייזער,
 דער מאַגיסטראַט-זייגער נאָך שטומט
 און ס'גליווערט זיין איינציקער ווייזער — —
 עס דאַכט זיך, אַז עמעצער קומט,
 ס'איז יאַנעק — דער איינציקער שפּרייזער — —

פון דעכער ביז ברוק, טראַטואַר,
 די שאַטנס זיך אימהדיק הילן...
 אַן אומהיימלעך פיינלעכער צער
 עס שטייגט פון דעם חושך דעם שטילן.
 די פענצטער, אין פינצטערן שמאַר,
 ווי גרויסע שוואַרצעגלאַזיקע ברילן — —

אַ שווייגעניש, קיינער נישט רעדט,
 קיין שילד און קיין לעמפל, קיין פלעמל — —
 געקומען די נאַכטישע שפעט,
 צעלייגט אויפן מאַרק זיך און דרעמלט — —
 שטייט פּרין פאַרגאַפּט און ער זעט, —
 דער חושך נאָך טיפּער ווי דעמאַלט — —

אין שטילקייט טוט פּרצעס בליק
 די ווייטקייט אין זיך אַריינשעפּן,
 פון הימל ביז ערד, הין און קריק,

געקוילעטע קינדער אויף טרעפן — —
געהאָנגענע, — טויזנטער שמריק
נאָך טויזנטער העלדזער זיך שלעפן — — —

די מתים נישט מער אין קיין ראָד
מיט שפיל, מיט געזאָנג אזוי האַסטיק — —
קיין קראַם דאָ, קיין קלויז און קיין באָד —
די שטעטלשע יידישע פּלאַסטיק — —
אין נישעם — קיין שטיין און קיין גאַט —
אַ קרומער און דראַענדער סוואַסטיק.

די שוואַרצקייט פון מאַרק זיך צעטראַגט — —
דער בלעכענער האַץ וויל נישט קרייען — —
דער בדהן און פרוש — אין ראַג —
צוויי גלויקע פּלעמלעך, זיך דרייען...
דורך שפּאַלמן פון פּאַרן פּאַרמאַג, —
מיליאָניקע פּלעמל-אַרמיען — —

פון אומעטום קומען זיי איצט
אויף נאַכטיק אַלממאַרקישער בינע — —
דער חושך ווערט שפּיזיק פּאַרשפיצט
מיט פייערלעך שאַרפע און דינע — —
פון פּרצעס בליק רייסט אַ בליץ — —
אַ פייער-פּלאַג — זיין פעלערינע — — —

איז רויכיקער פּלאַמיקער ים
געשטינגן צו הימלישע הויכן — —
קיין גרענעץ, קיין אָפּהאַלט, קיין צאַם
אין פּאַלקישן פייער צו טויכן — —
האַט פּרץ — אַ לויכטנדער פּלאַם —
געפּלאַטערט אין דער מיט פון די רויכן — — —

מעקסיקע, 1951

צו פרצן

מיר זעען דרך א טיף-פארקלערטן,
 שמרענג און שארף דו קוקסט אונדז אן;
 נאָר וווּ מען קומט, דיין נאָמען הערט מען,
 דיין נאָמען פלאַמערט ווי אַ פּאַן;
 ווי אַ פּאַמער אַ געמרייער,
 ביסט געוועזן, זאָגט דער לערער,
 ווי אַ פּאַמער — אויב נישט מערער.

פון אַליץ וואָס איז פאַרשימלט, אַלט,
 ביסטו געוועזן דער צעשטערער;
 דיין וואָרט גערופן האָט, געשאַלט,
 געלייטערט און פאַרשענערט;
 און ווי אַ פּאַקל ט'דיין געדאַנק
 דעם וועג באַלויכטן פאַר די מאַסן,
 האָסט געלערנט זיי געזאָנג,
 האָבן ליב און קענען האַסן.

זאָגן מיר איצט קלאַר און שטאַליץ:
 „ס'איז די וועלט שוין נישט קיין הפקר“
 און ס'איז נישט מער דאָס פּראָסטע פּאַלק,
 קיין „באַנמשע שווייג“, קיין במלן שלעפּער,
 מיר גייען צו די מעג די העלע,
 געאַרעמט מיט די פעלקער-ברידער,
 און שוואַרצע, ווייסע, ברוינע, געלע,
 אין גאַנג זיי זינגען דינע לידער.

האַסט אַ סך, אַ סך פאַרווייט,
האַסט אַ סך געבויט אונדז — בויער.
נאַר אונדזער בליענדיקע פרייד,
איז אויסגעמישט מיט טויפן טרויער;
אונדזער וואַקסנדיקע פרייד,
איז געוואָרן טיף פאַרווונדעט —
„טרייסט מיין פאַלק, עס דאַרף די טרייסט“ —
זי שמידט דעם גייעס גרויסן ווונדער...

בוענאַס־איירעס, 1951

ביינאכט ביי דעם פּרץ-סקווער

ביינאכט, ווען די גאס ליגט איינגעדרימלט, ביי דעם פּרץ-סקווער —
מיטן נאָמען אויפן סלופ דעם אייזערנעם, דעם הויכן —
(ווען די אלטע הייזער שלאָפן אונטער העלע שמערן) —
דערזעט מען פון אַ זילבערנעם טומאן אַ גייסט אויפמויכן,
נביאיש בלייבט ער שטיין פאר דיר — אַ ליכטיקע געשמאלט,
דאָס פנים מיסערעיעז, איז זילבער-מאָט באַשמראַלט,
די גרויסע מילדע אויגן לייכטן טרוימענדיק צעבלענדט,
ער האַלט אַ ספר, מישט די בלעטער מיט די צארטע הענט.

אַרום אים — טויכן שאַטנס אויף, פּודותדיק און מאָט —
דו זעסט קיין פּנימער, נאָר קעפּ באַשמריימלטע, מיט גרויע בערד,
אין אַמלאַס-זשופיצעס, גאַרטלען טראָלזיקע, וואָס גרייכן ביז דער ערד,
די ווייסע הענט, די איידעלע, זיי ציען זיך צו אים מיט אַ געבעט,
ווי כּהנים ביי דעם דוכענען — שמרעקן זיך די הענט צו דעם פּאַעט,
וואָס שטייט ווי אַ שמראַלן-זייל און בלעטערט בלאַט נאָך בלאַט : —

דו הערסט די בלעטער רוישן ווי כּוואַליעס אינם ים, ביי נאַכט,
ער שטייט אַרומגערינגלט פון נשמות הייליקע, פון „די גאַלדענע קייט“.
די אַמלאַס-פּאַלעס בלאָזן זיך אין ווינט, די לאַנגע בערד צעווייעט,
די שאַטנס וויגן זיך, דו הערסט ווי אַ געפּליסטער — פון אַ ווייטער וועלט,
זיי בייגן זיך צו מזרח-זייט, צו מערב-זייט, ווי ביי תּפילות, פּרום,
די נאַכט איז פול מיט צער, דו הערסט אַ סודותדיק געזשום :

דאָס קומען זיי, נשמות לויטערע, פון די ווייסל-ברעגן, דאָ אַהער :
— שלום, פּרץ, שלום! — דערגרייכט ווי אַ כּוואַליע-רויש צו דיין געהער.
נאָר באלד ווערט די וויזיע מאָט, מיסערעיעז פאַרשמעלט.
די לבנה קוקט אומעטיק איבער דעכער צו דער ווייטער וועלט.

ווען איך שטיי פאר זיין פאָרטערט

ס'איז תמיד ליב מיר קוקן אויפן בילד פון י. ל. פּרץ,
וואָס ליכטיקט אין מיין שטוב, אַראָפּ העל פון דער וואַנט:
פון זיינע אויגן לייכטן מעשהלעך פון פּוילן-לאַנד,
פון שבתדיקע יידן, וואָס שמראַלן אויף ווי טרוימען —
איך שעפּ פון בילד אַרויס זכּרונות, מיט דרך-אָרץ!

ווי תלמיד פאַר זיין גרויסן רבי שטיי איך אָפּט פאַרקלערט:
ער האָט דאָך אין מיין יונגן האַרץ דעם ערשטן טרוים דערוועקט
אַ וועלט, אַ מיסמעריעזע, סודותדיק פאַר מיר אַנטפלעקט:
„ביינאַכט אויפן אַלטן מאַרק“, „אין פּאָליש אויף דער קייט!“
און וויפל מאַל האָב איך אין טרוים זיין „מאַנישן“ געהערט!

קוק איך אין זיינע גרויסע אויגן, פול מיט טרוימען —
לעבט אויף מיין אַמאָל צוריק, טויכט אויף אַ ריינע וועלט,
מיט יידן גלויביקע, כּטחונדיקע, פון משיח-ליכט באַהעלט!
ווען יעדער מאַג און יעדע שעה קייטלמ זיך אין אַ ווונדער-קייט,
מיט גלויבן לויטערן וואָס פּלאַטערט אין די רוימען!

כ'טרינק נאָך איצמער פון זיין קוואַל, מיר דוכט איך הער אים ליענען:
„די וועלט איז נישט קיין קרעטשמע!“ — הימלען האָבן מיר פון אויבן,
פאַראַנען איבער אונדז אַ שופּט און אַ שומר, הויך, דאַרט, אויבן!
זיין גייסט האָט אַנגעצונדן ליכט אין האַרץ טיף און אַ גלויבן!
שטיי איך פאַר זיין בילד, דערזע איך אים אַ לויטערן דערשיינען!

1952

אויב נישט נאך העכער

פארזאנען ווערטער, וועלכע דויערן דורך צייטן
און אלע מאָל זיי מונטערן און וועקן,
מיט קיין שום אנדער וואָרט דו וועסט זיי נישט פאַרבייטן —
אזא געווען איז דיין זאָג —

אויב נישט נאך העכער!

און היינט, ווען אונדזער גאַנג איז שבת-יום-טובדיק באַפליגלט,
ווען ס'קאָן אַיעדע הויכקייט אונדזער טראַם דערגרייכן,
עס איז דיין וואָרט אין האַרצן מיינעם טיף פאַרזיגלט
און הייסט כסדר מיר די טאַט מיט מעגלעכקייט פאַרגלייכן —
אויב נישט נאך העכער!

ווען כ'זע, אַ מויערער שטייגט-אויף אויף רישטאָוואַניעס
און הייבט אַלץ העכער זיך דעם הימל צו דערלאַנגען,
ווען ס'גלייטן אויף מיט ברויט די רחבותדיקע לאַנען
און ס'טראַגן זיך צו וואַלקנס פריידיקע געזאַנגען,
איך הער אין זיי דיין שמים —

אויב נישט נאך העכער!

פארזאנען ווערטער, וועלכע דויערן דורך צייטן,
נאָר דיין וואָרט וועט אלע צייטן איבערלעבן,
און ס'וועלן עס די פעלקער, די באַפרייטע,
ווי אַ פאַראַל אויף דורות איבערגעבן —

אויב נישט נאך העכער!

צו י. ל. פּרץ

וויפל מאָל דו ווייזט זיך מיר אין חלום,
שמרעק איך דיר אַנטקעגן מיינע הענט.
כ'היפער איבער גאַנצע בערג מיט חורבות —
פאַר דיין גרויסקייט בלייב איך שמיין פאַרשעמט.

גערן כ'וואָלט די פרייד מיט דיר איצט טיילן —
אירע קערנער האָסט אין אונדז פאַרזייט.
שווער איז אָבער אַלצדינג צו דערציילן,
ווייל אוועק מיר זענען שוין צו ווייט.

ס'איז די נויט אויף שמענדיק שוין פאַרשוונדן
אונדזער ברויט? ווי זיס איז אונדזער ברויט!
און אין קאַמף — מיר היילן אויך די ווונדן,
און אין קאַמף — עס שרעקט אונדז נישט דער טויט.

ס'וואָלט דיין באַנמשען ביי אונדז גאַרנישט פעלן,
איצט וואָלט ער געווען שוין שמענדיק זאַט;
נאָר געמיטן האָט אים נישט דער גורל,
אומגעברענגט, פאַרברענט האָט אים דער קאַט.

דיין ניגון

לאַנג אַרומגעבלאָנדזשעט האָט דיין ניגון,
ווי אַן אַנזאָג פון אַ גרויסער צייט.
ערשט די לעצטע שמורעמדיקע זיגן
האַבן פונעם קלעם — אויך אים באַפרייט.

קלינגט ער איצטער ביי אונדז פריי און מונטער,
יעדער זינגט אים, ווי אן אייגן ליד.
מיט דעם פלאם פון ליבשאפט דיינער צינדט ער
פריידיק אן דאָס האַרץ פון יעדן ייד.

ס'איז דיין ניגון, פּרין, א דערמאָנונג,
אז דיין ליד — אין מיינעם זינגט און שמרייט;
רופט צו קעמפן קעגן אלע שונאים,
וואָס די וועלט פאַרניכטן זענען גרייט.

וויפל מאָל איך זע דיך אין מיין חלום,
טיפער כ'נייג מיין קאַפּ צו דיינע טריט,
און אין אַ קאַמף פאַר פעסטיקן דעם שלום,
ווי אַ פּאַן — איך טראָג דיין אַנדענק מיט.

וואַרשע, 1951

י. ל. פּרץ

אויף גאסן הילכט דאָס מעש פון מאַרשן
און פויקן פייקלען דראַבנעם שרויט.
ווי גינגאַלד, לויכט אויף דעכער וואַרשעס
די יונגע זון פון חול-המועד.

דער אַלטער פּרץ שטייט געבויגן
אין טיר פון אַפענעם באלקאָן
און קוקט מיט מידע, מידע אויגן,
ווי פּאַניעס חייל שפּאַנט צום פּראַנט.

ער גיט אַ צופּ די גרויע וואַנצעס
מיט שוואַכער, ציטערדיקער האַנט:
— „אַט שפּאַנען זיי, די שטומע באַנט שעס
נאָך בולקעס אין אַ פּרעמדן לאַנד.“ —

די זון וואַרפט זשמעניעס גאַלד אויף דעכער.
ער הערט אַ שאַל פון בלויען רוים.
אין מוח בליצט: — „אויב נישט נאָך העכער —
עס רופט אַ בת-קול מיך אַהיים.“ —

ער קוקט אויף זעלנערשן האַרמידער,
וואָס פילט די גאַס אָן ביזן ברעג —
און שבת-יוום-טובדיקע יידן
באַהאַלטן זיך פון זיי אין שרעק.

ער זעט: נאָך זעלנער לויפן קינדער
און שפּילן צווישן זיך אין קריג...

— „ווער וועט דערלייזן זיי פון פלינדער,
ווען איבער וועלמן הערשט די ביקס?

— „ס'איז אונדזער מאַרגן אויסגעלאָשן,
ס'איז אונדזער קיום אַן אַ גרונט,
אויב זיסער שפּראַך פון מאַמע-לשון
וועט טרוקענען אויף זייער צונג.

— „מע דאַרף זיי, אַט-די קליינע שפּילער,
דערציען אויף אַן אַנדער שפּיל...
מ'דאַרף... שטילער, שטילער, דאַנקען וויל ער...“
און ס'פּאַלט דער דעמב אויף קאַלמן דיל.

ניו-יאָרק, 1952

לייענענדיק י. ל. פרצעס „דריי מתנות“

דאָס בוך איז פארמאכט, נאָר אַ פּאַדעם
פאַרבאָרגן זיך שפּינט אין געמיט.
די מאַכטער פּון „דריי מתנות“
פאַרביי שוועכט מיט איידעלע טריט.

עס לויפן פאַרביי די יאָרהונדערטס,
נאָר שלעכטס בלייבט אייביק דאָך שלעכטס,
און אייביק וועט העלדיש אין ווגנדער
זיגן, וואָס אייביק גערעכט.

צום שאַנד און שפּאַט פּון די שונאים
מיין שוועסטער ווערט ווידער געפירט,
דעם צלם פאַרבייט איצט דער האַק-קרייץ,
נאָר מיין שוועסטער דעם מוט נישט פאַרלירט.

דער פּיינט ביז די ציין איז באַוואָפּנט,
מיין שוועסטער דעם טויט, וואָס דערוואַרט,
זי האָט אויף איר קראַפט נישט צו האַפּן,
נאָר איר ווילן ווי שטאַל איז האַרט.

אַט פּרוּווט ער זי נעמען מיט גומן:
— זי זינד דאָך זאָ רייצנד, זאָ שייין!
איז וואָס, אַז זי שטאַמט פּון די יודען?
— שאַדע, זאָ יונג נאָך, זאָ קליין! ...”

וואָס ער וויל? זיין פאַרלאַנג איז באַשיידן,
ס'איז קיין פאַרלאַנג „אין דער טאַט“,

א וואָרט בלויז זאָל זי אויסריידן, —
„דאָס אָרט פונעם אַטריאַד...“

— מיין שוועסטער בלייבט שמוס אין „גוטן“, —
איז געפרוּווט זי אין פייער פון בייז:
גלויקע דרעט אין די בלוטן, —
„פאַרשאַלטענע, זאָג, וואָס דו ווייסט!“

און נאָדלען טיף אונטער נעגל,
— שוועסטערל, האַלט זיך, אַ, האַלט! —
מיין שוועסטער האַלב טויט ביי די שלעגער,
איר קערפער באַגיסט ווער מיט קאַלטס.

דער פיין ווערט מערדעריש גרעסער,
מיין שוועסטער איז שוואַרץ שוין, ווי קויל,
מיין שוועסטער פאַרשאַסן אויף שלעסער,
קיין קלאַנג, קיין וואָרט פון איר מויל.

וואָס ווייטער געשען? — נישט וויכטיק,
באַפרייט האָט מיין שוועסטער דער טויט;
פאַר קומענדער וועלט, וואָס איז ליכטיק,
מיין שוועסטער איר לעבן פאַרטרויט.

אַ, מייסטער! דער גאַלדענער פאַדעם
דורך דורות ער האָט זיך פאַרהיט.
די טאַכטער פון „דריי מתנות“ —
דאָס אייביקע העלדישע ליד!

ביים קבר פון י. ל. פרץ

ס'איז א ווארשעווער מאַג, א טריבער, —
הינטער דיין גרויער מצבה
איז אונטערגעגאנגען די זון.
א קראַנץ פון ליליעס ווייסע
פלאַטערט אין ווינטיקן פיבער.

צופוסנס דיין קבר
פארלאָזן, שטום,
א צעבראַכענע, אויסגעשעפּטע,
א געוועזענע שטאַט —
דאָס געטאָ —
א מדבר

מיט שטויב און ווינט פארפלאַנצט. —
דאָס אלטע בית-עולם גראַד
איז געבליבן נאַנץ.

ס'איז א געטאָ-מאַג היינט, א טריבער:
אויפן הימל, דעם פלאַכן
שווימען וואַלקנס מיט ווילדע האַוואַיעס,
ווינטן שרייען אויף זייערע שפראַכן,
פראַווען וויסמע לוויית. —
ביי מאַג און ביי נאַכט
האַט דאָ געפלאַקערט די שלאַכט.

האַסטו דאָך אַוודאי געהערט:
מיט בלוט האַט געכליפּעט די ערד,
קוילנוואַרפער האַבן געשלוקערצט

דעם שמאלענעם דונער צום גראם,
האָבן קינדער אַנשמאַט מילך מיט צוקער
געטרונקען פלאַם.

עס האָט אויך אַמאָל געטראָפֿן:
(ווי אַזוי ווייס דער ווונדער אליין)
ס'איז אַ קינד פֿון דעם פייער אַנטלאָפֿן
צו דיין מצבה-שטיין.
און אין גראָז איינגעטוליעט, אין ליים
דערגרייכט דיין אַנטדערעמלטן אַרעם. —

האַסטו אויפֿגעציטערט אין חלום —
געהיים
מיטן שאַרף פֿון ספרים,
גערויש פֿון בלעמער,
אַריינגעשוידערט אין געטאָ.

האַסט געטרייסט, געדראָט און געוואָרנט
אויף פלאַמיקע שמאַפלען געגלאַנצט. —
דעם שונא געפעלן נאָר אונדזערע קברים —
דיין קבר איז געבליבן גאַנץ.

*

ס'איז אַ וואַרשעווער מאַג, אַ טריבער, —
פֿון מערבֿ-זייט ווייעט אַ קעלט.
איבער הורבות, טיפע גריבער
וואַקלט זיך נאָך די וועלט.

פֿון מדבר קעגנאיבער
פליען קראַען מיט אַ פינצטער געשריי

שמילע דעפילאדעס פון מצבות
מארשירן אין דער נאכט אריין.

ביים ראנד פון נייע מעת-לעתן
עס רוישט אונדזער הארץ און וואכט :
מיר זאלן נאר נישט פארגעסן
די געשוואלענע שווארצע נאכט. —

האסטו דאך געדראָט און געוואָרנט
אינעם אויפשטייג פון אונדזער גלאַנץ. —
אויף דער בלוטיקער פּאַן פון יארן
דיין נאַמען געבליבן איז גאַנץ.

תל-אביב, 1951

יצחק לייבוש פרץ

כ'בין נישט געבליבן דא א טויטער וויסער שטיין —
אן אוהל פאר מיין אייגענעם געביין.

כ'בין אויסגעשפרייט און אויסגעמישט מיט יעדער גאס,
מיט קינד און אלט, וואס איז געווארן אש.

דער גרויסער שאמן זייערער, די שמוע גרא,
האט מיך אין זיך אריינגעאמעמט און כ'בין דא.
און כ'וועל דא אייביק זיין ווי לאנג עס וועט
אן אַמעס לעבן ווינטלען זיך אין טייך-טשערעט;
א שטערן — קוקן פון דער הויכער נאכטיקער וועלט;
דער עליט פון מיין אויסגעלאָשן פאלק —
נישט אַפּטרעמן פון שוועל פון מיין געצעלט.

איך שלאָף מיין אייביק-שלאָף אין די פיר טויטע ווענט,
נאָר כ'זע, ווי ס'שמרעקן זיך פון גאָר דער וויסט אַרום
מיליאָנען ביינעריקע, רופנדיקע הענט,
און שמילער מורמל סודעט מיר אין אויער: קום!
מיר וועלן דיך אַוועקטראָגן פון דאַנען ווייט אַהין
אין יענער הויך און לויטערקייט, וווּ אונדזער הויך
האַט זיך דערליכטיקט ביז צו דורכזיכטיקן בלוז,
דערהימלט ביז צו שמילסטער זיידנדיקער דין.

נאָר איך בלייב איינגעאַרעמט פעסט אין זיך אַליין
אין די פיר ווינקלען פון מיין לעבעדיקן שטיין.

מאַנטרעאַל, 1952

עטלעכע שורות פרץ

ס'האט פרץ, אין ר' שלמהס זויבערן געשמאלט,
 געוואלט די וואך פארזמרן אין זיידענע מאטיוון,
 די שבתדיקע זון פארהאלטן איבער אונדזער גבעון,
 נאך מיר, ווי פנחס, האבן זיך בדיל-הדל'ט,
 זיך אויסגעמאן דאס זייד, — נישטאז איז קיין גאולה נאך,
 דעם ר"ן פארביטן אויפן זיידן כעסיקן פון שפאלע,
 מיט וואכעדיקן ניגון אפגעמאכט הבדלה, —
 א גומע וואך, א פולע וואך, א דולע וואך.

פאר שמערן — האט ער פינמעלעך צעזויט אין כתב,
 פאר הימל — האט ער יידישע געדאנקען אויסגעלייטערט,
 דאס ווארט, האט ער געלערנט, פליט פין ווערטער ווייטער,
 אז ס'האט אין זיך א פונק פון געטלעכן באשאף.
 שויל-אפ דאס ווארט פון זיינע שאלעכצער-באווארענער,
 פון אייביק זאגט דאס ווארט: מיין נאקעטייט געטרוי מיר.
 ביי ליכט-באשאף וואס שמייט? א פשוטער ויאמר,
 פון ליכט איז אויפגעגאנגען ווארט, ווי זאנגען קארענע.

נאך בחירה חפשית האט די קרוין פון דעם באשאף,
 אין קלייב פון יצר-טוב און יצר-הרע
 איז אנגעוואקסן אויפן ווארט א קארע,
 פארהארטעוועט אויף דעם און יענעם בלינדן דף.
 מיר ווילן זיך פארמייטשן, — מיר, די נישט-געווארענע,
 נאר נישט-דערמייטשטע, אדער מייטש-פארגרייזטע,
 אין זיך אליין פארשוועכן מיר דאס גאט-געמרייסטע,
 דאס פשוטסטע, וואס צייטיקט זיך, ווי זאנגען קארענע.

ר' אלימלך, דער ליווענסקער, האָט געזאָגט,
אַז נאָר איין וואָרט אין שלימות איז אַ זכיה, —
און פּרץ האָט געזען ווי ווערטער פּליען,
און פּליגלען, נאָכצופּליען זיי, האָט ער פּאַרמאַגט,
געדאַנק האָט ער געזען, ווי שטערן ערב-מולדן,
געפּיל האָט ער, ווי יוסי סגי-נהור,
מיט הענט דערטאַפּט, און פּון דער וואָך דער גראַפּער
אַרויסזיפּן געוואָלט דעם שבת דעם פּאַרקנוילטן.

כ'האָב פּרצן געזען אין שאַטן פּון זיין שטוב,
כ'האָב פּרצן געהערט — זיין קול ברמה נשמע,
מיין יאָרן-ספּר מיט איך, און טוויק זענען פּריש מיד
די שורות פּרץ ביי אפּרים בן אלעזר שו"ב.

אַ כמורנער טאַג איז היינט. די וואַלקנס, צוגעכויגענע,
דערפּאַלן צו מיין פענצטער, אין דער נידער רויע,
איך לייען זיך אַליין — אַ מעשהלע שהיה
מיט ווערטער ווייט-פּאַרפּאַלענע און נישט-דערפּלויגענע.

ניו-יאָרק, 1952

אוהל פרץ

— אין דעם סאמע הארץ פון פוילן —
— אין דער שטאט פון שטאלץ און טרויער —
אויף דעם ווארשעווער בית-עולם
שטייט דיין מאַנומענט דער גרויער.

— וויפל שפאן פאַרנעמט די קרקע ? —
אויסגעמאַסטענע פיר איילן
האַבן די קברנים קאַרגע
דיר באַשלאַסן צוצומיילן.

שטח איז געווען צו ווייניק
פאַר דעם שוונג פון דיינע פליגל —
צווישן ענגע קברים-שטיינער
איז דיין אוהל אויפגעשטיגן.

צווישן דיר און דער צעגלאַנע
האַט געווילדעוועט אַ פייער —
נאָר דיין אוהל איז געשמאַנען,
ווי אַ טורעם אַ געטרייער.

האַסט געזען ווי קעגנאיבער,
צווישן קנױלן רױך און פלאַמען,
אויפגעקלעמערט האַט אַ גיבור
מיט זיין פרייער פאַן צוזאַמען.

איבער גאַסן די פאַרברענטע,
איבער קופעס שטיין און ציגל,

אויפן דענקמאָל האָסט דערקענט אים
ווי דעם ערשטן מענטש מיט פליגל.

נייע גאַסן וועט מען בויען,
נייע הייזער וועט מען שמעלן,
נאָר פון דענקמאָל צו דיין אוהל
וועט מען נישט דעם וועג פאַרשמעלן.

איבער אַלע פּרישע הייכן,
איבער מויערן און דעכער —
אייביק וועסטו צו אים גרייכן
מיט דיין וואָרט:
— אויב נישט נאָך העכער!

וואַרשע, 1955

יצחק לייבוש פּרץ — אונדזער טאַטע

א

ווידער שוין אַ נייער גילגול פונעם טאַטנס אלטן ניגון!
וויגט זיך, וויגט זיך און הערט נישט אויף זיך אומצווייגן,
נעם אַ מאַן פון אים, און צי אים וויימער!
אינעם חושך פון דער נאַכט — אַ שיימער
וואַרפט מיט פלאַמען צו די וויימן, צו די הויכן.
זעט, ווי צווישן כוואַליעדיקע און געדיכטע רויכן
בלענדט אויף פאַר די אויגן אַזאַ העלע דאַטע, —
יצחק לייבוש פּרץ — אונדזער טאַטע!

ב

שטייכט פאַרגאַפּט, געפּלעפּט, פאַרווונדערט, —
אַ יאַרהונדערט
פון נסיונות
און בזיונות,
וויינענדיק און זיפּציק.
אַבער ניינצן איין-און-פּופּציק
איז פאַר אונדז אַ העלע דאַטע,
טאַטע
ברעכט אַ גראַטע
פונעם שווערן תּפּיסה-טויער.
אין דער נאַכט פון שווערן טרויער
האַט די טרייסט אַ ליד פאַרצווייגן.
אַנגעפּלויגן
איז אַן אַדלער פון די ספּערן,
און געבראַכט דעם פינקל פון די שמערן.

טרייסט מיין פאלק זיך, טרייסט זיך!
אונדזער וועלט דערלייזט זיך
פונעם שווערן טרויער.
האמער-קלעפ ביים טויער, —
ברעכט זיך גראטע נאך גראטע, —
אונדזער ווונדערלעכער טאטע
יצחק לייבוש פריץ
האט פאר אונדזער שווערער קשיא קלארן תירוץ!

ד

דער בראשית-זאמאשטש, וואס אין פוילן.
שלייערדיק, פארהוילן,
ציטערניש אין צאפלעניש, סכנה'יש.
שווער גערענגל, — מאניש
אין דער נעץ פון ליליתן, דער מכשפה.
וואס געווארצלט איז אין שרפה,
און א פלאמיק-פייער
איבער דאך פון אונדזער שייער
גייט אויף אין א פלאקער,
אבער טאטע אונדזערער מיט שארפן אקער
רייסט-אויף פאסן פון דער ערד, דער רויער.
שפעטער איז דאס ווארשע. הימל איז א גרויער
איבער ציפערן טאג-טעגלעך.
וועלט איז אומבאוועגלעך
אין דעם שטיבל פון דער ווארשעווער גמינע,
אבער איבער געסעלעך און גאסן בלאזט א פעלערינע,
און זי ווינמלט.
אומרו זוכנדיקער פינמלט
מיט די אויגן.
חלום — שיינקייט פון א רעגנבוין

איבער שפיץ פון וואַקסנדיקן טורעם,
און די וואַר — אַ שטורעם.
שמילער, שמילער, דרך-ארץ, —
יצחק לייבוש פּרץ
אונדזער טאַמע
רייסט אַ גראַמע נאָך אַ גראַמע
פונעם שווערן תּפּיסה-טויער,
און עס צערטלמט אַזאַ טרייסט דעם אויער:
— טרייסט מיין פּאַלק זיך, טרייסט זיך,
וועלט באַנייט זיך, — זי דערלייזט זיך!
— מיין נישט, אַז אַ הפּקר איז באַשאַפּן!
און די מענטשן הערן, גאַפּן:
— שטיינערנע פּאַלאַצן, קרישמאַלענע זשיראַנדעלן,
און עס הייבט אָן העלן איבער אַלע שוועלן!

ה

שבת, יום-טוב און ראש-חודש, —
אונדזער לעבן — כּולו קודש
אויך אפילו אין דער וואַכן.
בלענדיקער במחון,
העלער גלויבן,
און דערהויבן
פול מיט יחוס
טראַגט זיך די שליחות
אינעם קול פון אונדזער יידיש.
נישט קיין חידוש, —
דרך-ארץ, דרך-ארץ, —
אונדזער טאַמע יצחק לייבוש פּרץ!

1
 אין דעם געסעלע — צעגלאַנע
 זענען קינדער זיך מקנא
 מיט דער ליבשאפט פונעם טאטן.
 הונגעריקער גייט צום זאמן,
 און דער זאטער קומט אנטקעגן
 איבער אלע וועגן.
 זעט נאָר, זעט נאָר, — מענדל דלות
 מאַכט „המוציא“ איבער עוזר נגידם חלות,
 און עס פלעמלען אויף מנורות.
 נייע דורות
 קומען אָן און גלעזן
 און זיי ציען
 פון אַן ערגעץ
 צו אַן ערגעץ,
 זינגענדיק די לידער
 פון די בלייכע נייטאַרינס און צוויי ברידער,
 און נישט איין מאָל איז דער שכר-הליכה
 רשעות און רציחה.
 קינדער גייען
 און פאַרזייען
 דורך סכנות
 טאַטנס „דריי מתנות“,
 בריסק און ביאַלע
 ווערן פאַר דער וועלט נתגלה,
 און נתעלה,
 און עס שפּרייט זיך אומעטום די נייעס
 פונעם טאַטנס „שלום בית“.
 וויינען שוימען אין די בעכער
 פונעם טאַטנס „אויב נישט העכער“.
 קייטן רייסן זיך פון פאַליש,

און דער חלוש
 ווערט אַ גיבור.
 שבת-ליכט אין אַלע שטיבער,
 און אין קייט דער גאַלדענער שמידן קינדער נייע רינגען,
 און זיי זינגען:
 — אַט אזוי-אַ גייען מיר,
 פאַרזייען מיר,
 דערפרייען מיר,
 — אַט אזוי אַ גלייבן מיר,
 דערהייבן מיר,
 דאַנקען מיר, און לויבן מיר, —
 וויגן און צעוויגן
 נייעס גילגול פונעם טאַטנעס אַלמאן ניגון:
 — שבת, יום-טוב און ראש-חודש, —
 אונדזער לעבן — כולו קודש
 אויך אַפילו אין דער וואַכן:
 העלמ, צעהעלט איז דער בטחון,
 ווייל שליחות
 איז פון גרויסן יחוס!
 — שמילער, שמילער,
 דאַנקען וויל ער
 פאַר עליה,
 פאַר דער זכיה
 פון דער העלער דאַמע, —
 אונדזער גרויסער טאַמע
 יצחק לייבוש פּרץ, —
 דרך-ארץ! דרך-ארץ!
 גי-יאָרק, 1951

י. ל. פּרץ

א

פון מיין האַב און גומס,
פון מיין זינגעוודיקער אַרעמקייט
גייען אויף ווי מידע שעפעלעך די רייד
צו דיר און צו דיין ברונעם.

אַן גראַע האַר איז נאָך מיין קאַפּ,
נאָר דורכגעשמערנט האַט דיין יחוס
פון שאַרבן ביז די זוילן,
און ס'שיינט צו מיר דיין אהל
פון פאַרשנייטן פּוילן.

און שפּלע קניען מיינע שעפעלעך צו דיר
אין אויפנאַנג צו דיין אהל אויף די שטיגן.
אַז וווּיל זיי, וווּיל זיי אַן אַ שיער,
ווען עס גילגולט זיך דיין ניגון.

ב

פון שפּענער — בינמן אין וואַלד גייט קלייבן,
בינט צו בינט פעסט פאַרקניפּן,
גייט צום שטיבל וווּ ס'איז קאַלט אין אויוון
און טראַגט די ברכה אויף שמומע ליפּן.

— אזוי האַסטו, טאַמעניו, באַפּוילן,
וועלן מיר טאַן אזוי ווי דיין פאַרלאַנג.
מיר קומען אלע פון וואַלד, פון גרוילן,
אויף פּלייצעס — בינמן, אויף ליפּן — געזאַנג.

פון ר' עקיבא אין פייערקאמען —
 דורכגעגאנגען הייסע צוואנגען
 פון די ת"חן און די ת"טן,
 און דערשריגן און דערוואנגען
 ביז פאדאליע און קארפאטן;
 און מיט ווייסלס בלאַע כוואליעס
 זיך פארוויקלט און פארטליתט
 ביז דער ברייטער פעלערינע
 פון אונדזער גרויס-געזאלבטן טאטן.

דיין אוהל צווישן חורבות — א קרוינשטול א פארוויינטער —
 רופט יתומים צווישן ימען:
 גייט אויף חורבות! גייט דורך פלאמען!
 גייען מיר אויף חורבות,
 גייען מיר דורך פלאמען,
 אויפגעהעלטע,
 מיט א מזמור — אלע וועלטן.

א מזמור וועלטן
 פון שמאם דעם אייביקן פון טויט,
 פון שמאם דעם אייביקן פון אויפשטיין,
 און מיר פלעכטן אלץ דעם הלום אין די טיפסטע ווינדן.

א נר-תמיד אויף דיין אוהל
 פון אלע שייטערן געצונדן.

עין-שמר, 1951

די גאלדענע קייט

ווען עס רייסט זיך איבער אין מיטן די קייט,
פאלן כורעים דערשראקענע רינגעלעך.
צינגל זיך, פייער, צינגל זיך ...

א רעש אין פמליא של מעלה: די קייט
איז צעריסן געווארן, די גאלדענע קייט.
און גלעקער אין הימל צעקלינגען זיך.
צינגל זיך, פייער, צינגל זיך ...

פאלן שמערן אראפ אין דער לענג, אין דער ברייט,
ווילן באהערשן די גאלדענע קייט,
נאר די שמערן ווי פונקען צעשפרינגען זיך.
צינגל זיך, פייער, צינגל זיך ...

הויערט די קייט פארגליווערט און שמום,
פארלאשן די שכינה, פארגאנגען די זון.
ווי זייט איר, רינגעלעך, רינגעלעך?
צינגל זיך, פייער, צינגל זיך ...

נאר ווען רינגעלעך וועלן ווי ליפן פון גאלד
גענענען מיט אפשיי צום ווייטיק, וואס תהומט,
וועט א פייער פון ליבשאפט צעצינגלען זיך
און די קייט פון דאס ניי וועט צעזינגען זיך.

נאָך וויינט אין מיר די שטומיקייט באַנמשע שווייגס.
 נאָך שפּיזט מיך אויף אין ווינקלדיקע הייזער
 זיין שטאַרער קוק. און הויקערדיקע ברוקן,
 ווי טשערעפּאַכעס שוואַרצע, מעסמן אויס מיין מוח
 מיט שאַרנדיקע טריט,
 מיט הינט,

מיט פּחדיםדיקע טירן...

גיי איך אין גאַנג מיט אים און שווייג מיר אויס אַ גורל.

וועקן מיך אויף פאַרסאַזשעט מידע קולות
 פון נאַנטער גאַרבעריי. געווייזן פון קינדער
 און שטעפּן פון מאַשינעס אויסגעמישט מיט הוסמן
 באַגלייטן מיך אַרויס. איך ווער געבלענדט פון וויסקייט,
 לויף צוריק דורך טונקעלע קאַרידאָרן.
 פאַרפלאַנטער זיך אין שפינוועבס.
 און ווי אַ קראַט מיט קלאַפּעדיקע שלייפּן
 גראַב איך זיך טיפּער איין אין ווענט,
 אין טוכלע האַלץ,

אין פּוילנדיקע שאַטנס...

מיך וואַרפט מען פון די טרעפּ, מיך יאַגט מען פון די טירן.
 מיט נאַסע פּליגל פאַטשט מיר ווילד אין אויער
 דאָס וואַרט „לא יוצלח“. שאַר איך ביי די ווענט זיך
 געטריבן פון מיין אומרו.
 טראַג איך אויף זיך מיין שווייגעניש — אַן אַרן.
 און הוק און סטוק און יאַגן פון מאַשינען,
 פאַרקלעממע צונג און נאַגנדיקע מיאוסקייט
 צעברענגען טיפּער אַלץ אין מיר די ווונד,
 די דורותדיקע שרעק,
 אַז איך בין באַנמשע...

... קארטשע איך זיך צונויף און ווער אלץ קלענער.
זאל מיאוסקייט פון מיין גוף נישט זיין צו גרויס זיי.
זאל דערנערדיקער קוק, וואָס בויערט אויס די אויגן,
נישט אָנציינדן אַ וועלט. ווער איך פאַרברענט פאַר ווייטיק ...
שפּאַנען אַריבער אויף מיין האַרץ די יאָרן
ווי בלוטיקע אַרמיען. אונטערגאַנג און פיבער.
בין איך אַ גרודע טאַרף צעטראַמענער פון זווילן,
קוק מיט פאַרגלאַזטע אויגן צו די הימלען
וואָס זענען גלאַז ווי איך. און וויין:
איך וויל צעברעכן זיי,
נאַר ווער אליין צעבראַכן ...

שווייג איך אַרויס פון טאַרף, שווייג איך אַרויס פון קברים.
מיין שווייגעניש צערודערט אַפּגעברענטע כאַמעס
און בערג מיט מענטשיש אַש.
צעעגבער איך די שטילקייט:

זאל אינעם זכות פון מיין נישט-קאַנען שרייען
צעפלאַצט ווערן דאָס אויער פון דער וועלט. פאַרנעמען
זאל זי איר אייגן אַך און וויי, און לשון קריגן
זאל זי דעמאָלט נאַר, ווען ס'וועט איר וויי טאַן ...

קאַן זיין, אַז פון די באַכן שמומע טרערן,
וואָס איך האָב קיין מאַל נישט דערוויינט,
וועט אויפגיין פריידן,
וועט אויפבליען דער צווייט פון שטאַלצע דורות.

תל-אביב, 1951

צו י. ל. פרצן

כ'האָב געזען אויף וועלט-ירידן,
אַנגעטרונקענע מיט טרערן,
דיינע יום-טובדיקע יידן
בויען בריקן צו די שמערן.

כ'האָב געזען דיין וואַסער-פירער
אויף די פלאַמענדיקע דעכער.
ס'איז אַ יידישער מאַרטירער
אַוועק צו הימלען, — אויב נישט העכער.

אויפן מאַרק, אין דעם געוויטער,
מיט דער חכמה פון אַ תם,
האַט ר' שלמה, ווי אַ היטער,
אויסגעהיט פון וואַלף די לאַם.

ס'האַט דיין ברחן אויסגעשריגן:
„לעבן נעמט מען מיט געוואַלט!“
און אַזוי זיין האַרץ, זיין ניגון
וואַנדערט אום אין יידיש-וואַלד.

ס'האַט דער ברחן צוגעגעבן:
„אין דיין גלויבן עקזיסטיר!“
איז אַוועק זיין יידיש לעבן
טרוימען ווייטער אין דיין שיר.

יונתן מיט זיינע טויבן
אין זיין טיפן טרויער, צער

האַט געטרעגן אונדזער גלויבן
אין דעם שמורעם, און געפאר.

האַט געלערנט: ס'איז כדאי
ווייטער שמידן יידישקייט,
ווען דער ניגון איז דערביי
און דאָס האַרץ צום המשך גרייט.

— און אַזוי-אַ גייען מיר, די נשמות פלאַקערן,
און אַזוי-אַ גראַבן מיר מיטן פלוג אין טיפער בייט.
אין ישראָל מאַכט חבדלה ר' שלמה ביי דעם אַקערן,
און דיין תּמימותדיקער באַנטשע שמידט ווייטער די קייט!

תּל-אביב, 1964

שטילער, שטילער...

פארנאכט. —

קרישמאלענער, ווייסשנייקער פארבלענד.
די קעלט, וואס יאגט פון מרחקים
שלאבריקט די הענט.
ארום דיר ווערט שטיל, שטילער.
דער גייער זינגט נישט דיין ליד —
ער איז מיד,
אין ווינטערדיק געמיט.

פון בוים איז פארפלויגן דער לעצטער טרילער.

נאר מיר איז ווארעם אין קרייז פון דיין ניגון. —
אייל איך — פון ליימיקע וועגן,
ביז רחבותדיק ברייט ווערט דער שליאך,
צו גרייכן דיין אוהל,
צו שטילן די קריגן,
פארהאלטן מיט זיך דאס געקראך.

אויך דער שבת איילט-אוועק אין פארנאכט
אין באנגשאפט געגארטלט.
עס גייט אוועק די שיינקייט,
די פראכט,
דאס ווארט ווערט פארשפארט,
און דאס ליד פארשטארט ווערט,
ווי עס וואלט זיין שוין פארשפילט די שלאכט.

וויינט דער זמר: „שמילער, שמילער“...
און יאָמערט מיט סוף, מיט פארלענד.
איז וועמען וויל ער לויבן, וועמען „דאָנקען וויל ער“? —
טויזנט תפילה-אויגן צו דיר געווענדט.

פתח־תקוה, 1964

ביי פרצעס מצבה

נישט פאר א רבינס אן אוהל — פריץ,
פאר דיין מצבה געבויגן כ'בלייב שטיין;
„חמדת שלמה“, ר' שטיהלע פראגער, —
ווי אומשמערבלעך גרוי זיי זאלן נישט זיין.

דער גרעסטער פון שטאָט דאָ, בלייבן וועסט דו,
וונדערלעך געוואַלטיק, קוים צו פארשטיין;
זיי, פשט צו פסוקים, פשטלדיק געשריבן,
דו — ממעמקים, פסוקים אליין.

ניין, קיין קוויטל איך לייג נישט אנדער,
און נישט מיט געוויין דיין קבר כ'ריים איין;
א פארטיפטער כ'שטיי פאר דיין מצבה,
און פון דעם וואָס געשען כ'פארשטיי דעם מיין —

פריץ, דיין „ביינאכט אויפן אלטן מאַרק“,
פסוק נאָך פסוק מיטן טראַפּ איך לייען;
וויפל פשטים אין דיין יעמוועדן וואָרט,
אין יעדן פינטעלע כ'טייטש פיל אַריין —

פאלנדיקער טרער-טראַפּ, פאלט אין מיין האַרץ,
בלויז לויטערער נאָך, א וואָרט קאָן זיין ריין — —
א פינטעלע ליד, פון דיין גרוים געזאָנג,
כ'שטיי דאָ, א ייד, איבער חורבות געקומען צו גיין.

לאַנדאָן, 1963

פופציק יאר מיט פרצן

פופציק לאנגע יאר —
און דער פאדעם האלט זיך אין איין ציען.
פופציק אפגעלעכטע יאר —
און די זעלטן-שיינע כלום האלט אין איין בליען.
קינדער-יארן, מיינע יארן, פופציק יאר צוריק, —
ווי דורך א פאררויכערט גלאז אויף יענער צייט איך קוק.

ניינצן הונדערט צוועלף, ניינצן הונדערט דרייצן,
נייגיר טרייכט א יינגל ווי מיט שארפע בייטשן.
וואס איז „מאניש“, וואס איז „באנמשע“, וואס איז „אויב נישט
נאך העכער“?
ווי זאל יינגל פערצנייאריקער עם אויסמייטשן?

און פריץ, פריץ — דאס פנים מיט צוויי גרויסע שווארצע אויגן,
פון קארטמישעוו ביז ווארשע אויסגעצויגן.
און צופוסנס און אויף פערד און וואגן,
וועסטו די ווערטער, די רייד, די געדאנקען,
פרצעס פייער-פויגל אויף שטעטל בלאטיקע וועגן נישט דעריאגן.

און איך דאס יינגל פון יענע יארן,
בין קיין ווארשע צו פרצן קיין מאל נישט דערפארן,
ביי פרצעס מיש בין איך נישט געזעסן,
קיין מאלצייטן און כיבוד מיט אים נישט געגעסן.
נאר דאס פנים זיינס און זיינע אויגן —
אויף קארטלעך און שער-בלעטער, —
ביז היינט כ'האב נישט פארגעסן.

פופציק לאנגע יאָר אָן פּרצן, —
וואָס האָט זיך מיט מאַנישן, מיט באַנטישען,
מיט זיינע העלדן און מאַרטירער פאַרלאָפּן?
וואָס פאַרע גרויסע אומגליקן זיין און מיין פּאַלק האָט געטראָפּן?
אַפּגעווישט און צעבראַכן פּרצעס שבת-יומטובדיקע וואַכן,
און זיין ייד פון לאַנד פּוילן פאַרברענט,
פאַרשרפּעט אין אַש, אין קוילן פאַרלענדט.

ניינצן הונדערט צוועלף, ניינצן הונדערט דרייצן,
פון זינט יענע יאָרן פּרצן קאָן איך שוין פאַרטייטשן,
מיט מיינע געלעבטע יאָרן כ'האַב געהאַלטן אין קלייבן און אַפּשפּאַרן,
פּרצעס טיף-מענטשלעכע געזאַנגען, —
און מיט זיי ביז היינט אומגעגאַנגען.

ניו-יאָרק, 1965

אויב נישט נאך העכער

מליחותדיקע נאכט,
מוטנע שמערן איבער דעכער,
האק אין גארטל פארשמעקט,
אין גרויער סוויטקע
דער נעמיראָווער שפּאַנט
קיין „אויב נישט נאך העכער“.
צווייגן, בלעמער
שורכען שמילע.
הויכט די אויגן אויף צום וואַלד,
יעדער בוים —
אַ תפילה.

דער נעמיראָווער שפּאַנט,
אויף פלייצע
האַלץ אַ בינמל,
נעפל גייט אָפּ,
עס וועקט זיך אַ ווינמל,
אין בלינדקייט פון אַ פענצמער
פויקן זיינע הענט,
אין קאַלטער הרובע
אַ תפילה ברענט,
תפילה איבער מאַרגן-ראַנד,
איבער בערג און טאַלן.
אין קראַנקן בעט
עמעצער טראַכט: —
מיט וואָס דעם „גוטן גוי“
פאַר זיין טרחה באַצאַלן?

אלע מענטשן זענען ברידער

פראל אויף דאס קוואליקע ליכט פון וועלט,
זאלן שטערן לייכטן אין מאַליקער נידער
פאר אלע זאלן רייפן ברויט און פעלד, —
„אלע מענטשן זענען ברידער“.

„אלע מענטשן זענען ברידער“ —
דאס ליד נאך דיר פארבליבן,
צווישן חורבות און קברים-גראָז,
האָב איך אויפגעקליבן.

„אלע מענטשן זענען ברידער“,
אין וועג צו אחרית הימים,
נאָר צונגענאָגלט געוועזן איז
דאָס ליד צו שוואַרצע צלמים.

דאָס ליד אין הכלם מויל,
אַ תפילה צום מיטמענטש אויף גאַרער ערד,
מיט דעם ליד זיין ברודער קיין,
פארבייט דעם אַקער אויף אַ שווערד.

קיינס וועלט, קיינס טעג,
פאר יעדן מאָרד, אַ תירוף.

עס וועט נאָך דיין ליד,
צום זוניקן לאַנד געפינען דעם וועג,
גרויסער יצחק לייבוש פּרין.

וואַרשע, 1915

ס'איז וואָר און ס'איז חלום...

עס זענען די הערצער פארקוילט אינעם פייער,
 עס זענען די ווערטער דערשטיקט אין די רויכן,
 נאָר ס'איז נישט פארשוונדן דיין ניגון דער פרייער,
 וואָס האָט ווי דאָס זון-ליכט געשמראַמט פון די הויכן.

מיט שוועסטערס געביין איז דיין מאַרק איצט פאַרצאָקערט,
 דיין גאַלדענע קייט איז אויף שטיקער צעריסן,
 נאָר ס'האַט זיך דיין חלום אין פאַנען צעפלאַקערט,
 דיין חלום פון פוילן מיט וואַכן געוויסן.

עס טראָגן אים מענטשן פון קעלערס געקומען
 אין לויכטנדע בליקן, אין הערצער אין שטילע,
 ווי ליכט פאַר דעם אַנדענק פון באַנטשען דעם שמומען,
 ווי ליכט פאַר דעם אַנדענק פון מאַניש דעם עילווי.

און די, וועלכע האָבן פאַרמיטן די פלאַמען —
 דער איינער פון שמאַט און די צוויי פון משפּחה —
 זיי קומען זיך אָפּט אין דער הויפטשמאַט צוזאַמען,
 און איינער דעם צווייטן דערציילט זיין מערכה.

דער וועבער האָט אַרבעט און ליבע געפונען,
 דער טרענגער זיך עלטערט מיט חנהן אין פרידן,
 און מירל, די טאַכטער די יינגסטע פון גרונען,
 לעבט אויך שוין מיט מאַן און מיט קינדער צופרידן.

נאָר בערל דער במלן שיינט מער פון זיי אַלע;
 ער ווייסט ווער ער איז איצט — אַ בירגער אַ פרייער!

דאָס לעבן אליין האָט פאַרענטפערט זיין שאלה —
און אַלץ איז אים ליב דאָ, און אַלץ איז אים טייער.

ער פירט זיינע פריינד אין די נייע קוואַרטאַלן,
מיט אויגן צעפינקלט, ווי ליכטיקע שטערן,
באַווייזט זיי די גערטנער, די פלעצער, די זאַלן —
אַ שטאַלצער, ווי אים זאַל די שטאַט איצט געהערן :

— אַט זעט — ווי עס הייבן זיך פרישע בנינים,
ווי ס'וואַקסט אונדזער העלדישע שטאַט ווי אין הלום ! —
און חיים, ווי שמענדיק, מיט גומסקייט אין פנים,
באַמערקט אין דער שמיל אים : אַ סימן פון שלום.

נאָר בערל איז איצמער פאַרקוקט אין די ווייטן :
— אַט זעט, ווי מיר גרייכן אַלץ העכער און העכער,
און בויען פאַלייען פאַר קומענדע צייטן,
און דעקן מיט זון-שיין די גלעזערנע דעכער.

און ס'ענטפערט דער וועבער אים אָפּ איצט באַשיידן :
וואָס טויגן די ווערטער ? די מעשים דערציילן —
נאָר פרצעם בליק איז פאַרליבט אין זיי ביידן —
די וואָר און דעם הלום איז שווער דאָ צו טיילן.

ווייל אַלץ, וואָס געשעט דאָ, איז ווי אין זיין מעשה
פון צייטן משיחם, פון אייביקן שלום —
אַ קינד ווערט געבוירן מיט פליגל מיט ווייסע
אין פוילן זיין לאַנד. און ס'איז וואָר, און ס'איז הלום ...

וואַרשע, 1951

בער גריז

י. ל. פרץ

אויף פעלדער פוילנס,
מיט יידן-קברים פארזייט,
עס וואַגלט אַן אַבל,
דער פּרץ-גייסט, געשמידט אין קייט.

עס ברענגען, עס יאַמערן
די צייכנס פון זיינע טריט,
אונטער יעדן טראַט —
אַ קדוש, אַ ייד ...

אויגן זיינע — בעכערס מיט טרערן —
באַגלייטן נשמות הייליקע צו די שטערן.
באַגלייטן מאַנישן, באַנמשע שווייגן, יידן פון „פּאַלקסטימלעכע געשיכטן“,
יידן פון דלת-העס, דעם טיפן און געדיכטן.

„שבת-יום-טובדיקע יידן“ דיינע —
אַש און ביינער און ערד.
זייער לעצטן גסיסה-קרעכץ
אין דיין קבר האַסטו דערהערט.

צו אַשווענטשים און טרעבלינקע,
צו יידן הייליקע, צו חרובע זויגן,
קומט דיין „מיון נישט, די וועלט איז אַ הפקר!“,
טראַגט זיך דיין אייביקער, ליכטיקער ניגון.

ער ציטערט און פלאַמערט און צינדט-אַן
ס'האַרץ פון „צאן-קדושים“ — אַ פּרץ-פּאַן.

אין ביינער אונדזערע לייכט און טליט
און גליט דיין פריץ-פונק, דאס פריץ-ליד.

צום הארץ פון פאלק
זאל ניגון דיינער נאך העלער, כרייטער שטרעמען,
צו די אש-בערג פון קדושים און הרוגים,
צו טאלן-טיפן פון בלוט און טרערן, צו הייליקע תהומען.

טראגן מיר פארויס,
דיין שטורעם, דיין חלום, דיין ברויז,
טראגן מיר ווייטער,
דיין פריץ-פלאם — פלאם פון אייביקן שייטער.

ווי דער סנה ברענט דיין ווארט און ברענט,
און ווערט קיין מאל נישט פארברענט.
וויקלען מיר אונדזער ליד, אונדזער ליבע
אין בלומען-קראנצן ביי דיין מאגומענט.

דענקמאל פריץ, אוהל פריץ,
אין הארצן אונדזערן האסטו אויפגעשמעלט.
פון אשוויענטשים-פלאמען שטייט-אויף דיין רוח-חיים,
צעהעלט ווי דער סנה איבער גאר דער וועלט.

איבער אלע פאנארן,
איבער אלע באבי-יארן,
דורך קולות וברקים פלאקערט דיין רוף צום אייביקן קון:
„א, מיין נישט, לית דין ולית דיין!“

ניו-יארק, 1964

יוד למד פרץ

1

גוט הארציק און פרום
האט מיין מאמע אין יידיש-קודש „געזאגט“
איר „גאט פון אברהם“.
זמירות און ווערטער האט מיין מאמע געזונגען.
מיט אויגן צוגעמאכטע
פלעגט ער זינגען, זיך וויגן.
און איך האב מיט תענוג געשלאנגען
א „גלגול פון א ניגון“.

געלייענט, גענאפט.

ס'האט אומעטיק ווייך זיך דער אונט
אריבער די שורות געשפרייט,
דאס הארץ האט געציטערט, געווען איז מיר „באנג“ —
כ'האב געזאגט: „ר' חיימל מוזיקאנט
פון מאכנאווקע זינגט“,
ווי מען שפילט אויף א פלייט
„נשמה פון געזאנג“.

2

האסט פארמאכט די גמרא „בבא קמא“,
זיך גענומען איבער שמעגן שמאלע און געדרייטע,
זוכן אין קבלה,
זיין פון וועלט און מענטש-באשאף;
באנעמען און פארשטיין דעם מיין פון גאט.
געלאזט זיך שווימען אין „מורה נבוכים“,
פון אייביקן לעבן געפינען דעם סוד.

פון דארטן — איבער טרעפ ארויף
צום „שלאס“, דעם „גרינעם“,
דעם וועלטלעכן, דעם פרעמדן — דערגרייכן די „הויכן“.

האָסט אין די הויכן באַנומען :
וואָס העכער דאָס שטייגן, אַלץ ווייטער פון כלל.
„מענטש לעבט פאַרן פּאַלק“,
און דאַרט איז דער קוואַל, „דאָס אייביקע לעבן“.
אין פּאַלקישן ברונעם האָסטו אוצרות געפונען —
געלייטערט, געוועבט, אַ, וויפל „מתנות“!
באַהאַפטן די רינגען פון דורות —
דעם עבר, דעם איצט און דעם עתיד ;
וועלטלעך, מתנגדיש, חסידיש,
פון פּאַלק און פון יידיש — „די גאַלדענע קייט“.

3

כ'האַב נישט עולה-רגל געווען צו דיין „אוהל“,
איך זע דיך און הער דיך אין דער יידישער שול,
דורך פּרילינג און ווינטער, דורך שמורעם-געווייטער,
דו ביסט אין די קלאַסן מיט לערער און קינדער,
וועמענס היטער און גואל ביסט געווען און דו ביסט.

דערמוטיקסט די שרייבער, די ליענער אויך איצט —
ביסט אין אונדזערע היימען ביים שרייבן, ביים ליענען,
דו מאַנסט אונדז צו וואַגן און וועקן און זוכן.
צעשמראַלט איז דיין נאַמען, אַ שמענדיק-צעבליטער,
אין די ביבליאָטעקן, פאַרלאַגן און שרייבער-פאַראיינען.

פון געפאַר דאָס פּאַלק פאַרהיטן האָסטו קעגן שמורעם
זיך אַליין געשמעלט. דו האָסט מיט אַדלער-בליק דערזען :

„נישט מענמש אליין, נישט פאלק אליין“
נאָר „אויסגעלייזט מוז ווערן די וועלט“.
מיט וויפל ליבע, דרך-ארץ, מיר רעדן אַרויס:
„יוד, למד, פּרין“!

פּאַריז, 1965

י. ל. פּרץ און באַנטשע שווייג אין וואַרשעווער געטאַ

פאַרנאַכט, ווען ס'לעשן זיך די לעצמע שמראַלן
פון אַ שווינדזיכטיקער זון, וואָס האַלט ביים שמאַרבן:
ווען אַ שלאַפע מידיקייט הייבט-אָן צוצופאַלן
צו דער געמאַ-שטאַט — אַן אויסגעהוילטער שאַרבן.

ווען גרוי פון שאַטנס ווערן גרויער נאָך די שמונדן,
און דער אַמעס האַקט זיך איבער שנעל פון מורא;
ווען זונפאַרגאַנג בלייבט רויט, ווי בלוט-פּלעקן אויף ווונדן,
און די לבנה געלכט, ווי פאַרמעט פון אַן אַלטער תּורה.

ווייסט קיינער נישט פון וואַנען, נאָר אויף גאַסן
פול מיט טויטער שטילקייט לאַזן טריט זיך הערן:
י. ל. פּרץ שלייכט פאַרביי, און אין זיין בלאַסן
פנים — צוויי אויגן לייכטן ליכטיק, ווי צוויי שמערן.

דער זעלבער שוואַרצער הוט מיט בריימע ראַנדן —
זיצט ווי תּמיד אויף זיין לייבנקאַפּ באַדעקט מיט שניי:
ער קומט איצט פון אַ ווייטער-ווייטער וועלט צו לאַנדן —
קוקט ער אויף זיין היים אַצינד מיט שרעק און וויי.

ער קוקט, און זעט בלויז קופּעס אַש, — און דער אַרומעט —
איז ליים און ציגל; אויסגעצויגן ליגן שטוב און מויער;
שול און הקדש; און איבער אַליץ אַ ווייטער אומעט,
און איבער אַליץ אַ ווייטער טרויער.

אַט-דאָ באַדאַרפט וואַלט זיין די טוואַרדע, קראַכמאַלנע, דער גאַרמ
וואָס ער פּלעגט מעסטן יעדן טאַג אויף זיין שפּאַציר:

א מריבע, ווילדע בלום גומעט דא און דארטן —
און פון דערקענטשאפט וויינט די ערד פון זיין באריר.

נאָר פּלוצים לויפט פּאַרביי אַן עדה יידן —
מיט געלע לאַטעס און מיט אויגן שטומע:
א וויפל צער עס וויינט אַראָפּ פון זייערע קעפּ די מידע,
א וויפל טרויער הענגט אַראָפּ פון זייערע רוקנס קרומע!

זיי יאָגן זיך פּאַרביי — סטאַדעס שטומע פּי,
און קוקן שטאַר מיט מורא און פּאַרדאַכט:
(א מענטש וואָס טראַגט קיין געלע לאַטע איז נישט פון הי!)
ביז ס'שלינגט זיי איין א טיפע, וואַנזיניקע נאַכט.

פּרץ מאַטערט זיך דאָס רעטעניש פון אַרט און צייט צו לייזן,
ביז אין טיפּן טרויער טוט ער זיך פּלוצים א דערמאָן —
געווען אַמאָל דריי אַדלערס יונגע: נאַמבערג, אַש און רייזען,
און וווּ איז דאָ אַהינגעקומען דער גוטער דינעזאַן? ...

מיר האָבן אַלע דאָ געטרוימט א טרוים א גרויסן,
מיר האָבן אַלע דאָ א קייט א גאַלדענע געשמידט;
איצט שטיי איך דאָ אַליין אין יאַמערטאַל, וווּ ביטער וויינט
דער דרויסן —
אויף די „עצמות היבשות“, און ס'רירט זיך נישט קיין גליר!

וואָס פאַר א יאַרהונדערט איז דאָס? וואָס פאַר אַ מדינה?
טימוס? טאַרקוועמאַדאָ? ת"ח? צי אפשר גאַר מצרים?
א וויינט נעמט רייסן ביז זיין פעלעריגע —
און א זאַטע קראַ צעקראַקעט זיך, און פליט פּאַרביי אים.

שפּאַנט פּרץ ווייטער, אויפן וועג צו דער קהילה,
ווּ געווען איז ער אַ לעבנלאַנג אַ פּועל-יום, אַ שרייבער;

אויף א קופע אַש טרעפט ער מורמלען תהילים —
מיט קול, מיט ציטערדיקן — זיין באַנטשע שווינגער.

באַנטשע דערקענט באַלד זיין באַשעפער, און לויפט אים שנעל אַנטקעגן,
און שמרעקט אים אום אַ האַנט אין שמומען דרך-ארץ :
און ס'ענטפערן צוויי אויגן אויף וואָס צוויי אויגן פרעגן —
באַנטשע שווינגט ווי תמיד, דאָך הערט די נאַכט און פּרץ :

שלאַכטן; געמאַס; קאלכאויוונס; גאַזן; שריפות;
שוידערשיין פון סוואַסטיקאַס; (און ביידע פיבערן פון קעלט!)
פאַרשטיקטער שלוכן; פאַרצווייפלטער געשריי; פאַרשאַלטענע
ירושא פון מגיפות;
און ס'ברענט דער ייד אויף אַלע שייטערהויפּנס פון דער וועלט!

באַנטשע שמעלט אַ טראַט, און פּרץ גייט אים נאָך,
אויף הימל שוואַרץ, ווי טינט — אַ וואַלקנדל אַ ריינס —
שיפט זיך איבער ימים פון אומגליק און פון בראַך,
ביז באַנטשע שמעלט זיך אַפּ ביי צעגלאַנע נומער איינס.

פון הויז, פון חרובן, פאַרבליבן איז איין שטיין,
אויף שטיין, אויף נאַקעטן, פאַלט באַנטשע באַלד אַוועק;
די שטילקייט פון דער נאַכט יאַמערט מיט געוויין —
און פּרץ הערט זיך איין מיט ווייטיק און מיט שרעק.

ווייזט מיט אַ פינגער באַנטשע: — אַט-דאָ האַסטו געוויינט,
אַט-דאָ האַסטו דיין קייט, די גאַלדענע געשמידט!
אויך מיך האַסטו באַשאַפּן דאָ, נאָר איצט קריגסטו באַלוינט —
איך בין דעם רום דיר מוחל! דעם גאַנצן רום-יאַריד!

כ'זויל איצט פון זיך אַרויסשרייען אַלע יאַרן שווינגן,
כ'זויל דו זאַלסט אַ צונג, זאַלסט איצט מיר לשון גיבן!

איך האָב אַ לעבן אָפּגעשוויגן, און ווען פריי געלאָזט פון שטייגן —
האַבן אויך די חיות אויסגעמיטן מיר, און איך בין דאָ פארבליבן —

צו זיין אַן עדות, ווי ס'האַט די וועלט געשוויגן, ווי געשוויגן
ס'האַט דער כּורא

ווען מ'האַט אונדזער שמאַס געקאַסעט — קינד און קייט,
דעם אביון ווי דעם עושר!
— באַשאַפער מיינער, רוף אויפּסניי די גאַנצע וועלט צו אַ דין-תּורה,
נאַר לאָז מיר, דעם אייביקן שווייגער, זיין אַצינד זייער מליץ יושר! ...

לאָז מיר אויפּפענען די אייביק-פאַרשלאָסענע ליפּן,
וואָס זענען אַ לעבנלאַנג געווען מיט שווייגעניש פאַרזיגלט!
לאָז מיר אויפּפראַלן דאָס האַרץ, וואָס האָט אַ לעבנלאַנג געכליפּעט
אין שווייגעניש — אויף טויזנט ריגלען פעסט פאַרריגלט! ...

זיין יאַמער שטייגט, און גייט אַריבער אין אַ ווילדן וואַיען,
זיין קול שלאָנגט אָפּ אַצינד ווי וואַלף-און-טויב געכרום.
ביז דער מאַרגן נעמט זיך צינדן מיט פיכערשן שגעון —
און פּרץ יאַמערט און באַנמשע יאַמערט — און ס'גליווערט דער אַרום.

איכה ישבה ברד העיר רבתי עם היתה כאלמנה...
הזאת העיר שיאמרו כלילת יופי משוש לכל הארץ...
צוויי יידן שאַקלען זיך ביים שיין פון אַן אויסגייענדיקער לבנת,
פון גאַנצער שטאַט געבליבן זיינען באַנמשע און י. ל. פּרץ.

— ביז אין מזרח שפּראַצט אויף טאַג, און פּרעך מיט דעם באַגינען —
גייט ווידער אויף די זון, אומפאַרשעמט און ניכטער;
און אויך אומפאַרשעמט אַ וואַכן, און נישט-גערירט פון זינען,
געטראַפּן האָט זי שרייבן דאָס — אַ יידישן דיכטער! ...

נירנאַרק

פ ר ז

טורעם פון שלאָס, אין ערד-צימער צעפאלן —
פון חורבות-פארשאַטנקייט גראַבן מיר דיך אויס,
צו הייבן דיך ווידער, דאַרט וווּ דו באַלאַנגסט!

פאַן פון אַ חויל, פאַרקוילטן פון פיינט טויזנטפאַכן,
מיר הייבן דיך ווידער צום הימל אַרויף,
פלאַמער צו וועלט-קאַמפן נייע, פלאַמער נצחון אונדז צו!

מאַסט פון אַ שייף, געזונקען אין שטורעם פון שטורעמס,
שוויים ווידער פון כוואַליעס אַרויס און אַרויף,
זיי ווידער פון וועלט-שיף דער שפיץ און דער תוך!

ניגון, דערוואַרגן אין שטראַמען יללה,
כאַפּ אויף זיך, צינד אָן זיך אין יעדערנס האַרץ,
און קנויט זיי אין ליכט פון דעם ליד פון דיין פאַלק!

קלינגט וואַרט דו, פונק-וואַרט אין אַשן פון יאוש,
ברען אויף און צעווייג זיך, זיי פיייער-רוף, שטורעם-גלאַק,
פלאַקער און קלינג אונדז און וועק אונדז און פיר.

כותל-מזרחי פון דריטן בית-המקדש,
געמויערט פון פעלדזן פון אייביקע ווערק,
זאַפּ איין אַלע טרערן און אַטעם אויס טרייסט!

רינג לעצמער, רינג ערשמער פון קייט פון דער גאַלדענער,
גורט אָן אונדז! צום נעכטן באַלאַנגט שוין דער איין שריט צוריק —
מיר זענען אין מיטן פון צוויי שריט פאַרויס!

לייבוש בן רבקה פון זאַמאַשטש, יאַל פּרץ, וואַרט-נשיא פון וואַרשע,
מיר דאַרפן דיך, ווילן דיך, רופן ביים ברעג פון אַ תּהום,
דיך און נאָר דיך, ווייל נאָך דיר איז — לאַ קס!



אהל פרץ

די דיכטער, וואָס זייערע לידער קומען אין דער אַנטאַלאָגיי

(לויטן א"ב)

- | | |
|-------------------------------|----------------------------------|
| לייוויק ה. (1888—1962) | אַדלער יעקב (1874—) |
| לעוו אברהם (1910—) | אויערבאָך אפרים (1892—) |
| לעיעלעס א. (1889—) | אַליצקי ברוך (1907—1941) |
| מאַלאַדאָוסקי קאַדיע (1894—) | אַליצקי לייב (1894—) |
| מאַרגענטוי לייב (1905—) | אַקסעלראַד זעליק (1904—1941) |
| מילער ל. (1889—) | אַראַנאָוסקי אליעזר (1906—) |
| נאַדיר משה (1885—1943) | באַריישא מנחם (1888—1949) |
| נסתר דער (1884—1950) | בודין ש. (1899—) |
| סוצקעווער אברהם (1913—) | ביאַלאַסטאַצקי ב. י. (1883—1962) |
| סיגאַל י. י. (1896—1945) | ביילין י. ב. (1883—1962) |
| סלאָנים יואל (1883—1944) | בילעצקי י. ת. (1911—) |
| ספּאַרד דוד (1905—) | בערגעלסאַן דוד (1884—1952) |
| עמיאַט ישראל (1909—) | בערלינער יצחק (1899—1956) |
| פּוקס חיים לייב (1897—) | באַטליב נ. י. (1903—) |
| פיינבערג לייב (1897—) | באַלדבערג יאַסל (1905—) |
| פליישמאַן עזריאל (1875—1953) | באַנטאַר אברהם (1911—) |
| פעל-יעלין שרה (1895—) | גוטערמאַן גוטע (1911—) |
| פעפּער איציק (1900—1952) | גינזבורג מ. (1894—) |
| צייטלין אהרן (1898—) | גלאַטשטיין יעקב (1896—) |
| צינבערג ישראל (1873—1939) | גלאַנץ יעקב (1902—) |
| קאַרן רחל (1893—) | גרין בער (1901—) |
| קוויטקאַ לייב (1883—1952) | גרינבערג אליעזר (1896—) |
| ראַדאַשיצקי י. ח. (1883—) | גרינבערג דוד (1852—1917) |
| ראַוויטש מלך (1893—) | גרינבערג יהושע (1904—) |
| ראַזענפעלד מאָריס (1862—1917) | דייטש מאַטעס (1894—) |
| ראַסין ש. (1890—1941) | האַלפּערן משה לייב (1886—1932) |
| רויזענבלאַט ה. (1878—1956) | האַרצמאַן מאַטל (1909—1944) |
| רייזמאַן אליהו (1910—) | העלער בינם (1908—) |
| רייזען אברהם (1875—1953) | וואַלדמאַן משה (1911—) |
| שאַרגעל י. צ. (1905—) | וואַלף לייזער (1910—1943) |
| שווייד מאַרק (1891—) | וויינפּער ז. (1893—1957) |
| שולשטיין משה (1911—) | ווינטשעווסקי מאָריס (1856—1932) |
| שטענצל א. נ. (1897—) | זאַלצמאַן משה (1909) |
| שטערן שלום (1907—) | זאַק אברהם (1891—) |
| שלום עליכם (1859—1916) | יונגמאַן משה (1922—) |
| שמרי אריה (1907—) | יאַפּע מרדכי (1894—1961) |
| שפיגל ישעיהו (1903—) | לאַפּין ב. (1889—1952) |
| שקליאַר משה (1910—) | לי מלכה (1904—) |